

10

December 2014
Ročník 22

ODBORNÝ
BANKOVÝ
ČASOPIS



C E A T I B



NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA



Vianoce na hrade v Kremnici

Múzeum mincí a medailí v tretiu adventnú nedeľu, 14. decembra 2014, pripravilo podujatie Vianoce na hrade, ktoré už tradične dotvára sviatočnú atmosféru adventného obdobia v Kremnici. Koncert v Kostole sv. Kataríny bol aj tento rok skutočnou lahôdkou pre priaznivcov skvelej hudby. So špeciálnym vianočným programom sa predstavilo hudobné teleso svetového mena, Slovenský komorný orchester Bohdana Warchala.



Slovenský komorný orchester vznikol v roku 1960 na pôde Slovenskej filharmónie. Pri jeho zrode stál vynikajúci huslista sliezskeho pôvodu Bohdan Warchal a viedol ho 40 rokov. Jeho nástupcom sa stal Ewald Danel, ktorý je umeleckým vedúcim orchestra od roku 2001. Repertoárové ťažisko omladeného telesa sa jemne posunulo v prospech romantizmu a hudby 20. storočia. Orchester objavil pre slovenské publikum mnohé doteraz na Slovensku neuvedené diela svetových autorov. V Kremnici sa orchester predstavil Con-

certom grossom, známym ako Vianočné „concerto“ Arcangela Correlliho, dielami Johanana Sebastiana Bacha, Leoša Janáčka a tradičnými vianočnými melódiami v úprave Evžena Zámečníka. Sólistami večera boli umelecký vedúci súboru Ewald Danel a Peter Mosorjak. Publikum nadšeným potleskom podnietilo účinkujúcich k ďalším dvom prídavkom. Napriek chladu zimného kostola tri sviečky na adventnom venci a krásna hudba v tento večer zohrievali srdcia viac ako dvoch stoviek divákov.

(Pokračovanie na 3. str. obálky)



Vianoce na hrade v Kremnici

(Pokračovanie z 2. str. obálky)



V areáli Mestského hradu v Kremnici sa zároveň konali vianočné mini trhy. Od popoludňajších hodín až do večera si návštevníci mohli priamo v hradnom areáli vychutnať čaro adventu, potešiť seba či svojich blízkych milými darčekom a vianočnými handmade dekoráciami od lokálnych výrobcov, alebo ochutnať vianočný punč a iné sviatočné dobroty.

Podujatie sa mohlo uskutočniť vďaka dobrej spolupráci múzea s partnerskými inštitúciami a organizáciami, ktoré svojím dielom prispeli k príjemnej sviatočnej atmosfére Vianoc na hrade.

Erika Grniaková

NBS Múzeum mincí a medailí Kremnica

Foto: Ivan Čillík



BIATEC

Odborný bankový časopis
December 2014

Vydavateľ:

Národná banka Slovenska
Imricha Karvaša 1
813 25 Bratislava
IČO: 30844789

Redakčná rada:

doc. Ing. Jozef Makúch, PhD. (predseda)
Mgr. Júlia Čillíková
Ing. Juraj Jánošík
Ing. Renáta Konečná
PhDr. Jana Kováčová
Mgr. Martin Šuster, PhD.

Redakcia:

Ing. Alica Polónyiová
tel.: 02/5787 2153
fax: 02/5787 1128
e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 10-krát do roka

Cena výtlačku pre predplatiteľov: 2 €

Ročné predplatné: 20 €

Poštovné hradí predplatiteľ.

Objednávky na predplatné v SR a do zahraničia, reklamácie, distribúcia:

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,
Pribinova 21, 819 46 Bratislava
tel.: 02/5728 0368, fax: 02/5728 0148
e-mail: expedicia@versusprint.sk
Termín odovzdania rukopisov: 10. 12. 2014
Dátum vydania: 22. 12. 2014
Evidenčné číslo: EV 2817/08
ISSN 1335 – 0900

Grafický návrh: Bedrich Schreiber

Typo & lito: AEPRESS, s.r.o.

Tlač: i+i print, spol. s r.o.

Časopis je dostupný v elektronickej
forme na internetovej stránke
Národnej banky Slovenska:
<http://www.nbs.sk>

Niektoré príspevky môžu byť publikované
v inom ako slovenskom jazyku. Anotácie
príspevkov v anglickom jazyku sú uvedené
na poslednej strane časopisu.

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek
reprodukcie tohto časopisu alebo jeho časti
a iné publikovanie vrátane jeho elektronickej
formy nie sú povolené bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

ÚVODNÉ SLOVO

Rok 2014 – rok reforiem na finančnom trhu 2
(Vladimír Dvořáček)

DOHLAD NAD FINANČNÝM TRHOM

Komplexné hodnotenie bánk 4
(Peter Hintoš)

Začlenenie jednotného mechanizmu dohľadu do organizačnej
štruktúry ECB 8
(Katarína Barčová, Linda Suchanová)

Národný rezolučný orgán a jeho právomoci 11
(Petra Satinová, Zuzana Slezáková)

Nová architektúra orgánov dohľadu vstupuje do štvrtého roku svojho
fungovania 14
(Vladimír Dvořáček, Júlia Čillíková, Adam Nádaský, Matúš Medvec)

Národná banka Slovenska prevezme spotrebiteľský dohľad na
finančnom trhu 19
(Roman Fusek)

Prvé skúsenosti s implementáciou požiadaviek na likviditu 22
(Matej Krčmár)

Európska komisia pripravuje projekt únie kapitálových trhov 25
(Júlia Čillíková, Tomáš Ambra, Adam Nádaský)

Odporúčanie NBS k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových
úverov 28
(Pavol Jurča)

ENGLISH SUMMARY

English summary 32



Rok 2014 – rok reforiem na finančnom trhu



Svetová finančná a hospodárska kríza spojená s turbulenciami na globálnych finančných trhoch poukázala na potrebu prísnejšej regulácie viacerých oblastí podnikania v sektore finančných služieb, prípadne prípravy nových pravidiel pre oblasti, ktoré neboli regulované vôbec. Finalizácia týchto regulatórnych zmien si vyžiadala veľký kus práce, hľadanie kompromisov, zdĺhavé rokovania a zložitý legislatívny proces. Dnes však začíname vidieť prvé výsledky tejto práce. Do platnosti vstúpili najdôležitejšie európske nariadenia a smernice, ktorých implementácia sa v súčasnom období finalizuje. Preto možno hodnotiť rok 2014 ako kľúčový z pohľadu reformy regulácie poskytovania a dohľadu nad finančnými službami vo všetkých oblastiach.

Predovšetkým je potrebné spomenúť oblasť bankovníctva, ktorá je vnímaná najcitlivejšie, keďže problémy v globálnom bankovom sektore boli na počiatku finančnej krízy. Európske bankovníctvo prešlo výraznými regulačnými zmenami. Bezo sporu najvýznamnejšou zmenou v oblasti regulácie a dohľadu nad bankami je projekt bankovej únie. Prvým pilierom bankovej únie je jednotný mechanizmus dohľadu (SSM). Je založený na spoločnom dohľade nad najvýznamnejšími bankami v eurozóne a zabezpečovaný z jedného centra, ktorým sa stala Európska centrálna banka (ECB) za intenzívnej spolupráce s národnými dohľadovými autoritami. Od 4. novembra tohto roku, po ročnom prípravnom období, prebrala ECB priamy dohľad nad 120 najvýznamnejšími bankovými skupinami v eurozóne. ECB prevzala kompetencie od národných orgánov dohľadu, avšak tie získali právo spolupodieľať sa na rozhodovaní centra, a to účasťou vo všetkých riadiacich a rozhodovacích orgánoch ECB, a tiež právo byť informované o situácii v bankovom sektore eurozóny.

Podľa pôvodného dizajnu má však banková únia piliere tri. Druhý pilier sa týka riešenia krízových situácií v jednotlivých bankách (tzv. jednotný rezolučný mechanizmus, SRM). Legislatívne je ukotvený najmä v smernici Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa stanovuje rámec pre ozdravenie a riešenie krízových situácií úverových inštitúcií a investičných spoločností (BRRD) a v nariadení, ktorým sa stanovujú jednotné pravidlá a jednotný postup riešenia krízových situácií úverových inštitúcií a určitých investičných spoločností v rámci jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií a jednotného fondu na riešenie krízových situácií (SRM). Tento legislatívny základ vytvára dobré predpoklady na efektívnu spoluprácu v citlivej oblasti, v ktorej je potrebné hľadať rovnováhu medzi záujmami jednotlivých štátov zúčastnených na príprave riešenia krízovej situácie. Druhý pilier prináša aj celý rad povinností pre

banky a obchodníkov s cennými papiermi vrátane povinnosti platiť príspevky do rezolučného fondu a povinnosti pripravovať ozdravné plány, ale aj silné právomoci pre novovznikajúce rezolučné orgány.

V ostatných rokoch je v centre pozornosti bankových regulátorov otázka kapitálových požiadaviek, a to z pohľadu kvantity i kvality. Práve nedostatok kapitálu bol dôvodom masívneho zachraňovania bánk zo strany štátov počas prvej fázy svetovej finančnej krízy, pričom bolo nutné použiť verejné financie. Tomuto sa snaží predísť nová európska legislatíva, konkrétne nariadenie CRR a smernica o prístupe k činnosti úverových inštitúcií a prudenciálnom dohľade nad úverovými inštitúciami a investičnými spoločnosťami (CRD IV), prostredníctvom ktorých sa implementujú svetové štandardy, známe ako Bazilej III, do európskych podmienok. Nariadenie je účinné od začiatku tohto roka. Uvedené reformy, najmä v oblasti kapitálu a likvidity, by mali pomôcť bankám zvládnuť budúce krízy bez pomoci štátov či peňazí daňovníkov.

Reformám sa nevyhol ani sektor kapitálového trhu. Vlajkovou loďou medzi regulátornými opatreniami je nedávno schválená smernica MiFID II spolu s nariadením Európskeho parlamentu a Rady o trhoch s finančnými nástrojmi (MiFIR), ktoré boli publikované v Úradnom vestníku EÚ v júni 2014. Členské štáty majú povinnosť implementovať smernicu do júla 2016 a do začiatku roka 2017 zaviesť obidva predpisy do praxe. Základným posolstvom reformy je snaha zvýšiť odolnosť a transparentnosť kapitálového trhu a jeho finančných nástrojov vrátane derivátov. Smernica zakotvuje aj lepšiu ochranu investorov a stanovuje prísnejšie pravidlá pre distribúciu produktov.

Oblasť poisťovníctva zaznamenala najvýraznejšie zmeny za posledné desaťročie. Smernica Solventnosť II bola síce schválená už v roku 2009, no k jej transpozícii došlo až po schválení



smernice Omnibus II, ktorá reagovala na novú architektúru orgánov dohľadu, na zmeny vyplývajúce z Lisabonskej zmluvy a tiež na problémy spojené s krátkodobou volatilitou trhových cien pri produktoch obsahujúcich dlhodobé garancie. Z dôvodu testovania navrhovaných opatrení pre dlhodobé garancie bola transpozícia smernice Solventnosť II oddialená, musí sa však uskutočniť v rámci celej EÚ do konca marca 2015. U nás je už legislatívny proces implementácie smernice vo finále. Návrh zákona o poisťovníctve sa v súčasnosti prerokúva v parlamente. Nový režim Solventnosť II prinesie stanovenie kapitálových požiadaviek v závislosti od rizík a tiež princípovo stanovenú reguláciu.

V poslednom období sa do centra pozornosti regulátorov dostáva aj otázka odbornej starostlivosti o tých, ktorí sú užívateľmi finančných služieb, teda spotrebiteľov. Na základe viacerých legislatívnych zmien, ktoré sa vykonali v priebehu tohto roka, Národná banka Slovenska prevezme od začiatku roka 2015 aj zodpovednosť za ochranu finančných spotrebiteľov. K tejto úlohe pristúpime s plnou vážnosťou. Z pohľadu bežného

spotrebiteľa je finančný trh komplikovaný, ťažko zrozumiteľný a preplnený množstvom informácií. Finančný spotrebiteľ sa spravidla vždy dostáva do role toho slabšieho. Centrálna banka bude využívať nové kompetencie tak, aby pre dohliadané subjekty i finančných spotrebiteľov jasne a zrozumiteľne stanovila, aké správanie je v súlade so spotrebiteľskými právami a čo pokladá za porušenie noriem.

Považujem za pozitívny prísľub do budúcnosti, že Európa ako i jednotlivé členské štáty vrátane Slovenska vyslali jasný signál, že vieme spolupracovať a reformovať aj také citlivé oblasti, ako je finančný sektor. Je to nepochybne úspech, že väčšina reforiem už bola implementovaná v praxi. Dovoľte mi na záver vysloviť presvedčenie, že zmeny v regulácii finančných služieb budú dobrou bázou na obnovenie dôvery vo finančný trh. Pretože len funkčný a efektívne fungujúci finančný trh môže prispieť k posilneniu jeho prínosnosti pre rast ekonomiky.

Vladimír Dvořáček
člen Bankovej rady NBS a výkonný riaditeľ
útvary dohľadu nad finančným trhom



Foto: Marek Gavlík

V októbri navštívila Národnú banku Slovenska predsedníčka Rady pre dohľad jednotného mechanizmu dohľadu Danièle Nouy (vľavo). Jej návšteva súvisela s prevzatím kompetencií v oblasti priameho dohľadu nad bankami Európskou centrálnou bankou. Keďže Slovensko je zapojené do jednotného mechanizmu dohľadu, v rámci svojej návštevy sa D. Nouy stretla s vedením NBS, s pracovníkmi NBS, ktorí spolupracujú s Európskou centrálnou bankou pri výkone jednotného dohľadu, ako aj s predstaviteľmi bánk a pobočiek zahraničných bánk pôsobiacich na slovenskom bankovom trhu. D. Nouy pred oficiálnym začatím výkonu jednotného mechanizmu dohľadu navštívila všetky národné centrálné orgány vykonávajúce dohľad nad bankami v krajinách zapojených do jednotného mechanizmu dohľadu.



Komplexné hodnotenie bánk

Peter Hintoš
Národná banka Slovenska

Pred prevzatím zodpovednosti v oblasti obozretného dohľadu¹ vykonala Európska centrálna banka spolu s národnými orgánmi dohľadu² (v SR Národná banka Slovenska) komplexné hodnotenie bánk. Jeho úlohou bolo preveriť kvalitu aktív a kapitálovú vybavenosť hodnotených bánk. Cieľom tohto hodnotenia bolo posilniť bankové súvahy zavedením nápravných opatrení na odstránenie zistených nedostatkov, zvýšiť transparentnosť zlepšením kvality dostupných informácií o stave bánk a prehĺbiť dôveru ubezpečením všetkých zainteresovaných strán o tom, že po zavedení všetkých stanovených nápravných opatrení budú banky disponovať dostatočným kapitálom. Komplexné hodnotenie bánk súčasne predstavuje jeden zo základných krokov, ktoré ECB vykonala v rámci procesu prípravy jednotného mechanizmu dohľadu.

- 1 Nariadenie Rady (EÚ) č. 1024/2013, ktorým sa ECB poveruje osobitnými úlohami v oblasti obozretného dohľadu nad úverovými inštitúciami.
2 V dokumentoch ECB sa používa pojem National Competent Authority – NCA.

Komplexné hodnotenie malo široký rozsah. Zahŕňalo 130 úverových inštitúcií (ďalej len „hodnotených bánk“), ktorých aktíva predstavovali spolu 22,0 bil. €, t. j. 81,6 % celkových bankových aktív v rámci jednotného mechanizmu dohľadu. Na Slovensku boli hodnotené tri najväčšie banky. Komplexné hodnotenie bánk sa vykonávalo od novembra 2013 a bolo rozdelené do dvoch častí: 1. hodnotenie kvality aktív a 2. záťažové testovanie. Samotnému hodnoteniu predchádzala prípravná fáza – hodnotenie rizík.

HODNOTENIE RIZÍK (SUPERVISORY RISK ASSESSMENT)

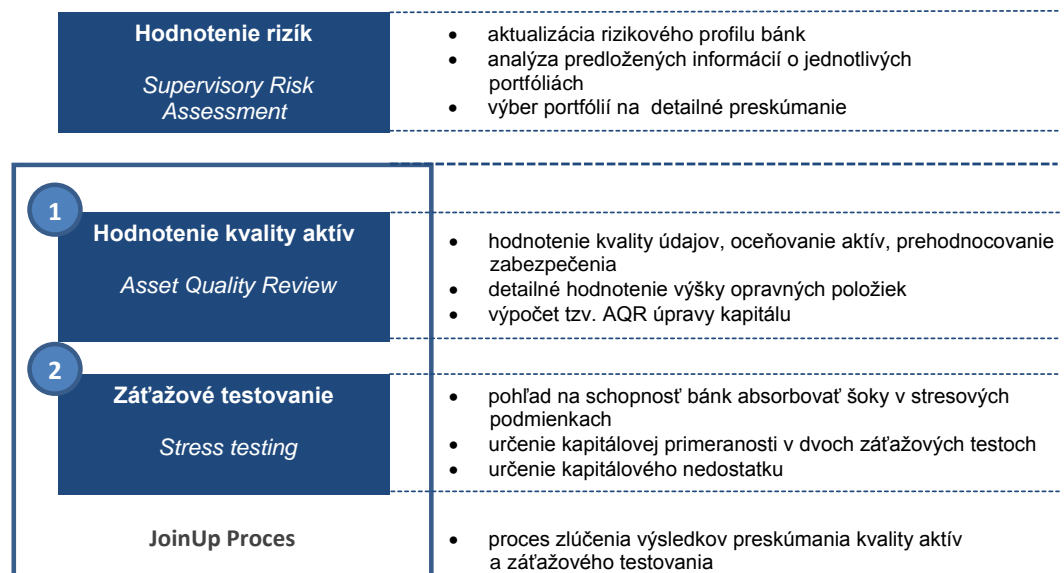
November 2014 – január 2015

Cieľom tejto fázy bolo aktualizovať rizikový profil každej banky z informácií, ktorými disponovali jednotlivé národné orgány dohľadu, a vybrať portfóliá na detailné hodnotenie. Rizikový profil bánk sa prehodnocoval komplexne, t. j. zohľadňovali sa všetky známe riziká, ktorým boli hodno-

tené banky vystavené. Informácie použité v tejto fáze vychádzali primárne z hodnotení bánk, ktoré každoročne vykonáva bankový dohľad.

Na účely výberu portfólií na detailné hodnotenie predložili banky informácie o jednotlivých portfóliách v presne definovanom formáte. Za každé portfólio sa sledovali vybrané rizikové ukazovatele (ako napríklad miera zlyhania, výška vytvorených opravných položiek, pomer krytia zlyhaných úverov, objem a kvalita zabezpečenia, rast expozícií a pod.). Na základe analýz, ktoré pripravili národné dohľady, sa následne v spolupráci s ECB určili portfóliá na detailné hodnotenia počas druhej fázy. Pravidlá výberu portfólií boli nastavené tak, aby bola v každej banke podrobne preverená väčšina pohľadávok z pohľadu ich objemu, ako aj veľkosti rizikovo vážených aktív (RWA). V bankách hodnotených na Slovensku bolo vybraných 16 portfólií, v rámci všetkých 130 hodnotených bánk bolo vybraných 800 portfólií.

Obrázok 1 Základné fázy komplexného hodnotenia bánk





HODNOTENIE KVALITY AKTÍV (ASSET QUALITY REVIEW - AQR)³

Január 2015 – august 2015

AQR bolo hodnotením presnosti účtovnej hodnoty aktív bánk k 31. decembru 2013 a slúžilo ako východiskový bod záťažového testu. AQR uskutočnila ECB a príslušné vnútroštátne orgány na základe jednotnej metodiky a harmonizovaných definícií. Hodnotenie svojím rozsahom nemalo obdobu. Predstavovalo dôkladnú kontrolu stavu bánk, ktoré budú podliehať priamemu dohľadu ECB. [2]

AQR bola najrozsiahlejšia a najnáročnejšia fáza komplexného hodnotenia bánk. Len priamo v bankách sa vykonávala štyri mesiace (marec – jún), celkovo však trvala 8 mesiacov. Začínala sa v januári po výbere portfólií a končila sa v auguste finálnym prepočtom vplyvu zistení na kapitálovú primeranosť bánk.

AQR bolo rozdelené do deviatich pracovných blokov (obr. 2). Zahŕňalo kvantitatívne časti (prepočet opravných položiek na individuálnych klientoch aj na celých portfóliách, oceňovanie kolaterálov, prepočet odhadovaných finančných tokov a pod.), ako aj kvalitatívne časti (kontrola vnútorných predpisov a ich súlad s účtovnými štandardmi a bankovou reguláciou, kontrola kvality údajov, kontrola procesov najmä v oblasti riadenia rizík a pod.).

Počas **hodnotenia procesov, vnútorných predpisov a účtovníctva** sa posudzoval súlad vnútorných predpisov so všeobecne záväznými predpismi a účtovnými štandardmi. Zistené potenciálne nedostatky sa v následných procesoch detailne posudzovali priamo v banke. Súčasne sa kontrolovalo implementovanie týchto predpisov do jednotlivých procesov a informačných systémov banky.

Príprava dátových súborov a kontrola integrity údajov bola založená na podrobných informáciách poskytnutých bankami pre všetky vybrané portfóliá. Na každom portfóliu bolo vykonaných 150 až 200 testov v závislosti od typu portfólia. Testy boli rozdelené do nasledujúcich kategórií:

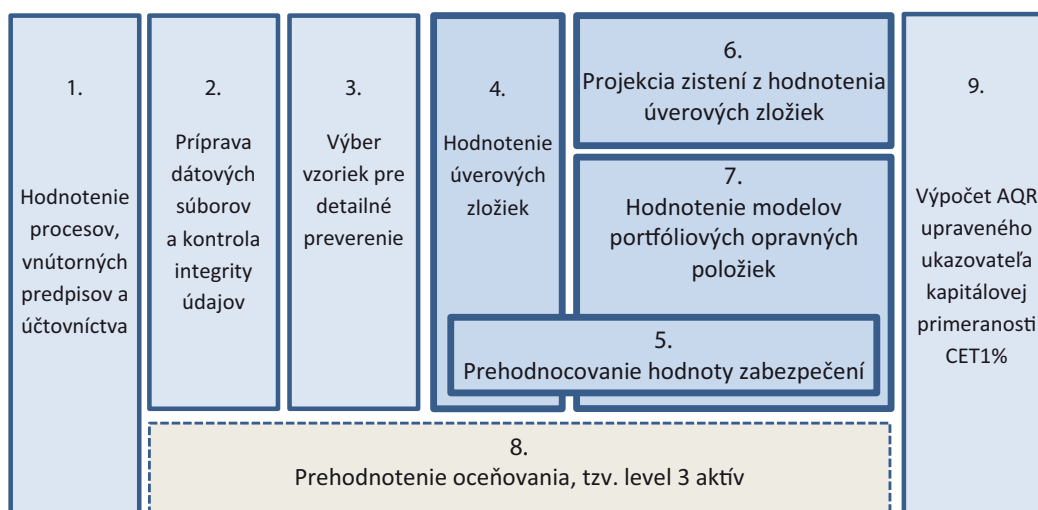
- rekonziličné kontroly medzi údajmi poskytnutými bankou a bankovými systémami;
- kontroly špecifické pre jednotlivé bunky/údaje (napríklad kontrola formátu, kontrola logickej správnosti informácie);
- medzibunkové kontroly (napríklad dátum zlyhania v prepojení na počet dní v omeškaní, kontrola správnosti identifikácie tzv. forborne expozícií⁴);
- kontroly integrity údajov v čase;
- kontroly rozdelenia údajov, hľadanie vychýlených pozorovaní a pod.

Súčasne sa overoval súlad údajov s údajmi, ktoré banky poskytujú národným orgánom dohľadu, a prebiehala kontrola správnosti segmentácie. Výsledky kontroly integrity údajov boli použité v procese výberu vzoriek (*sampling*). Pri zistení zásadných nedostatkov boli banky požiadané o prepracovanie údajov. Slovenské banky predložili údaje v takej kvalite, že ich prepracovanie nebolo potrebné. Táto skutočnosť pozitívnym spôsobom ovplyvnila realizáciu hodnotenia a dodržiavanie termínov definovaných ECB.

Úlohou časti **výber vzoriek pre detailné preverenie** bolo určenie konkrétnych úverových zložiek a klientov, ktorí boli následne premetom detailného hodnotenia. V portfóliách firemných klientov sa vyberali úverové zložky na úrovni klienta (t. j. prehodnocovali sa všetky úvery klienta), v portfóliách retailových klientov sa vyberali úverové zložky na úrovni jednotlivých pohľadávok banky voči klientovi (t. j. konkrétny úver klienta). Spolu

- ³ Proces hodnotenia kvality aktív je podrobne opísaný v dokumente *Asset quality review - Phase 2 Manual*, ktorý ECB zverejnila v marci 2014.
- ⁴ *Forborne exposure* – reštrukturalizovaný úver s odloženou splatnosťou.
- ⁵ Schéma uvádza základné časti AQR. Počas hodnotenia kvality aktív bol vykonaný aj proces výpočtu úpravy úverového ocenenia (*Credit Valuation Adjustment – CVA*), ktorý nie je v článku špecificky opísaný vzhľadom na relatívne nízky vplyv na celkové výsledky slovenských bánk.
- ⁶ *Majetok, ktorého reálna hodnota sa nedá určiť pomocou pozorovateľných skutočností, ako na príklad trhovými cenami. Sú zvyčajne veľmi nelikvidné a ich reálne hodnoty je možné určiť napríklad pomocou odhadov.*

Obrázok 2 Ilustratívna schéma AQR⁵



Poznámka:

Zvýraznené časti 4, 5, 6 a 7 mali najdôležitejší vplyv na výsledky komplexného hodnotenia po kvantitatívnej stránke. Časť 8 sa vzhľadom na nízky objem aktív tretej úrovne (level 3⁶) v slovenských bankách nerealizovala.



- 7 Definície nevýnosových expozícií (Non-Performing Exposures – NPE) boli harmonizované v rámci celej Európy. V niektorých prípadoch boli účtovné pojmy v rámci metodiky ECB doplnené dodatočnými prudenčnými konceptmi s cieľom zabezpečiť konzistentnosť a adekvátnu konzervatívnosť.
- 8 Common Equity Tier I – vlastný kapitál Tier I.
- 9 Hrubou korekciu sa rozumie korekcia bez zohľadnenia daňových povinností.

bolo v slovenských bankách vybraných cez 2000 vzoriek na detailné hodnotenie. Výber sa vykonal na základe presných inštrukcií ECB. Použité techniky výberu vzoriek boli nastavené tak, aby závery zistené na vybraných prípadoch neskresľovali informáciu o celom portfóliu a mohli sa v ďalšom procese projektovať na celé portfóliu.

Hodnotenie úverových zložiek (*Credit File Review*) predstavovalo jednu z najdôležitejších častí hodnotenia kvality aktív. Všetky vybrané úverové prípady zo vzorky sa detailne posudzovali priamo v bankách. Vzhľadom na vysoký počet vybraných vzoriek bol s každou bankou dohodnutý spôsob ich odovzdávania hodnotiacemu tímu, ako aj postupný spôsob spätného odovzdávania banke. Hodnotenie sa vykonávalo v dvoch blokoch. V prvom sa hodnotili tzv. prioritní dlžníci (najväčšie a najrizikovejšie expozície), v druhom ostatní dlžníci. V slovenských bankách bolo reálne prehodnotených o 50 vzoriek viac, ako ich bolo vybraných. Bolo to spôsobené rôznymi faktormi, ktoré musel hodnotiaci tím zohľadňovať (napríklad ak mal klient v čase hodnotenia celý úver splatený alebo ak v čase hodnotenia už nebol klientom banky a podobne). V týchto špecifických prípadoch došlo k nahradeniu vybraného prípadu z tzv. rezervnej vzorky.

Súčasne s hodnotením úverových zložiek prebiehalo **prehodnocovanie hodnoty zabezpečení**, ktorými banky zmierňovali kreditné riziko. Na prehodnocovanie hodnoty zabezpečení sa v hypotekárnych retailových portfóliách používal model založený na štatistických údajoch. V prípade firemných klientov bola hodnota zabezpečenia preverená detailným individuálnym prehodnotením.

Výsledkom hodnotenia každého úverového prípadu zo vzorky bolo posúdenie správnosti tvorby opravnej položky na krytie rizika zohľadnením prehodnenej hodnoty zabezpečenia. Pre potreby kontroly modelov portfóliových opravných položiek sa na každom preverovanom prípade

sledovala správnosť identifikácie nevýnosových úverov a definície zlyhania⁷.

Výsledky získané počas hodnotenia úverových zložiek sa v rámci časti **projekcia zistení z hodnotenia úverových zložiek** projektovali na celé portfóliu.

Ďalšou technicky náročnou časťou bolo **hodnotenie modelov portfóliových opravných položiek**. Manuál AQR definoval dva rôzne prístupy. Jeden pre retailové portfóliá, druhý pre portfóliá firemných klientov. Prakticky išlo o model očakávanej straty založený na odhade pravdepodobnosti zlyhania, straty v prípade zlyhania a na kreditnom konverznom faktore. Pri kalibrácii týchto parametrov sa zohľadňovali aj zlyhania zistené a projektované v predchádzajúcich častiach hodnotenia a informácie zistené počas prehodnocovania hodnoty zabezpečení.

Dôležitým výstupom hodnotenia kvality aktív bol údaj o úprave kapitálovej primeranosti. Úprava kapitálu zohľadňovala zistené rozdiely v opravných položkách banky voči opravným položkám, ktoré boli určené procesom hodnotenia kvality aktív. Celý tento výpočet bol vykonaný v poslednej časti hodnotenia kvality aktív – **výpočet AQR upraveného ukazovateľa kapitálovej primeranosti CET1%**⁸. Výsledok tzv. hrubej korekcie⁹ za jednotlivé krajiny je zobrazený na grafe č. 1 modrým stĺpcovým grafom.

Výsledok AQR určený v absolútnej hodnote bol následne prepočítaný do relatívnej podoby vo vzťahu k hodnote rizikovo vážených aktív. V bankách hodnotených na Slovensku bola táto úprava do výšky 1 %, čo je vzhľadom na ich kapitálovú primeranosť (CET1 % na úrovni 15 % až 21 %) výborný výsledok. Tento výsledok je zobrazený v grafe č. 1 červenou čiarou.

Hodnotenie kvality aktív bol náročný proces nielen pre hodnotiaci tím, ale aj pre samotné banky. Vzhľadom na veľkosť preverovanej vzorky a časovú náročnosť celého procesu museli banky predkladať požadované informácie vo veľmi krátkom čase a vo veľmi dobrej kvalite. Súčasne však banky nemali informáciu o priebežných výsledkoch. Počas hodnotiaceho procesu sa im mohli oznamovať iba čiastkové informácie definované ECB, aj to iba pri významných preverovaných prípadoch.

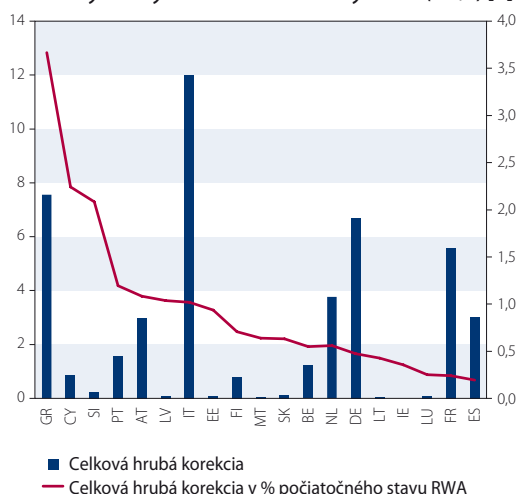
ZÁŤAŽOVÉ TESTOVANIE

Júl 2015 – október 2015

Záťažové testovanie predstavovalo výhľadové posúdenie odolnosti solventnosti bánk v dvoch hypotetických scenároch, pričom sa zároveň zohľadnili výsledky AQR. Cieľom záťažového testovania bolo zistiť pripravenosť bánk čeliť hypotetickému vývoju ekonomiky v dvoch záťažových scenároch – základnom a nepriaznivom. Informácie/zistenia z prehodnoteného kvality aktív vstupovali do záťažových testov.

Záťažový test nie je predpoveďou budúceho vývoja, ale prudenciálne hodnotenie schopnosti bánk vyrovnáť sa so zhoršenými ekonomickými podmienkami. V rámci záťažového testu boli ban-

Graf 1 Výsledky hodnotenia kvality aktív (AQR) [2]



Zdroj: Súhrnná správa z komplexného hodnotenia – október 2014, ECB.



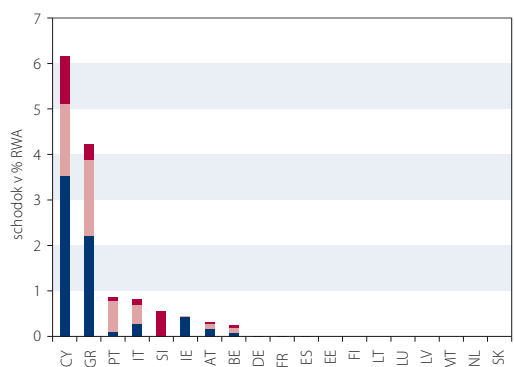
kové projekcie podrobené centrálne definovaným požiadavkám s cieľom zabezpečiť adekvátnu konzervatívnu a spoľahlivú výsledky. Platil napríklad predpoklad, že súvahy zostanú počas horizontu záťažového testu konštantné, pokiaľ ide o celkový objem expozícií, štruktúru splatností a zloženie produktov (t. j. predpoklad statickej súvahy) [2].

Vplyvy záťažových testov na jednotlivé posudzované ukazovatele vypočítané hodnotenými bankami sa porovnávali s centrálnym modelom ECB. Všetky dôležité odchýlky sa prerokovali s bankami, analyzovali hodnotiacim tímom NBS a prediskutovali s ECB. V prípade nedostatočného zdôvodnenia rozdielov bol použitý konzervatívnejší výsledok.

PROCES VÝPOČTU ZÁVEREČNÝCH VÝSLEDKOV – JOINUP

Úlohou tohto procesu bolo zlúčiť výsledky AQR a záťažového testovania. Výsledkom je ukazovateľ kapitálovej primeranosti vo forme CET1% v rokoch 2014, 2015 a 2016 pre oba záťažové scenáre. Sledovali sa dva limity kapitálovej primeranosti;

Graf 2 Výsledky komplexného hodnotenia bánk vo forme identifikovaných kapitálových nedostatkov v jednotlivých krajinách (schodok v mlrd. EUR) [2]



- Schodok vrátane korekcie východiskového stavu v dôsledku AQR, po zohľadnení nových informácií o výnosnosti aktív z AQR v projekciách záťažového testu
- Schodok vrátane korekcie východiskového stavu v dôsledku AQR
- Schodok na základe záťažového testu uskutočneného bankami a overeného v rámci kontroly kvality zo strany NCA a ECB

Zdroj: Súhrnná správa z komplexného hodnotenia – október 2014, ECB.

konkrétne 8 % pre základný scenár a 5,5 % pre nepriaznivý scenár. Pre banky nespĺňajúce tieto limity bola určená výška kapitálu potrebného na doplnenie, tzv. *capital shortfall*. Výsledky bánk hodnotených na Slovensku sú vysoko nad definovanými limitmi.

Výška kapitálového nedostatku vo forme percenta rizikovo vážených aktív (RWA) je znázornená na grafe č. 2.

ZÁVER

Realizácia komplexného hodnotenia bánk si vyžiadala mimoriadne úsilie zo strany všetkých zúčastnených. Bola náročnou úlohou pre ECB a Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA), ktoré na centrálnej úrovni riadili a nastavovali celý proces. Na národnej úrovni bola náročnou úlohou pre národné orgány dohľadu aj pre samotné banky. Komplexné hodnotenie bolo nastavené obozretne a uvažovalo s predpokladmi, ktoré v referenčnom dátume 31. 12. 2013 ešte neboli záväzné, aplikovali sa však do bankovej regulácie v priebehu roka 2014, čím sa zabezpečilo zrealizovanie výsledkov podľa pravidiel platných v čase ich zverejnenia. Okrem základných sledovaných informácií o úprave kapitálu sa sledovali aj kvalitatívne faktory o nastavení procesov, informačných systémov, o prístupoch k oceňovaniu zabezpečení, určení ratingu klienta a podobne. Svojou povahou a rozsahom možno komplexné hodnotenie považovať za bezprecedentný proces. Komplexné hodnotenie sa vykonalo v spolupráci s externými odborníkmi, čím bola zabezpečená jeho nezávislosť. Všetky výsledky priebežne predkladané hodnotiacimi tímami prešli viacúrovňovou detailnou analýzou kvality jednak na úrovni každej banky a jednak centrálne na úrovni každého štátu a na úrovni ECB. Národné orgány dohľadu, ako aj samotná ECB získali veľmi cenné a detailné údaje nielen o kapitálovej primeranosti bánk, ale aj o kvalite jednotlivých portfólií, produktov a systémov. Slovenské banky potvrdili svoju silnú kapitálovú pozíciu a stabilitu. Ich výsledky patria medzi najlepšie v rámci všetkých hodnotených bánk. Bankový dohľad Národnej banky Slovenska i hodnotené banky získali nové poznatky a skúsenosti a hodnotenie bolo dobrou prípravnou fázou pre fungovanie bankového dohľadu v rámci jednotného mechanizmu dohľadu.

Literatúra:

1. Asset quality review - Phase 2 Manual <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/assetqualityreviewphase2manual201403en.pdf>
2. Súhrnná správa z komplexného hodnotenia, Európska centrálna banka, október 2014. <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/aggregatereportonthecomprehensiveassessmentexsum201410.sk.pdf>



Začlenenie jednotného mechanizmu dohľadu do organizačnej štruktúry ECB

Katarína Barčová, Linda Suchanová
Národná banka Slovenska

Finančný trh Európy v minulom období prešiel určitými fázami, ktoré viedli k myšlienke vytvorenia bankovej únie. Banková únia predstavuje významný krok smerom ku skutočnej hospodárskej a menovej únii, pričom má pozostávať z troch základných pilierov. Dňa 4. novembra 2014 začal fungovať jednotný mechanizmus dohľadu ako jeden z prvých pilierov. Podstata tohto mechanizmu spočíva v jednotnom systéme európskeho bankového dohľadu, ktorým sa má zabezpečiť zdravé fungovanie úverových inštitúcií a stabilita finančného systému.

¹ Článok 6 nariadenia Rady (EÚ) č. 1024/2013 z 15. októbra 2013, ktorým sa Európska centrálna banka poveruje osobitnými úlohami, pokiaľ ide o politiky týkajúce sa prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami v spojení s nariadením Európskej centrálnej banky zo 16. apríla 2014 o rámci pre spoluprácu v rámci jednotného mechanizmu dohľadu medzi Európskou centrálnou bankou, príslušnými vnútroštátnymi orgánmi a určenými vnútroštátnymi orgánmi (ECB/2014/17).

² Nariadenie Rady (EÚ) č. 1024/2013 z 15. októbra 2013, ktorým sa Európska centrálna banka poveruje osobitnými úlohami, pokiaľ ide o politiky týkajúce sa prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami, článok 3.

³ Tamtiež, článok 6 ods. 2.

Základný právny rámec pre fungovanie jednotného mechanizmu dohľadu upravuje nariadenie Rady (EÚ) č. 1024/2013 z 15. októbra 2013, ktorým sa Európska centrálna banka poveruje osobitnými úlohami, pokiaľ ide o politiky týkajúce sa prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami. Európska centrálna banka ako nezávislá inštitúcia Európskej únie sa poveruje výkonom určitých úloh v oblasti dohľadu nad úverovými inštitúciami usadenými v členských štátoch zúčastnených na jednotnom mechanizme dohľadu (členské štáty eurozóny a členské štáty Európskej únie, ktoré požiadali o úzku spoluprácu).

Európska centrálna banka vykonáva úlohy dohľadu v spolupráci s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi, pričom zodpovedá za účinné a konzistentné fungovanie jednotného mechanizmu dohľadu. Kompetencie sú rozdelené medzi Európsku centrálnu banku a príslušné vnútroštátne orgány na základe významnosti úverových inštitúcií. Príslušné vnútroštátne orgány sú zodpovedné za výkon dohľadu nad menej významnými úverovými inštitúciami, pokiaľ Európska centrálna banka nerozhodne, ak je to potrebné, o jej priamom výkone dohľadu. Okrem toho sú príslušné vnútroštátne orgány vrátane Národnej banky Slovenska zodpovedné za poskytovanie potrebnej pomoci Európskej centrálnej banke, pričom základný rámec tejto spolupráce vymedzuje nariadenie Európskej centrálnej banky zo 16. apríla 2014 o rámci pre spoluprácu v rámci jednotného mechanizmu dohľadu medzi Európskou centrálnou bankou, príslušnými vnútroštátnymi orgánmi a určenými vnútroštátnymi orgánmi (ECB/2014/17). Takouto pomocou sa rozumie najmä spolupráca pri vypracúvaní a vykonávaní všetkých aktov týkajúcich sa úloh dohľadu zverených Európskej centrálnej banke v súvislosti so všetkými úverovými inštitúciami vrátane pomoci pri overovacích činnostiach, pričom príslušné vnútroštátne orgány postupujú na základe pokynov vydávaných Európskou

centrálnou bankou.¹ Vykonávanie úloh dohľadu zverených Európskej centrálnej banke musí byť v súlade s rámcom a cieľom Európskeho systému finančného dohľadu, v dôsledku čoho je dôležitá úzka spolupráca Európskej centrálnej banky aj s Európskym orgánom pre bankovníctvo, Európskym orgánom pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov, Európskym orgánom pre cenné papiere a trhy, Európskym výborom pre systémové riziká, ako aj s ďalšími orgánmi pôsobiacimi v Európskom systéme finančného dohľadu.²

S cieľom zabezpečiť vykonávanie úloh v oblasti prudenciálneho dohľadu, bez toho, aby boli dotknuté úlohy Európskej centrálnej banky týkajúce sa menovej politiky a jej akékoľvek iné úlohy, boli prijaté potrebné opatrenia. Podstatou bolo zabezpečiť oddelenie výkonu menovej funkcie Európskej centrálnej banky od jej funkcie v oblasti dohľadu nad úverovými inštitúciami. Táto nová úloha si vyžiadala istú vnútornú reorganizáciu Európskej centrálnej banky tak, aby boli oddelené jej kompetencie v oblasti bankového dohľadu od jej právomocí v oblasti menovej politiky, keďže je potrebné predísť prípadnému konfliktu záujmov a zaistiť vykonávanie každej funkcie v súlade s príslušnými cieľmi. Vnútorná organizácia Európskej centrálnej banky a jej orgány s rozhodovacími právomocami sa prispôbili novým požiadavkám vyplývajúcim z vytvorenia jednotného mechanizmu dohľadu. Vytvorením osobitnej riadiacej štruktúry v rámci Európskej centrálnej banky sa má prispieť k personálnej a finančnej nezávislosti pri výkone úloh dohľadu. Zamestnanci zodpovední za vykonávanie týchto úloh sú organizačne oddelení od zamestnancov vykonávajúcich iné úlohy ECB.³ S týmto zámerom sa v rámci vnútornej organizačnej štruktúry Európskej centrálnej banky vytvorili oddelene samostatné orgány v súvislosti s rozhodovacím procesom a útvary zabezpečujúce výkon úloh dohľadu.



Rada guvernérov

Rada guvernérov ako najvyšší orgán Európskej centrálnej banky s rozhodovacou právomocou predovšetkým určuje menovú politiku eurozóny a hlavné smery jej vykonávania. Po zavedení jednotného mechanizmu dohľadu je v postavení rozhodovacieho orgánu Európskej centrálnej banky zodpovedného za prijímanie rozhodnutí pri výkone úloh v oblasti dohľadu nad úverovými inštitúciami. Z hľadiska jej zloženia pozostáva z členov Výkonnej rady Európskej centrálnej banky a guvernérov národných centrálnych bánk členských štátov, ktorých menou je euro. Členom Rady guvernérov je aj guvernér Národnej banky Slovenska. Ako jediný orgán Európskej centrálnej banky je orgánom zodpovedným za prijímanie rozhodnutí pri výkone úloh dohľadu, ako aj pri výkone úloh v oblasti menovej politiky. Aby sa predišlo prípadným stretom záujmov, zasadnutia Rady guvernérov týkajúce sa úloh v oblasti dohľadu sa konajú oddelene od pravidelných zasadnutí a majú oddelené programy rokovania.⁴ Rada guvernérov prijíma rozhodnutia v oblasti dohľadu postupom vychádzajúcim z implicitného súhlasu. To znamená, že pokiaľ Rada guvernérov nevznesie žiadne námietky voči predloženému návrhu rozhodnutia, rozhodnutie sa považuje za prijaté.⁵

Rada pre dohľad

Rada pre dohľad je jedným z novovytvorených vnútorných orgánov Európskej centrálnej banky zodpovedným za plánovanie a výkon úloh, ktoré sú v oblasti dohľadu nad úverovými inštitúciami prenesené na Európsku centrálnu banku. Predstavuje jeden z najvýznamnejších orgánov pri vykonávaní úloh v oblasti dohľadu, keďže zodpovedá za vypracúvanie rozhodnutí. V rámci výkonu svojej úlohy využíva špecifické odborné znalosti vnútroštátnych orgánov dohľadu. Rada pre dohľad je zložená zo svojho predsedu, podpredsedu (jeden z členov Výkonnej rady Európskej centrálnej banky), zo štyroch zástupcov Európskej centrálnej banky, ako aj z jedného zástupcu príslušného vnútroštátneho orgánu v každom zúčastnenom členskom štáte.⁶ Zástupca Národnej banky Slovenska sa zúčastňuje ako zástupca príslušného vnútroštátneho orgánu na úlohách rady pre dohľad. Prípravné práce sú plne v kompetencii rady pre dohľad, ktorá predkladá Rade guvernérov Európskej centrálnej banky konečné návrhy rozhodnutí na ich prijatie, pričom za prijímanie rozhodnutí je v konečnom dôsledku zodpovedná Rada guvernérov. Na podporu svojej činnosti si rada pre dohľad zriadila zo svojich členov riadiaci výbor.⁷

Mediačný výbor

Ďalším z vnútorných orgánov Európskej centrálnej banky je mediačný výbor, ktorého úlohou je zabezpečiť oddelenie menovej politiky od úloh v oblasti dohľadu. Z hľadiska jeho obsadenia každý zúčastnený členský štát zastupuje jeden člen, ktorého vyberie príslušný členský štát spomedzi členov Rady guvernérov a rady pre dohľad, pričom

sa má dosiahnuť ich rovnováha. Už z názvu vyplýva, že ide o orgán, ktorého cieľom je dosiahnuť kompromis a prijať spoločné riešenie. Jeho funkciou je vyriešenie názorových rozdielov vyváženým spôsobom v záujme Európskej únie ako celku. Z hľadiska procesu príslušné vnútroštátne orgány zúčastnených členských štátov, ktoré sú dotknuté námietkou Rady guvernérov vznesenou voči návrhu rozhodnutia rady pre dohľad, môžu vyjadriť svoj odlišný pohľad na vznesenú námietku s názorovými rozdielmi a požiadať o mediáciu. Úlohou mediačného výboru je vyriešiť tieto rozdiely v názoroch a navrhnúť spoločné riešenie. Stanovisko mediačného výboru má nezáväzný charakter a môže byť podkladom pre prípravu nového návrhu rozhodnutia, ktoré môže rada pre dohľad predložiť Rade guvernérov.⁸

Administratívny revízny výbor

Európska centrálna banka zriadila administratívny revízny výbor, ktorého hlavnou funkciou je nezávislé interné administratívne preskúmanie rozhodnutí prijatých Radou guvernérov v oblasti dohľadu nad úverovými inštitúciami. Podstatou preskúmania je posúdenie procesného a vecného súladu prijatých rozhodnutí s nariadením Rady (EÚ) č. 1024/2013 z 15. októbra 2013, ktorým sa Európska centrálna banka poveruje osobitnými úlohami, pokiaľ ide o politiky týkajúce sa prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami. Administratívny revízny výbor pozostáva z piatich členov a dvoch náhradníkov s funkčným obdobím piatich rokov, s možnosťou jedného obnovenia mandátu. Členmi sú osoby, ktoré musia spĺňať kritériá spôsobilosti. Predovšetkým musí ísť o uznávané osobnosti s preukázanými znalosťami a odbornými skúsenosťami aj z oblasti dohľadu v oblasti bankovníctva alebo iných finančných služieb. Nesmie však ísť o osoby, ktoré sú zamestnancami Európskej centrálnej banky, príslušných vnútroštátnych orgánov alebo iných subjektov zapojených do plnenia úloh dohľadu Európskej centrálnej banky. Takýmto zložením sa má zabezpečiť predovšetkým vysoká miera nezávislosti, odbornosti a schopnosti posudzovania právomocí zverených Európskej centrálnej banke. Administratívne preskúmanie prijatých rozhodnutí sa uskutočňuje vždy na základe iniciatívy akejkoľvek fyzickej alebo právnickej osoby, ktorej je rozhodnutie určené alebo sa jej priamo týka. Rada pre dohľad môže po posúdení stanoviska administratívneho revízneho výboru, keďže nie je záväzná, predložiť Rade guvernérov nový návrh rozhodnutia.⁹

Organizačná štruktúra ECB

Vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu si vyžiadalo zriadenie nových odborných útvarov zodpovedných za vykonávanie úloh v oblasti dohľadu, čo malo za následok prispôsobenie vnútornej organizačnej štruktúry Európskej centrálnej banky. V súčasnosti pôsobia na úrovni Európskej centrálnej banky pre výkon úloh dohľadu štyri generálne riaditeľstvá a sekretariát rady pre dohľad.

4 Článok 131 ods. 1 rozhodnutia ECB z 22. januára 2014, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie ECB/2004/2, ktorým sa prijíma rokovací poriadok Európskej centrálnej banky.

5 <https://www.bankingsupervision.europa.eu/organisation/governance/html/index.sk.html>

6 Nariadenie Rady (EÚ) č. 1024/2013 z 15. októbra 2013, ktorým sa Európska centrálna banka poveruje osobitnými úlohami, pokiaľ ide o politiky týkajúce sa prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami, článok 26 ods. 1.

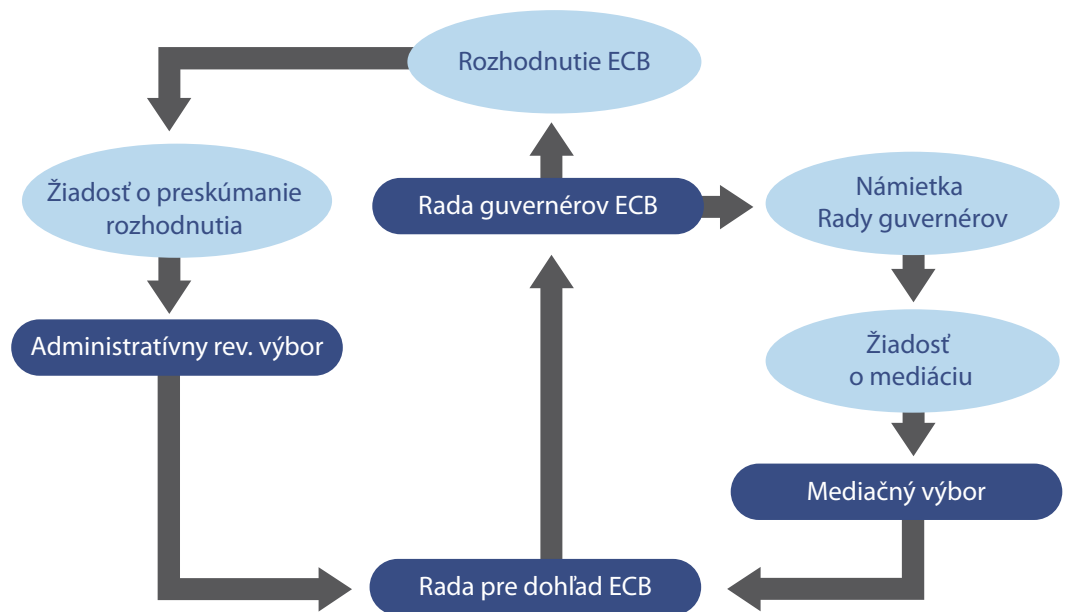
7 Tamtiež, článok 26 ods. 10.

8 Tamtiež, článok 25 ods. 5, a nariadenie Európskej centrálnej banky (EÚ) č. 673/2014 z 2. júna 2014 o zriadení mediačného výboru a jeho rokovacom poriadku.

9 Tamtiež, článok 24, a rozhodnutie Európskej centrálnej banky (EÚ) zo 14. apríla 2014 o zriadení administratívneho revízneho výboru a jeho pravidlách činnosti (ECB/2014/16).



Rozhodovací proces ECB v rámci jednotného mechanizmu dohľadu



10 <https://www.bankingsupervision.europa.eu/organisation/structure/html/index.sk.html>

11 Príručka bankového dohľadu, str. 16 – 19.

12 Zoznam významných dohliadaných subjektov a zoznam menej významných inštitúcií zverejnený ECB aktualizovaný k 4.9.2014: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm/ListOfSupervisedEntities1409sk.pdf?4e53ac6584388b197aec165e0-bf3238d>

Generálne riaditeľstvá pre mikroprudenciálny dohľad I a II uskutočňujú dohľad nad významnými úverovými inštitúciami a generálne riaditeľstvo pre mikroprudenciálny dohľad III monitoruje dohľad nad menej významnými úverovými inštitúciami vykonávaný príslušnými vnútroštátnymi orgánmi. Osobitným útvarom je generálne riaditeľstvo pre mikroprudenciálny dohľad IV, ktoré je zodpovedné za výkon horizontálnych a iných špecializovaných funkcií vo vzťahu ku všetkým úverovým inštitúciami dohliadaným Európskou centrálnou bankou. Uvedený útvar vykonáva úlohy predovšetkým v oblastiach povoľovacích procesov, centralizovaných dohľadov na mieste, krízového manažmentu, sankcií a vymáhania uplatniteľných právnych predpisov a rozhodnutí, metodológií a štandardného vývoja, plánovania a koordinácie výkonu dohľadu, politik dohľadu, kvalitatívneho zabezpečenia dohľadu, analýz rizík a v oblasti interných modelov.¹⁰

Spolupráca medzi Európskou centrálnou bankou a vnútroštátnymi orgánmi má byť významnou súčasťou každodenného dohľadu nad úverovými inštitúciami, ktorý sa má uskutočňovať predovšetkým prostredníctvom spoločných dohliadacích tímov (tzv. *joint supervisory team* – JST) pozostávajúcich zo zamestnancov Európskej centrálnej banky a zamestnancov príslušných národných orgánov krajín, v ktorých majú

úverové inštitúcie, bankové dcérske spoločnosti alebo významné cezhraničné pobočky danej bankovej skupiny sídlo. Dohliadacie tímy sa vytvorili osobitne pre každú významnú úverovú inštitúciu. Z hľadiska zloženia každý dohliadací tím vedie koordinátor z Európskej centrálnej banky, ktorému poskytujú každodennú spoluprácu a súčinnosť tzv. národní koordinátori z príslušných vnútroštátnych orgánov, pričom sa podporuje spoločná kultúra dohľadu, okrem iného aj tým, že sa zlučujú zamestnanci z rôznych príslušných národných orgánov.¹¹ Zamestnanci Národnej banky Slovenska sa tak už v súčasnosti aktívne podieľajú na každodennom dohľade nad významnými úverovými inštitúciami.¹²

Prispôbenie vnútornej štruktúry Európskej centrálnej banky v dôsledku vytvorenia jednotného mechanizmu dohľadu si vyžiadalo množstvo prípravných úloh a prijatie mnohých predpisov vymedzujúcich vnútorné procesy a vzťahy. Príslušné vnútroštátne orgány vrátane Národnej banky Slovenska sa aktívne podieľali na týchto prácach a poskytovali Európskej centrálnej banke množstvo skúseností a odborných a praktických rád. V dôsledku spustenia jednotného mechanizmu dohľadu je dôležité zabezpečiť fungovanie všetkých štruktúr tak, aby sa dosiahol základný cieľ, ktorým je udržanie zdravého a stabilného bankového sektora.



Národný rezolučný orgán a jeho právomoci

Petra Satinová, Zuzana Slezáková
Národná banka Slovenska

V predchádzajúcich číslach časopisu Biatec bol načrtnutý aktuálny vývoj v rámci druhého piliera bankovej únie a kroky, ktoré bude v SR potrebné podniknúť v súvislosti s vytvorením režimu riešenia krízových situácií v bankách a s vytvorením národného orgánu na riešenie krízových situácií.¹ V priebehu predchádzajúcich mesiacov došlo nielen k prijatiu smernice o krízovom manažmente² a nariadenia o jednotnom mechanizme riešenia krízových situácií,³ ale aktuálne je vo fáze finalizácie aj proces transpozície do slovenského právneho poriadku⁴. Preto cieľom tohto príspevku je predstaviť formujúci sa národný rezolučný orgán a stručne analyzovať ústavnosť jeho právomoci.

RADA PRE RIEŠENIE KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ

Na účely plnenia kľúčových úloh v rámci režimu riešenia krízových situácií sa k 1. januáru 2015 ako národný rezolučný orgán⁵ v podmienkach SR zriadila Rada pre riešenie krízových situácií (ďalej len „rada“). Napriek tomu, že dochádza k ustanoveniu úplne novej inštitúcie v oblasti verejnej správy, jej fungovanie nebude predstavovať žiadne dodatočné finančné náklady pre štátny rozpočet, banky ani ich klientov. Odborné a organizačné zabezpečovanie výkonu jej pôsobnosti a právomocí zabezpečí Národná banka Slovenska na útvare dohľadu nad finančným trhom, prostredníctvom novovytvoreného oddelenia riešenia krízových situácií (ďalej len „oddelenie“) zaradeného pod odbor regulácie. Pri organizačnom začlenení sa kládol dôraz na splnenie povinnosti ustanovenej smernicou BRRD zabezpečiť prevádzkovú nezávislosť a zabránenie konfliktom záujmov medzi funkciami riešenia krízových situácií a dohľadu.⁶ Začlenenie pod jeden útvar vytvára podmienky na splnenie požiadavky na výmenu informácií a úzku spoluprácu týchto funkcií.

Rada bude pozostávať z deviatich členov, štyria z nich budú zástupcovia NBS, pričom podmienkou podľa návrhu zákona je, aby aspoň jeden zástupca bol vo funkcii člena Bankovej rady NBS a jeden vedúcim zamestnancom, do ktorého priamej riadiacej pôsobnosti patrí oddelenie riešenia krízových situácií. Návrh zákona tiež vymedzuje, že osoba, ktorá priamo rozhoduje o postupe pri výkone dohľadu, nesmie byť ustanovená za člena. Ďalší štyria členovia budú v rade zastupovať Ministerstvo financií SR, pričom aspoň jeden z nich je vo funkcii štátneho tajomníka a ten bude zároveň plniť funkciu predsedu rady. Menovanie a odvolávanie týchto členov patrí do kompetencií guvernéra NBS a ministra financií SR. Deviatym členom rady bude riaditeľ Agentúry pre riadenie dlhu a likvidity.

Rada je povinná vykonávať svoju činnosť neustranne a nezávisle, navonok ju zastupuje predseda, pričom v niektorých veciach bežnej činnosti môže samostatne konať aj ňou poverený člen. Návrh zákona v súlade so smernicou BRRD usta-

novuje, že proti rozhodnutiu rady možno podať opravný prostriedok na súd, tento však nemá odkladný účinok. Nielen rozhodnutia rady, ale aj iných rezolučných orgánov⁷ prijatých po dohode s radou (tzv. *joint decisions*) budú záväzné⁸ aj pre vybrané inštitúcie⁹ na našom území. Vыводzovanie zodpovednosti rady spadá pod právnú úpravu podľa zákona o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej moci.¹⁰

Návrh zákona určuje širokú skupinu subjektov, ktoré sú povinné poskytovať rade požadovanú súčinnosť pri výkone jej pôsobnosti¹¹, pričom v súvislosti s výmenou informácií ustanovuje aj prípady, keď možno aplikovať výnimku z povinnosti mlčanlivosti. Špecifické postavenie má napr. vzájomná výmena informácií medzi orgánom dohľadu a radou v súvislosti s plnením ich úloh.

Dôležitými úlohami rady v roku 2015 bude určenie výšky príspevku do národného rezolučného fondu, výšky minimálnych požiadaviek na vlastné zdroje a oprávnené záväzky pre vybrané inštitúcie, ako aj vypracovanie plánov riešenia krízových situácií a pripomienkovanie ozdravných plánov. Zodpovednosť za tieto úlohy voči subjektom, ktoré spadajú pod priamy dohľad ECB,¹² prechádza na jednotnú radu pre riešenie krízových situácií (*Single Resolution Board*)¹³ ako centralizovaný orgán pre riešenie krízových situácií v rámci eurozóny. Jednotná rada bude úzko spolupracovať s národnými rezolučnými orgánmi a spolu budú tvoriť jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií.¹⁴ Povinnosťou rady voči jednotnej rade bude najmä zber a zasielanie údajov podľa jej požiadaviek, ako aj vykonávanie všetkých rozhodnutí jednotnej rady vo vzťahu k daným vybraným inštitúciám na území SR.

RIEŠENIE KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ

Kľúčovým poslaním rady je riešenie krízových situácií vybraných inštitúcií v súlade s cieľmi podľa návrhu zákona¹⁵ a pri využití právomocí stanovených návrhom zákona.

Jedným z primárnych cieľov riešenia krízových situácií je minimalizovať rozsah verejných financií

1 Dvořáček, V., Čillíková, J., Pénzeš, P.: Aktuálny vývoj v rámci druhého piliera bankovej únie. In: *Biatec*, ročník 22, č. 3 (2014), s. 20 – 24, dostupné na http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2014/03-2014/05_biatec14-3_dvoracek-ciliko-va-penzeš.pdf.

2 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/59/EÚ z 15. mája 2014, ktorou sa stanovuje rámec pre ozdravenie a riešenie krízových situácií úverových inštitúcií a investičných spoločností a ktorou sa mení smernica Rady 82/891/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EÚ, 2012/30/EÚ a 2013/36/EÚ a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1093/2010 a (EÚ) č. 648/2012.

3 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 806/2014 z 15. júla 2014, ktorým sa stanovujú jednotné pravidlá a jednotný postup riešenia krízových situácií úverových inštitúcií a určitých investičných spoločností v rámci jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií a jednotného fondu na riešenie krízových situácií a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1093/2010.

4 Návrh zákona o riešení krízových situácií na finančnom trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov, dostupné na <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cp-t&ZakZborID=13&CisObdobia=6&ID=1216>

5 V ostatných členských krajinách EÚ splnenie povinnosti ustanoviť inštitucionálny rámec krízového manažmentu možno rozdeliť do piatich skupín z hľadiska prevzatia kompetencií rezolučného orgánu:

1. centrálna banka (Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Grécko, Holandsko, Írsko, Lotyšsko, Maďarsko, Portugalsko, Slovinsko); 2. iný orgán ako ČB (Poľsko, Rakúsko, Švédsko); 3. existujúci rezolučný orgán (Dánsko, Francúzsko, Litva, Luxembursko); 4. nový rezolučný orgán (Chorvátsko, Malta, Nemecko, Slovensko); 5. viaceré orgánov (Estónsko, Fínsko, Taliansko, Španielsko, Veľká Británia).



- 6 čl. 3 ods. 3 smernice BRRD.
- 7 Tieto rezolučné orgány budú spolu s radou členmi kolégií a európskych kolégií, ktoré sa zriadi na účely prijímania spoločných rozhodnutí národných rezolučných orgánov, na ktorých území sa nachádza materská banka a jej pobočky.
- 8 Pozri § 5 ods. 6 návrhu zákona.
- 9 Za vybranú inštitúciu sa na účely návrhu zákona o riešení krízových situácií na finančnom trhu považuje banka podľa § 2 ods. 1 zákona o bankách, ako aj obchodník s cennými papiermi podľa § 54 ods. 1 zákona o cenných papieroch, s minimálnym základným imaním 730 tis. €.
- 10 Zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej moci a o zmene a niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- 11 K pôsobnosti národného rezolučného orgánu pozri Dvořáček, V., Čilíková, J., Pénzeš, P.: Aktuálny vývoj v rámci druhého piliera bankovej únie In: Biatec, ročník 22, č. 3 (2014), s. 24, dostupné na http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2014/03-2014/05_biatec14-3_dvoracek-cilikova-penzeš.pdf
- 12 Tri najvýznamnejšie banky na Slovensku – Slovenská sporiteľňa, a. s., Tatra banka, a. s., Všeobecná úverová banka, a. s., a banky zahrnuté pod priamy dohľad ECB z dôvodu významnosti bankovej skupiny, konkrétne Československá obchodná banka, a. s., ČSOB stavebná sporiteľňa, a. s., Sberbank Slovensko, a. s.
- 13 Od 1. januára 2015 SRB zodpovedá za monitoring a vypracovanie plánov riešenia krízových situácií bánk v jednotnom mechanizme dohľadu a od 1. januára 2016 zodpovedá za riešenie krízových situácií týchto bánk
- 14 Podobne ako ECB a národné orgány dohľadu vytvárajú spolu jednotný mechanizmus dohľadu.
- 15 Podľa § 2 ods. 2 návrhu zákona je cieľom zákona pri riešení krízových situácií na finančnom trhu v Slovenskej republike a) zabezpečenie nepretržitého vykonávania kritických funkcií vybranej inštitúcie, b) zabránenie významným nepriaznivým vplyvom na finančnú stabilitu Slovenskej republiky, c) ochrana verejných financií minimalizáciou závislosti od mimoriadnej verejnej finančnej podpory, d) ochrana vkladateľov, ktorých vklady podliehajú ochrane podľa zákona č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a klientov obchodníkov s cennými papiermi, ktorým sa poskytujú náhrady za nedostupný klientsky majetok podľa § 80 až 98 zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, e) ochrana finančných prostriedkov a ďalšieho majetku iných klientov ako klientov uvedených v písmene d).
- 16 Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v platnom znení.

použitých zo strany štátu (štátna podpora) pri riešení krízových situácií vybraných inštitúcií. Tento cieľ bol do zásad rezolúcie prenesený pravidlom, podľa ktorého straty súvisiace s krízovou situáciou vybranej inštitúcie znášajú ako prví akcionári a veritelia, a už nie daňovníci. Návrh zákona teda na realizáciu tohto cieľa priznáva rade širokú škálu oprávnení a úkonov, na vykonávanie ktorých má legitimitu a ktoré predstavujú väčší či menší zásah do práv akcionárov a veriteľov vybranej inštitúcie.

Ide o odlišný prístup, s akým sme sa doposiaľ stretli a aký zohráva NBS pri výkone dohľadu nad finančným trhom. NBS, zohľadňujúc možný vplyv svojich rozhodnutí na stabilitu finančného systému, výslovne podľa § 6 ods. 3 zákona o bankách nevstupuje do vzájomných vzťahov bánk alebo pobočiek zahraničných bánk a ich klientov, na ktorých prerokúvanie a rozhodovanie sú príslušné súdy alebo iné orgány podľa osobitných predpisov, keďže ide o vzťahy súkromnoprávne (platí aj pre ostatné subjekty finančného trhu).

ROZSAH PRÁVOMOCI VSTUPOVAŤ DO PRÁV AKCIONÁROV A VERITEĽOV

Právomoc rady vstupovať do práv akcionárov a veriteľov sa bude uplatňovať len v krízových situáciách. Ide o výnimočný postup, ktorý sa bude riadiť vymedzenými pravidlami. Podľa návrhu zákona má rada toto oprávnenie spravidla len v rezolučnom konaní.

V prípade riešenia krízovej situácie je teda rada oprávnená v širokom rozsahu vstupovať do práv subjektov súkromného práva a vykonávať všetky akcionárske práva, práva iných vlastníkov, ako aj štatutárnych orgánov vybranej inštitúcie. Pri výkone svojich právomocí prakticky rada nahradí činnosť valného zhromaždenia, čím jednotlivých akcionárov obmedzí vo výkone ich nemajetkových práv spojených s vlastníctvom akcií. Pozastavením účasti akcionárov na riadení a kontrole činnosti vybranej inštitúcie rada prevezme oprávnenie na rozhodovanie o zvýšení alebo znížení základného imania, ako aj rozhodovanie o právach spojených s prednostným upísaním nových akcií. Návrh zákona rade explicitne priznáva právomoc znížiť menovitú hodnotu akcií, zrušiť akcie, uložiť povinnosť vydať nové akcie atď. Tieto právomoci prenáša návrh zákona na radu aj vo vzťahu k iným nástrojom vlastníctva. Rada je oprávnená najmä:

- zmeniť alebo upraviť splatnosť dlhových nástrojov a iných oprávnených záväzkov vydaných vybranou inštitúciou,
- zmeniť výšku splatných úrokov na základe týchto nástrojov a iných oprávnených záväzkov,
- zmeniť dátum splatnosti výnosu.

Výkon právomocí rady zásahom do nemajetkových práv sa v konečnom dôsledku dotkne aj majetkových práv akcionárov, a to práva na výplatu dividend, resp. práva na prípadný podiel na výplate likvidačného zostatku.

ÚSTAVNOSŤ OPRAVNENÍ RADY

Aj keď existujú určité obmedzenia rady pri výkone právomocí (ochranné opatrenia), z predchádzajú-

ceho vyplýva, že ide o pomerne invazívny zásah do vlastníckych práv subjektov súkromného práva, čo v podmienkach nášho právneho poriadku spravidla patrí do pôsobnosti nezávislých súdov a čo celkom prirodzene vedie k otázke o ústavnosti takéhoto oprávnenia rady.

V tejto súvislosti si dovoľujeme poznamenať, že osobitné postavenie spojené s oprávnením vstupovať do vlastníckeho práva subjektov súkromného práva má okrem nezávislých súdov napr. aj stavebný úrad ako orgán štátnej správy, ktorý je podľa stavebného zákona¹⁶ oprávnený rozhodovať o obmedzení vlastníckeho práva, resp. o vyvlastnení nehnuteľností.

V súlade so smernicou BRRD¹⁷ sa rada na základe návrhu zákona zriaďuje ako právnická osoba, ktorá v oblasti verejnej správy ako rezolučný orgán rieši krízové situácie vybraných inštitúcií a v tejto súvislosti je oprávnená rozhodovať o obmedzení vlastníckych práv k finančným nástrojom.

Stavebný úrad a rada nie sú nezávislými orgánmi v ústavnom¹⁸ zmysle, ide však o orgány, ktoré musia v súlade s ústavou pri výkone svojej pôsobnosti postupovať v jej medziach, v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

OCHRANA VLASTNÍCKEHO PRÁVA A JEHO OBMEDZENIE, RESP. VYVLASTNENIE

Vlastnícke právo je jedno zo základných ľudských práv a slobôd, ktorému poskytuje ochranu hlavne Ústava Slovenskej republiky, ako aj Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd 1950 v znení čl. 1 Dodatkového protokolu z roku 1952. Funkcia práva vlastníť majetok a jeho ochrana spočíva v tom, aby sa vlastníčkovi poskytla a súčasne aj trvale garantovala právna istota, že vlastnícke právo k veci, resp. k inej majetkovej hodnote, ktoré nadobudol v súlade s platnými zákonmi, nemôže obmedziť alebo využiť bez právneho dôvodu. Výkon vlastníckeho práva však nie je absolútny a obsahuje výnimky zo základného princípu nedotknuteľnosti a rovnosti vlastníckeho práva. Podľa ods. 4 článku 20 Ústavy je vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu. Obmedzenia vlastníckeho práva vo verejnom záujme vyplývajú z niektorých zákonov a spravidla spočívajú v povinnosti vlastníka strpieť vstup na pozemok¹⁹. Klasickým príkladom vyvlastnenia je rozhodnutie stavebného úradu v súlade s § 108 a nasl. stavebného zákona.

VEREJNÝ ZÁJEM A NEVYHNUTNÁ MIERA

Podstata vyvlastnenia alebo iného obmedzenia vlastníckeho práva vychádza z premisy, že verejný záujem prevažuje nad súkromným záujmom, čo sa môže za istých výnimočných okolností prejavovať tak, že vo verejnom záujme možno vyvlastniť, prípadne inak obmedziť vlastnícke právo, aj keď s tým vlastníč dotknutej veci nesúhlasí.

V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že v súlade s ustanovením § 32 návrhu zákona sa rezolučné konanie uskutočňuje iba vo verejnom záujme v nevyhnutnej miere a v primeranom rozsahu, pri-



čom ciele podľa zákona nie je možné dosiahnuť postupom v konkurznom konaní alebo v inom obdobnom konaní (subsidiarita).

Návrh zákona však bližšie nedefinuje pojem verejný záujem. Rada sa pri posudzovaní splnenia podmienky existencie verejného záujmu na jej zásahu do vlastníckych práv akcionárov a veriteľov bude musieť spoľahnúť na svoju úvahu (rešpektujúc čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 Ústavy), pričom bude musieť zvažovať najrôznejšie partikulárne záujmy, rozpory a podmienky. Rada bude musieť posúdiť, či účel a cieľ zákona a najmä, či záujem na pokračovaní vo vykonávaní kritických funkcií vybranej inštitúcie a prípadný dopad na stabilitu finančného trhu v dôsledku kolapsu tejto inštitúcie napĺňa požiadavku na verejný záujem.²⁰ Obdobná situácia je v prípade pojmov nevyhnutná miera a primeraný rozsah.

Aj napriek riziku subjektívneho posúdenia pojmov verejný záujem a primeraná miera môžeme konštatovať, že zákon stanovuje tieto ústavné podmienky vyvlastnenia, resp. obmedzenia vlastníckeho práva. Otázne zostáva plnenie primeranej náhrady.

PRIMERANÁ NÁHRADA

Protiváhou širokého oprávnenia rady vstupovať do práv akcionárov a veriteľov je ochranné opatrenie, podľa ktorého žiadny z veriteľov nemôže v rámci rezolučného konania utrpieť väčšiu stratu, ako by utrpel v prípade konkurzu podľa zákona o konkurze²¹. V opačnom prípade mu v súlade so zákonom vzniká nárok na náhradu. Nepôjde teda o klasické odškodnenie vlastníka podľa § 111 až 111b stavebného zákona, ktoré umožňuje finančnú náhradu alebo náhradu poskytnutú iným spôsobom (napr. vecnú náhradu). Ak sa náhrada za vyvlastňované nehnuteľnosti poskytuje v peniazoch, určuje sa jej primeranosť podľa trhovej ceny určenej znaleckým posudkom. Za trhovú cenu nehnuteľnosti sa považuje cena rovnakej alebo porovnateľnej nehnuteľnosti v tom istom čase, v tom istom mieste a v porovnateľnej kvalite. Náhradu za vyvlastnenú nehnuteľnosť poskytuje ten, v prospech koho sa vyvlastnenie vykonalo. Celková výška náhrady a spôsob jej úhrady je podľa § 114 ods. 2 písm. b) stavebného zákona súčasťou výroku rozhodnutia o vyvlastnení.

V prípade rezolučného konania bude dôležitú úlohu zohrávať ocenenie aktív, práv a záväzkov vybranej inštitúcie potvrdené nezávislým znalcom z oblasti auditu. Návrh zákona nestanovuje, že súčasťou výroku rozhodnutia rady musí byť aj ocenenie aktív, práv a záväzkov vybranej inštitúcie, aj keď bude pri jej rozhodovaní zohrávať významný podklad. Rovnako dôležitú úlohu zohráva aj ocenenie dopadov rozdielneho zaobchádzania s akcionármi a veriteľmi vybranej inštitúcie v rezolučnom konaní v porovnaní s výškou uspokojenia pohľadávok, aká by bola v prípade, ak by vybraná inštitúcia podliehala konkurznému konaniu a likvidácii podľa osobitného predpisu. Ocenenie dopadov sa vykoná po nadobudnutí právoplatnosti prijatého rozhodnutia v rezolučnom konaní a vykoná sa nezávisle od ocenenia, ktoré tvorilo podklad rozhodnutia o opatrení rady. Predmetom náhrady bude prípadný rozdiel

v strate v prípade, že strata, ktorú veriteľ utrpí v rezolučnom konaní, bude vyššia, ako by bola v prípade konkurzného konania, pričom táto náhrada bude na ťarchu národného rezolučného fondu.²²

Či takáto náhrada v prípade vyvlastnenia, resp. obmedzenia vlastníckeho práva napĺňa ústavnú požiadavku na náhradu, môže v konečnom dôsledku rozhodnúť len Ústavný súd SR. Je však otázne, či pri vyvlastnení, resp. obmedzení vlastníckeho práva finančných nástrojov vôbec môžeme uvažovať o spravodlivom nároku na klasickú náhradu. Navyše za okolností, keď sa dá predpokladať, že bez zákroku rady vybraná inštitúcia zlyhá, resp. veritelia a akcionári utrpia vyššie straty.

PROCESNÁ GARANCIA VLASTNÍCKEHO PRÁVA

Z rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR vyplynulo, že právo na ochranu vlastníckeho práva obsahuje aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú priamo ustanovené v čl. 20 Ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 a nasl. Ústavy.²³

V tejto súvislosti môžeme konštatovať, že návrh zákona priznáva účastníkom konania právo na podanie riadneho opravného prostriedku proti rozhodnutiu rady na Najvyššom súde SR.

Zo súčasného znenia návrhu zákona však vyplýva, že právo byť účastníkom rezolučného konania má len vybraná inštitúcia, ktorej sa konanie týka, a rozhodnutie o prípadnej ďalšej osobe ako účastníkovi konania návrh zákona ponecháva na subjektívnom posúdení rady. Právna úprava účasti v rezolučnom konaní odráža zásadnú požiadavku smernice BRRD na rýchlosť konania, ktorá je základným predpokladom jeho úspešnosti (zabezpečiť plynulosť výkonu kritických funkcií vybranej inštitúcie a minimalizovať negatívny dopad na finančnú stabilitu finančného trhu). Na úkor požiadavky na rýchlosť konania sa explicitne do postavenia účastníkov konania nedostali akcionári a veritelia, ktorých práva sú rozhodnutím rady priamo dotknuté. V prípade vzniku skutočnej škody majú akcionári a veritelia právo využiť ustanovenia zákona o zodpovednosti za škodu²⁴.

ZÁVER

Záverom možno konštatovať, že transponovaním smernice BRRD bude do právneho poriadku SR zasadený úplne nový orgán – Rada pre riešenie krízových situácií. Primárnou úlohou tohto orgánu bude podieľať sa na prevencii vzniku krízových situácií vybraných inštitúcií. V prípade vzniku krízových situácií disponuje významnými právomocami s možnosťou intenzívneho zásahu do vlastníckych práv akcionárov a veriteľov.

Väčšina činností rady sa týka úloh v rámci prevencie vzniku krízových situácií, kde niet žiadnych pochybností o ústavnosti právnej úpravy. Pokiaľ ide o rezolučné konanie, návrh zákona obsahuje „poistky“, ktoré zabezpečujú súlad kompetencií rady s Ústavou.

17 Čl. 3 smernice BRRD.

18 Ide najmä o nezávislosť, ktorú ústava priznáva súdom v čl. 141 ods. 1, resp. Najvyššiemu kontrolnému úradu Slovenskej republiky podľa čl. 60 ods. 1 Ústavy.

19 Napr. zákon č. 656/2004 Z. z. o energetike.

20 Čiastočne sa môže rada oprieť o definíciu verejného záujmu podľa zákona č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone verejných funkcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení ústavného zákona č. 545/2005 Z. z.

21 Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

22 Podľa § 87 návrhu zákona sú vybrané inštitúcie sú povinné zúčastňovať sa na riešení krízových situácií platením peňažných príspevkov (ďalej len „príspevky“) na financovanie účinného uplatňovania opatrení na riešenie krízových situácií a právomocí rady podľa tohto zákona; týmto nie je dotknutý § 89 ods. 3. Na tento účel sa pre radu zriaďuje národný fond, ktorý je osobitným účtom na sústreďovanie príspevkov od vybraných inštitúcií; správu peňažných prostriedkov národného fondu zabezpečuje Fond ochrany vkladov v súlade s týmto zákonom.

23 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 23/01 z 15. júla 2003, nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 328/05 z 29. marca 2006.

24 Pozri poznámku č. 12.



Nová architektúra orgánov dohľadu vstupuje do štvrtého roku svojho fungovania

Vladimír Dvořáček, Júlia Čillíková, Adam Nádaský, Matúš Medvec
Národná banka Slovenska¹

Nariadenia krejúce novú architektúru dohľadu Európskej únie, ktoré zakotvili vznik európskych orgánov dohľadu, ustanovujú povinnosť pre Európsku komisiu predložiť správu o fungovaní týchto orgánov v roku 2014². Od ich založenia v januári 2011 ubehli viac ako tri roky a Komisia predložila hodnotiacu správu Európskemu parlamentu a Rade. Cieľom tohto článku je v prvej časti zosumarizovať najpodstatnejšie zistenia tejto správy a plány, akým smerom by sa mali uberať európske orgány dohľadu v strednodobom horizonte, a v druhej časti ponúknuť pohľad autorov na ďalšie fungovanie týchto orgánov.

¹ Názory a postoje autorov v tomto článku nemusia odrážať oficiálne stanoviská a postoje NBS.

² COM (2014) 509 final. Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the operation of the European Supervisory Authorities (ESAs) and the European System of Financial Supervision (ESFS). Dostupné na [www: http://ec.europa.eu/finance/general-policy/docs/committees/140808-esfs-review_en.pdf](http://ec.europa.eu/finance/general-policy/docs/committees/140808-esfs-review_en.pdf)

³ De Larosière, J. a kol. De Larosière Report. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf

VZNIK NOVEJ ARCHITEKTÚRY ORGÁNOV DOHĽADU

Na vypuknutie finančnej krízy musela rázne zareagovať aj EÚ, keďže došlo k ohrozeniu veľkých materských bánk najmä z Nemecka a Francúzska. V prvom kole išlo prevažne o štátnu pomoc jednotlivým členským štátom s cieľom vyslať jasný signál trhom o stabilite európskeho finančného systému. Zároveň však vyvstala potreba vytvorenia hlbšieho legislatívneho rámca pre zabránenie vzniku ďalších finančných kríz. Práve túto úlohu dostala na starosť skupina vysokopostavených odborníkov pod vedením Jacquesa de Larosière, ktorá vo februári 2009 predniesla na požiadanie Rady EÚ tzv. De Larosièreovu správu³. Správa analyzuje príčiny finančnej krízy a obsahuje odporúčania na predchádzanie podobného vývoja v budúcnosti. Jedným z kľúčových bodov bolo odporúčanie posilniť spoluprácu na európskej úrovni v oblasti dohľadu a regulácie finančného trhu, aby sa obnovila dôvera vo finančný systém. Na podklade tejto správy v novembri 2010 Európska rada a parlament definitívne schválili znenia nariadení a smerníc, na základe ktorých vznikol od 1. januára 2011 Európsky systém finančného dohľadu (ďalej len „ESFS“).

Vytvorenie nového systému orgánov dohľadu sa vo všeobecnosti vníma ako krok vpred. Najmä ak si uvedomíme, počas akého obdobia bol kreovaný. Trhy potrebovali vidieť signál, že EÚ vie konať spoločne, rozhodne a razantne. Európske orgány dohľadu (*European Supervisory Authorities*, ďalej len „ESA“) sú dôkazom toho, že integrácia finančného trhu prebehla aj na strane regulačných a dohľadacích orgánov.

Keďže rozhodovanie o právnych aktoch na úrovni tretej úrovne Lamfalussyho klasifikácie sa stalo v čase krízy obsolentným, na čo poukázala aj správa De Larosièreovej skupiny, bolo nutné posunúť sa v integrácii ďalej. Vyčítalo sa, že predchádzajúci systém neobsahuje dostatočné právomoci na riešenie cezhraničných situácií, ktoré

boli príčinou finančnej krízy. Okrem toho správa poukázala na to, že predchádzajúca architektúra spolupráce v oblasti dohľadu a regulácie nemala k dispozícii dostatočne silné a právne záväzné nástroje na riešenie krízových situácií. Taktiež sa vyčítala nízka transparentnosť, slabá nezávislosť od národných preferencií a nedostatočná legitimita. Pôvodná úloha predchodcov ESA, ktorými boli tri výbory CEIOPS, CEBS a CESR (ďalej len „výbory“) bola zjednodušiť spoluprácu národných orgánov dohľadu a predstaviteľov Európskej komisie. Výbory konali v mene národných orgánov, nemali právnu subjektivitu a ani sankčné či monitorovacie právomoci voči národným orgánom dohľadu v členských štátoch. Práve tieto vlastnosti pribudli ich nástupníckym organizáciám.

ESA prevzali svoje kompetencie od januára 2011. Ich právomoci sú omnoho širšie ako právomoci ich predchodcov. Členské štáty, respektíve príslušné národné orgány (*National competent authorities*, ďalej len „NCA“) vykonávajú úlohu dohľadu nad finančnými inštitúciami vo svojej jurisdikcii a sú členmi rady orgánov dohľadu – najvyššieho rozhodovacieho orgánu príslušného ESA (*Board of Supervisors*). To vlastne podčiarkuje pokračovanie aplikácie stratégie, akú mali výbory pred rokom 2011 – teda ponechať rozhodovacie právomoci v rukách národných autorít a vlastne len zlepšiť koordináciu a spoluprácu.

Nariadenia (implementačné a regulačné technické štandardy) upravujú veľmi významné oblasti týkajúce sa finančných inštitúcií. Okrem toho metodické usmernenia ponúkajú výklad právnych predpisov a návod na ich aplikáciu, bez ktorého by ich bolo zložité aplikovať v praxi. Navyše judikatúra európskych súdov (*Grimaldi case*, C-322/88) sa vyslovila, že aj „podzákonné“ právne predpisy, akými sú metodické usmernenia, treba brať pri aplikácii európskych právnych predpisov na zreteľ. Tým bola vlastne judikovaná právna záväznosť podzákonných právnych predpisov vydávaných ESA vo vzťahu k všeobecným národným



súdom. ESA navyše dostali právomoci vo vzťahu k dohľadu nadnárodných finančných inštitúcií prostredníctvom kolégií orgánov dohľadu. Môžu tiež vykonávať kontrolu samotných národných orgánov dohľadu v oblasti konzistentného aplikovania práva EÚ.

ŠTRUKTÚRA ESFS

ESFS predstavuje decentralizovaný, viacvrstvový systém mikro- a makroprudenciálnych orgánov s cieľom zabezpečiť, aby sa pravidlá, ktoré sa vzťahujú na finančný sektor, uplatňovali ako celok. Tým sa má chrániť finančná stabilita a zabezpečiť dôvera vo finančný systém v EÚ. Právnym základom pre jeho vytvorenie sú články 26 a 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“), článok 290 ZFEÚ (delegované akty), článok 291 ZFEÚ (vykonávacie akty) a článok 127 ods. 6 ZFEÚ.

ESFS prostredníctvom svojich orgánov vykonáva dohľad na mikroprudenciálnej a makroprudenciálnej úrovni.⁴

Na mikroprudenciálnej úrovni sú to európske orgány dohľadu, ktoré tvoria Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ďalej len „ESMA“) založený nariadením o ESMA,⁵ Európsky orgán pre bankovníctvo (ďalej len „EBA“) založený nariadením o EBA⁶, Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (ďalej len „EIOPA“) založený nariadením o EIOPA⁷ (ďalej aj „nariadenia o ESA“) a spoločný výbor (*Joint Committee*), ktorého úlohou je zaisťovať konzistentnosť dodržiavania medzisektorálnej legislatívy. Tento systém dopĺňajú národné orgány dohľadu.

Na makroprudenciálnej úrovni boli úlohy zverené Európskemu výboru pre systémové riziká (ESRB).⁸ Pre ESRB bola vypracovaná samostatná hodnotiacia správa, a preto sa jej v tomto článku nebudeme bližšie venovať.⁹

PRÁVOMOCI A ÚLOHY ESA

EBA, EIOPA a ESMA sú orgány (agencies/agentúry) Únie s vlastnou právnou subjektivitou, ktoré navonok zastupujú ich jednotliví predsedovia. Administratívne a rozpočtovo sú nezávislé, väčšiu časť ich rozpočtu však tvoria príspevky od členských štátov a EÚ. ESA konajú v záujme Únie ako celku a každý z nich má svoju špeciálnu úlohu.

Úlohou EBA je stabilita finančného systému, transparentnosť trhov a finančných produktov, a tiež ochrana vkladateľov a investorov. EBA je nezávislý orgán a má široké právomoci vrátane predchádzania regulačnej arbitráži, zaručenia rovnakých podmienok, posilnenia medzinárodnej koordinácie, podpory konvergencie dohľadu a poskytovania poradenstva inštitúciám EÚ v oblasti bankovníctva, platobných služieb, regulácie elektronických peňazí a zároveň v otázkach týkajúcich sa správy a riadenia finančných inštitúcií, auditu a finančného výkazníctva.

EIOPA je nezávislý orgán, ktorého hlavným cieľom je lepšie chrániť finančných spotrebiteľov, obnoviť dôveru vo finančný systém, zabezpečiť

vysokú, účinnú a konzistentnú úroveň regulácie a dohľadu pri zohľadnení rôznych záujmov všetkých členských štátov a rôznej povahy finančných inštitúcií. Ďalej sa podieľa na harmonizácii a jednotnom uplatňovaní pravidiel pre finančné inštitúcie a trhy v celej EÚ a na posilnení dohľadu nad finančnými inštitúciami vykonávajúcimi svoju činnosť cezhranične.

ESMA je nezávislý orgán, ktorý prispieva k zabezpečeniu stability finančného systému v EÚ, k zabezpečeniu integrity, transparentnosti a účinného a riadneho fungovania trhu s cennými papiermi, ako aj k zvýšeniu ochrany investorov. ESMA podporuje hlavne konvergenciu dohľadu medzi regulátormi v oblasti trhov s cennými papiermi a v celom finančnom sektore v spolupráci s EBA a EIOPA. Vykonáva priamy dohľad nad archívmi obchodných údajov (*trade repositories*) a ratingovými agentúrami (*credit rating agencies*).

Príslušné nariadenia a príslušná sektorová legislatíva teda dávajú ESA právomoci v štyroch základných oblastiach, a to v oblasti regulácie a dohľadu nad finančným trhom, zabezpečenia finančnej stability a ochrany finančného spotrebiteľa. Ku konkrétnym úlohám a právomoci ESA v týchto oblastiach patrí najmä:

- zabezpečiť rozumnú, efektívnu a jednotnú reguláciu a dohľad nad finančným trhom, ktoré prispievajú k stabilite a efektívnosti finančného systému,
- zabezpečiť konzistentnú aplikáciu práva EÚ v členských štátoch,
- prispievať k rozvoju jednotného súboru pravidiel (*single rule book*) vypracúvaním návrhov regulačných a technických štandardov a vykonávacích technických štandardov, ktoré prijíma Európska komisia (ako delegované alebo vykonávacie akty – na ich prípravu sú ESA splnomocnené v príslušnej sektorovej legislatíve),
- vydávať usmernenia a odporúčania (*guidelines and recommendations*),
- predchádzať regulačnej arbitráži,
- zaručiť rovnakú úroveň dohľadu vo všetkých členských štátoch,
- posilniť medzinárodnú koordináciu dohľadu,
- koordinácia v prípade krízových situácií,
- ochrana spotrebiteľa,
- vydávať stanoviská pre inštitúcie EÚ,
- mediačné právomoci v prípade sporov medzi orgánmi dohľadu v jednotlivých členských štátoch,
- určité právomoci vo vzťahu k porušeniu práva Únie (*breach of union law*) zo strany vnútroštátnych orgánov dohľadu.

Od účinnosti zakladajúcich nariadení sa, prirodzene, začali ESA v niektorých oblastiach rozchádzať. V tomto smere je najvýznamnejšie zavedenie bankovej únie,¹⁰ konkrétne jednotného mechanizmu dohľadu (*Single Supervisory Mechanism*, SSM) a jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií (*Single Resolution Mechanism*, SRM), čo si vyžiadalo zásah do zakladajúcich zmlúv aj do nariadenia o EBA.¹¹

- 4 Blížšie k architektúre ESFS napr. NEBESKÝ, Š. a kol. Súvislosti vzniku nového usporiadania regulácie a dohľadu nad finančným trhom v Európskej únii. *Biatic*, 2010, roč. 18, č. 10, s. 22 – 26.
- 5 Nariadenie Eurtp://eur-lex.europa.eu/legal-coč. 1095/2010 z 24. novembra 2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre cenné papiere a trhy) a ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie č. 716/2009/ES a zrušuje rozhodnutie Komisie 2009/77/ES.
- 6 Nariadenie Eurtp://eur-lex.europa.eu/legal-coč. 1093/2010 z 24. novembra 2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre bankovníctvo) a ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie č. 716/2009/ES a zrušuje rozhodnutie Komisie 2009/78/ES.
- 7 Nariadenie Eurtp://eur-lex.europa.eu/legal-coč. 1094/2010 z 24. novembra 2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov) a ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie č. 716/2009/ES a zrušuje rozhodnutie Komisie 2009/79/ES.
- 8 Nariadenie Eurtp://eur-lex.europa.eu/legal-coč. 1092/2010 z 24. novembra 2010 o makroprudenciálnom dohľade Európskej únie nad finančným systémom a o zriadení Európskeho výboru pre systémové riziká. Podľa článku 3 ods. 1 nariadenia o ESRB je: „zodpovedný za makroprudenciálny dohľad nad finančným systémom v Únii s cieľom prispievať k predchádzaniu alebo zmierňovaniu systémových rizík pre finančnú stabilitu v Únii, ktoré vyplývajú z vývoja v rámci finančného systému, a to pri zohľadnení makroekonomického vývoja tak, aby sa zabránilo obdobiam rozsiahlych finančných otrasov. ESRB prispieva k bezproblémovému fungovaniu vnútorného trhu, a tým zabezpečuje udržateľnú mieru prispievania finančného sektora k hospodárskemu rastu.“
- 9 COM (2014) 508 final. Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the mission and organisation of the European Systemic Risk Board (ESRB).
- 10 Blížšie k zavedeniu bankovej únie napr. ČILLÍKOVÁ, J. – PÉNZEŠ, P. Banková únia a jednotný mechanizmus dohľadu. *Biatic*, 2012. Roč. 20, vyd. 8, s. 8 – 10.
- 11 Zaujímavosťou je, že De Larosièreova správa neobsahovala odporúčanie na posilnenie právomocí ECB v oblasti zavedenia bankovej únie. Tento návrh predložil až bývalý predseda Európskej rady Herman von Rompuy v polovici roku 2012 na rokovanie Európskej rady v dokumente s názvom *Towards a Genuine Economic and Monetary Union*, v ktorom navrhol preniesť zodpovednosť za dohľad nad úverovými inštitúciami v eurozóne na úroveň EÚ.



12 čl. 81 nariadení o ESA.

13 Podrobnejšie informácie sú v ESMA Review Panel Methodology (ESMA/2013/1709). Dostupné na [www: http://www.esma.europa.eu/content/Review-Panel-Methodology-0](http://www.esma.europa.eu/content/Review-Panel-Methodology-0)

14 Napr. varovanie pred investovaním na forexe, varovanie pred nástrojmi pri investovaní finančných rozdielových zmlúv (Contracts for Difference) alebo varovanie pred virtuálnymi menami.

15 Tento údaj je odlišný v prípade ESMA. Rozpočet ESMA tvoria príspevky od národných kompetentných autorít (45 %), príspevky z rozpočtu Európskej únie (30 %) a od účastníkov z trhu (25 %), teda od archívov obchodných údajov (trade repositories) a ratingových agentúr (credit rating agencies) vzhľadom na to, že sú priamo dohliadané ESMA.

SPRÁVA EURÓPSKEJ KOMISIE O FUNGOVANÍ ESA A ESFS

Nariadenia o ESA obsahujú povinnosť¹² pre Európsku komisiu vydať do 3 rokov (a následne každé tri roky) od vzniku ESA hodnotiacu správu o ich činnosti. Správu Komisie predložil v auguste tohto roku Európskemu parlamentu a Rade bývalý komisár pre vnútorný trh a služby Michel Barnier. V správe sa konštatuje, že napriek krátkemu hodnotiacemu obdobiu fungujú ESA veľmi dobre, úspešne vytvorili fungujúce štruktúry a začali naplno plniť svoj mandát. Správa identifikuje oblasti, v ktorých by mohlo dôjsť k zlepšeniu a na tento účel navrhuje krátkodobé a dlhodobé opatrenia.

Pri hodnotení celkovej efektívnosti a výkonnosti ESA uvádza, že mandát v zakladajúcich zmluvách je dostatočne široký, pričom však ešte existuje priestor na jeho rozšírenie, napr. v oblasti ochrany finančného spotrebiteľa, vynútiteľnosti medzinárodných účtovných štandardov (IFRS), ako aj v oblasti tzv. tieňového bankovníctva (*shadow banking*). Takéto rozšírenie si však bude pravdepodobne vyžadovať revíziu nariadení o ESA.

V oblasti regulačných právomocí ESA výrazne prispeli k posilneniu harmonizácie právnych predpisov v oblasti regulácie finančného trhu a zlepšila sa vzájomná spolupráca medzi NCA. ESA efektívne využili svoje právomoci v oblasti regulácie a v relatívne krátkom čase sa im podarilo pripraviť kvalitné technické štandardy a usmernenia. Správa hodnotí usmernenia (*guidelines*) vydávané na základe článku 16 nariadení o ESA ako flexibilný a vhodný regulačný nástroj pri zjednocovaní prístupov NCA pri dohľade nad finančným trhom. ESA od svojho vzniku do vydania správy prijali viac ako 150 návrhov technických štandardov (ESMA pripravila 92, EBA 58, EIOPA aktívne pracuje na prijatí štandardov, pričom zdržanie spôsobilo neskoršie prijatie príslušných smerníc, najmä smernice Solvency II). Práve v novembri tohto roku EIOPA schválila na predloženie Komisii prvú časť implementačných technických štandardov. Európska komisia do vydania správy schválila 45 štandardov a len tri vrátila na ďalšie dopracovanie.

V oblasti dohľadu sa ESA prioritne zameriavajú na podporu konvergenie prístupov NCA pri dohľade nad finančným trhom. ESA začali vykonávať tzv. *peer reviews*¹³, ktorých cieľom je zistiť, akým spôsobom vykonávajú NCA dohľad vo vybraných oblastiach finančného trhu. Do budúcnosti sa očakáva nárast týchto aktivít nielen v oblasti tematicky zameraného dohľadu, ale aj ich rozšírenie na vykonávanie *peer reviews* s cieľom komplexne zhodnotiť vykonávanie dohľadu nad finančným trhom príslušnej NCA.

Aktivity ESA týkajúce sa medzinárodnej spolupráce sú ohraničené mandátom v zakladajúcich nariadeniach. Zastúpenie ESA v príslušných medzinárodných organizáciách prispieva k zabezpečeniu súladu so svetovými trendmi a očakáva sa posilnenie participácie ESA spolu s Európskou komisiou na medzinárodných fórach.

V oblasti finančnej stability ESA aktívne prispievajú k monitorovaniu vývoja na finančných trhoch a tes-

tujú odolnosť finančných inštitúcií, ako aj finančného systému ako celku. Na tento účel vytvorili rôzne nástroje na identifikáciu systémového rizika.

Ochrana spotrebiteľa má vysokú prioritu v rámci celej Európskej únie. Na zabezpečenie ochrany finančného spotrebiteľa ESA vytvorili príslušné organizačné zabezpečenie v rámci ich vnútornej štruktúry. Všetky tri ESA vydali viaceré odporúčania a varovania týkajúce sa ochrany finančného spotrebiteľa.¹⁴ Navyše, pre zaistenie jednotnosti a konzistentnosti uplatňovania právneho rámca pre oblasť ochrany finančného spotrebiteľa na celý finančný trh bol vytvorený aj spoločný výbor (*joint committee*).

Pri vnútornej správe a riadení správa Komisie uvádza, že dominantná úloha zástupcov NCA v procese rozhodovania je podrobená určitej kritike, najmä z dôvodu prevládania národných záujmov nad záujmami EÚ. Rovnako sa začínajú objavovať úvahy nad presídlením a zjednotením ESA do jedného orgánu.

Rozpočty ESA tvoria príspevky od príslušných národných orgánov (60 %) a z rozpočtu EÚ (40 %).¹⁵ V správe sa uvádza, že Európska komisia zvažuje revidovanie existujúceho modelu financovania s cieľom odstrániť nutnosť prispievať ESA z rozpočtov príslušných národných orgánov a z rozpočtu EÚ.

V závere správa Komisie sumarizuje oblasti, kde možno dosiahnuť zlepšenie v krátkodobom horizonte (bez potreby legislatívnych zmien) a v dlhodobom horizonte, na ktoré budú nutné legislatívne zmeny najmä v nariadeniach o ESA. Správa identifikovala niekoľko bodov, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu činností ESA a nevyžadujú si legislatívne zmeny v zakladajúcich nariadeniach:

- venovať viac pozornosti konvergencii dohľadu a konzistentnej implementácii práva EÚ,
- zvýšiť transparentnosť procesu prípravy technických štandardov a zistiť vysokú kvalitu analýzy nákladov a prínosov (*cost-benefit analysis*),
- dať vyššiu prioritu ochrane finančného spotrebiteľa,
- posilniť systém vnútorného riadenia a zvýšiť transparentnosť, a to najmä:
 - zvýšiť úlohu a vplyv zamestnancov ESA v rámci pracovných skupín,
 - zlepšiť činnosť spoločného výboru najmä v témach, ktoré sú spoločné alebo blízke pre všetky sektory a zároveň zlepšiť ich prezentáciu v médiách,
 - preniesť výkon niektorých právomocí priamo na predsedov ESA.

Z dlhodobého hľadiska boli identifikované nasledujúce návrhy, ktoré si však pravdepodobne vyžadujú zmenu v nariadeniach o ESA:

- zrýchliť schvaľovací proces v rámci rady orgánov dohľadu,
- zmeniť kompetencie riadiacej rady (*Management Board*) a previesť na ňu viac výkonných funkcií,
- zabezpečiť vyššiu rozpočtovú nezávislosť prostredníctvom iných foriem financovania, ako sú terajšie príspevky členských štátov a EÚ,



- zlepšiť priamy prístup ESA k dátam,
- potenciálne rozšíriť mandáty (napr. IFRS, *shadow banking*, centrálné protistrany atď.)
- rozšíriť a jednoznačnejšie zadefinovať kompetencie v oblasti ochrany finančného spotrebiteľa,
- zvýšiť kompetencie v oblasti urovnávania sporov,
- uvažovať nad prípadnými štrukturálnymi zmenami spojenými napríklad s premiestnením ESA do jedného sídla, respektíve s rozšírením právomocí o dohľad nad infraštruktúrami integrovaného trhu.

POHĽAD AUTOROV ČLÁNKU NA VYBRANÉ OBLASTI FUNGOVANIA ESA

Správa Komisie je pomerne všeobecná a činnosť ESA hodnotí pozitívne a optimisticky. V prvom rade je potrebné poznamenať, že správu vypracovala Európska komisia, teda inštitúcia, ktorá stojí za vytvorením ESA. Ťažko možno teda očakávať, že bude kritická a objektívna voči orgánom, za ktorých zrodom sama stála. Napriek tomu, že správa sa na mnohých miestach odvoláva na názory tzv. *stakeholder groups*¹⁶, sú to práve NCA, ktoré v zásadnej miere participujú na činnostiach ESA. Správa by teda mala, podľa nášho názoru, obsahovať aj pohľad NCA na ich ďalšie fungovanie, ktorý však absentuje. Treba brať do úvahy aj fakt, že správa bola jednou z posledných úloh predchádzajúceho eurokomisára a od nového eurokomisára pre finančnú stabilitu, finančné služby a kapitálové trhy Jonathana Hilla sa vo všeobecnosti očakáva konzervatívnejší prístup a prehodnotenie niektorých záverov prijatých v tejto správe.¹⁷ Z nášho pohľadu vnímame priestor na širšiu diskusiu hlavne v týchto oblastiach:

Právomoci a kompetencie ESA. V zmysle zakladajúcich zmlúv musia ESA vykonávať svoje činnosti v súlade s princípom subsidiarity a proporcionality¹⁸, na ktorých bola EÚ ako celok postavená. Členské štáty vytrvale zdôrazňujú, že obzvlášť právomoc ESA dočasne zakázať alebo obmedziť niektoré aktivity v členských štátoch¹⁹ musí byť využitá iba vo veľmi výnimočných situáciách ako nástroj poslednej inštalácie (*last resort*) a v špecifických prípadoch stanovených v sektorevej legislatíve. Vzhľadom na to, že takýto zásah môže mať ďalekosiahle dôsledky na finančné trhy v členských štátoch, musí byť jeho použitie zakaždým spojené s dôkladnou analýzou.

Financovanie. Jednou z hlavných tém je v súčasnosti financovanie činností ESA. Od založenia ESA dochádza k neustálym požiadavkám na zvyšovanie ich rozpočtu, čo začína predstavovať značný problém najmä pre tie NCA, ktoré nie sú integrované do centrálnych bánk.²⁰

Súčasný model financovania je poskladaný najmä z príspevkov od NCA²¹ a z rozpočtu EÚ. Do budúcnosti sa navrhuje prehodnotiť tento systém až do tej miery, že z rozpočtov NCA a z rozpočtu EÚ by nemali prichádzať žiadne prostriedky na chod ESA a ich financovanie by sa malo kompletne preniesť na trh. Na jednej strane možno pozitívne

vnímať snahu o odbremenenie NCA od príspevkov, ale na druhej strane sa s tým spájajú niektoré praktické problémy. Súčasný trend je taký, že NCA, ktorej subjekty trhu odvádzajú príspevky, nad nimi aj priamo vykonáva dohľad. Ak by mali byť ESA financované výhradne z príspevkov od subjektov trhu, spájalo by sa s tým pravdepodobne aj prenesenie ďalších kompetencií v oblasti dohľadu na ESA.

Ešte zložitejší problém predstavuje metodika výpočtu príspevkov od jednotlivých subjektov vzhľadom na značnú rôznorodosť trhov v EÚ a subjektov, ktoré na nich pôsobia. Ak by sa zaviedla jednotná metodika výpočtu príspevkov, ktorá by nezohľadňovala niektoré ukazovatele, ako napr. hospodársky výsledok spoločnosti, množstvo vykonaných obchodov alebo veľkosť trhu v členskej krajine, mohlo by to znamenať existenčné problémy pre mnohé subjekty finančného trhu v malých krajinách.

Práca na návrhoch technických štandardov. Sekundárne právo EÚ v oblasti regulácie finančného trhu v čoraz väčšej miere deleguje na ESA vypracovanie návrhov technických štandardov spolu s časovým rámcom, do ktorého musia byť predložené Európskej komisii. *Stakeholder group* rovnako ako NCA považujú časové limity za príliš krátke, čo má efekt najmä na dôkladné prediskutovanie veľmi komplikovaných tém, na ktoré majú NCA často diametrálne rozličné názory. Vzhľadom na to, že sa Európska únia rozhodla ísť cestou maximálnej harmonizácie v oblasti finančného trhu, je z nášho pohľadu nevyhnutné, aby časové limity na prípravu vysoko kvalitných návrhov technických štandardov boli primerane predĺžené. Rovnako je nevyhnutné predĺžiť konzultačnú dobu pri návrhoch technických štandardov, aby mali subjekty trhu dostatočný časový priestor na predloženie pripomienok, a zároveň zabezpečiť vyššiu mieru transparentnosti pri ich vyhodnocovaní ako doteraz.

Priamy dohľad. Na rozdiel od správy Komisie považujeme za ešte veľmi predčasné vyhodnocovať úspešnosť ESA pri vykonávaní priameho dohľadu. ESA sa od svojho založenia sústredili primárne na vytváranie a zjednocovanie regulácie. Predovšetkým ESMA musí v dlhodobom časovom horizonte prezentovať schopnosť priamo dohliadať archívy obchodných údajov a ratingové agentúry. Až na základe týchto skúseností sa môžu viesť diskusie o prípadnom rozšírení právomocí ESA aj v oblasti ochrany finančného spotrebiteľa alebo pri vynuovení medzinárodných účtovných štandardov.

Informačné systémy. Pri vývoji informačných systémov so zámerom uľahčiť výmenu dát medzi NCA by mali všetky tri ESA navzájom veľmi úzko spolupracovať a presadzovať jednotný prístup. Cieľom by malo byť vytvorenie jednotného informačného systému, aby sa minimalizovali náklady pre finančné inštitúcie a zároveň pre NCA.

Zber dát. Podľa nášho názoru nie je nateraz potrebné, aby ESA vytvárali všeobecné štandardy na účely národného vykazovania a tým regulovali zbieranie dát priamo od subjektov trhu. Ak

16 *Stakeholder group* je zložená z predstaviteľov účastníkov trhu a zástupcov spotrebiteľov. Jej úlohy sú podobné ako úlohy príslušných asociácií na slovenskom finančnom trhu.

17 *Mission letter* od predsedu Komisie Jeana-Clauda Junckera novému komisárovi pre vnútorný trh a služby Jonathanovi Hillovi. Dostupné na [www: http://ec.europa.eu/about/juncker-commission/docs/hill_en.pdf](http://ec.europa.eu/about/juncker-commission/docs/hill_en.pdf)

18 Čl. 5 Zmluvy o EÚ. Dostupné na [www: https://www.mzv.sk/App/WCM/media.nsf/vw_ByID/ID_3B704251D03F1D46-C1257674002F6340_SK/\\$File/Zmluva_o_EU.pdf](https://www.mzv.sk/App/WCM/media.nsf/vw_ByID/ID_3B704251D03F1D46-C1257674002F6340_SK/$File/Zmluva_o_EU.pdf)

19 *Blížšie napr. TICHÝ, L. a kol. Evropské právo. 4. vyd. Praha: C. H. Beck. 2011. s. 265-267.*

20 *Táto právomoc už bola predmetom konania pred Súdnym dvorom Európskej únie. Blížšie napr. NÁDASKÝ, A. – MRÁŽIK, A. L. Komentár k rozhodnutiu Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-270/12. Biatec, 2014, roč. 22, vyd. 2, s. 23 – 26.*

21 *Blížšie k centrálnym bankám s kompetenciami v oblasti dohľadu napr. PÉNZEŠ, P. K pôsobnosti ECB v oblasti regulácie a dohľadu nad obozretným podnikaním finančných inštitúcií pred návrhom na vytvorenie bankovej únie. Biatec, 2012, roč. 20, vyd. 8, s. 11 – 13.*

22 *Výška príspevku sa odvíja od počtu obyvateľov členskej krajiny, podobne ako v prípade počtu mandátov v Európskom parlamente. Pri diskusiách o metodike výpočtu príspevku NCA sa objavili rôzne pohľady. Jedným z nich bolo napríklad odvodenie výšky príspevku od počtu vybraných subjektov trhu. Napríklad v prípade ESMA by to znamenalo, že príspevky by boli vypočítavané na základe počtu obchodníkov s cennými papiermi so sídlom v členskom štáte. Nakoniec sa však ukázalo, že príspevky podľa počtu obyvateľov predstavujú kompromis vyhovujúci väčšine členských krajín.*



by sa vývoj začal uberať tým smerom, že by dáta od subjektov trhu zbierali priamo ESA, je nevyhnutné, aby sa všetky dáta zbierali jednotným spôsobom a zabránilo sa tak roztrieštenosti trhu a ďalšiemu administratívne zataženiu, ktoré by museli znášať subjekty trhu. V prvom rade by mali ESA spolupracovať tam, kde je na to priestor a kde sa to javí ako účelné (autentifikácia používateľov, jednotný zabezpečený email a správa dokumentov). Okrem toho by sme radi uvítali využívanie jednoduchších a menej administratívne náročných systémov, v porovnaní napríklad so systémom XBRL.

Úloha NCA v rozhodovacích procesoch ESA – konvergencia verus legitimita. Sme toho názoru, že vnútorné procesy v rámci ESA musia ostať pod plnou kontrolou národných reprezentantov, a teda Rady orgánov dohľadu, ktorá je zložená s vysokopostavených predstaviteľov NCA. Členovia rady sú nezávislí pri svojom rozhodovaní a konajú v záujme finančnej stability EÚ. Pri rozhodovacích procesoch je najdôležitejší systém hlasovania. Všetky dôležité rozhodnutia v rámci ESA prijíma spomínaná rada, kde má každá krajina jedného zástupcu. V bežných veciach sa hlasuje jednoduchou väčšinou, a práve tu je vidieť rovnosť, no zároveň dôležitosť aj menších členských štátov, keďže napr. hlas Malty sa rovná hlasu Nemecka.

V prípade hlasovania o dôležitých rozhodnutiach, akými sú schválenie nariadení či metodických usmernení, sa vyžaduje kvalifikovaná väčšina, čo je minimálne 15 hlasov za členské štáty, ktoré musia reprezentovať minimálne 65 % občanov EÚ. V kontexte toho, že v EÚ máme väčšinu menších štátov – 20 štátov má do 12 miliónov obyvateľov – si možno rýchlo uvedomiť, že ich spoločná sila je nezanedbateľná. Práve to je nutné akcentovať v rámci rokovaní rady orgánov dohľadu. Spojenie týchto krajín v otázke, keď sa pretežujú záujmy väčších krajín, tvorí výraznú protiváhu až prevahu. Doposiaľ však rôzne iniciatívy nedokázali, hlavne pre vysokú heterogenitu záujmov krajín EÚ, permanentne spájať spoločné záujmy menších krajín.

Doterajší systém hlasovania Rady orgánov dohľadu sa dlhodobo ukazuje ako efektívny a nevidíme dôvod na jeho zmenu napríklad udelením práva hlasovať aj predsedom ESA. Na druhej strane nevidíme problém v tom, aby po dôkladnom zvážení boli v prípade ESMA v oblastiach jej priameho dohľadu prenesené niektoré činnosti z rady priamo na predsedu ESMA alebo na riadiacu radu.

V prípade volenia predsedov ESA považujeme súčasnú situáciu, keď kandidáta na túto funkciu môže navrhnúť iba Európska komisia, za nedostatočnú. Zastávame názor, že aj členovia rady orgánov dohľadu by mali mať možnosť navrhnúť vlastného kandidáta na predsedu ESA.

Pracovné skupiny v rámci ESA. V neposlednom rade je vhodné spomenúť aj interné procedúry pri tvorbe najzásadnejších dokumentov a právnych predpisov v rámci ESA. Dnes môžeme vnímať, že úloha ESA je taká silná, že národné štá-

ty v nich reprezentované majú často ťažkú úlohu, aby im vedeli konkurovať a presadiť si svoje záujmy. V tomto kontexte vnímame práve spomínanú snahu o zavedenie predsedania stálych výborov úradníkmi z ESA za neprijateľnú.

Správa Európskej komisie obsahuje požiadavku na väčšie zapájanie pracovníkov ESA do práce stálych výborov (*standing committees*), pričom dokonca navrhuje aby týmto skupinám predsedali pracovníci ESA. Doterajšia prax však nedáva dôvod na takúto zmenu a práve naopak ukazuje, že predsedovia stálych výborov ich vedú veľmi efektívne a sú vyberaní spomedzi vrcholných predstaviteľov NCA, čo zaručuje ich vysokú odbornú spôsobilosť. Pri rozhodovaní o predsedovi pracovnej skupiny musí prevládť odbornosť a praktické skúsenosti pred arbitrárnym stanovením, z ktorej konkrétnej inštitúcie má byť.

Praktická skúsenosť menších jurisdikcií, akou je napríklad aj Slovensko, je tiež významným elementom ovplyvňujúcim chod ESA a tvorbu dokumentov. Takmer všetky zásadné výstupy a právne predpisy ako technické štandardy či metodické usmernenia vznikajú v pracovných skupinách (*working groups*), ktoré boli vytvorené na základe rozhodnutia Rady orgánov dohľadu a v rámci schváleného mandátu majú buď permanentné (spomínané *standing committees*), alebo presne špecifikované jednorazové úlohy (*task force*).

Prax však ukázala, že dokumentov je také množstvo a často sú také rôznorodé, že je ťažko realizovateľné, aby ich samotná pracovná skupina jednoducho pripravila a taktiež následne pripomienkovala a schválila. Práve z toho dôvodu vznikajú podskupiny (*subcommittees*), ktoré vytvárajú a do detailov pripravujú podklady na rokovanie samotnej pracovnej skupiny v presne odborne vymedzenej oblasti. Je nutné povedať, že aj keď sa na príprave dôležitých dokumentov aktívne podieľajú NCA, teda aj NBS, ich záverečná podoba je vo väčšine prípadov nevyhnutným kompromisom všetkých zúčastnených strán.

Na druhej strane však práca v podskupinách dostáva čoraz väčšiu dôležitosť, keďže väčšina predpisov a strategických dokumentov vzniká práve tam. Stáva sa, že z kapacitných dôvodov nedokážeme úplne zastrešiť ani všetky pracovné skupiny, a teda je pochopiteľné, že nemožno z našej pozície nominovať zástupcov aj do jednotlivých podskupín. Neskôr, v rámci rokovaní pracovnej skupiny, máme v konečnom dôsledku sťaženú pozíciu.

Jedným dychom však treba dodať, že našim cieľom nemôže byť rovnať sa možnostiam veľkých štátov. Je však dôležité upozorniť na to, že ak má byť naše postavenie, a teda aj naše šance prispieť a pripomienkovať veci prichádzajúce z orgánov kreovaných v rámci ESA vyrovnané, musí byť zabezpečená ich racionalizácia a ich včasná predkladanie. Inými slovami, aj keď chápeme nutnosť konvergencie, kvantita dokumentov nemusí nutne znamenať ich kvalitu. V opačnom prípade sa rovnosť krajín reprezentovaných v rámci EÚ javí len ako domnelá.



ZÁVER

Záverom treba zdôrazniť, že kompetencie európskych orgánov idú ruka v ruku so zodpovednosťou. V tomto ohľade vyvstáva nielen otázka demokratickej legitimity ESA, ale najmä dodržiavania princípu proporcionality a subsidiarity stanoveného v zakladajúcich zmluvách EÚ. Nemožno opomenúť potenciál, ktorý v sebe majú národné orgány, ich skúsenosti, znalosť špecifik trhu a kvalifikovaní zamestnanci. Je nutné byť opatrný, keďže rozhodnutia s takým veľkým záberom, akým európsky

priestor bezpochyby je, musia zohľadňovať štrukturálnu rozdielnosť trhov jednotlivých krajín.

Síce chápeme, že napriek trendu zosilňovania právomocí a centralizácie regulácie a dohľadu pod európske inštitúcie bolo ich vytvorenie asi jedinou možnosťou, ako rázne odpovedať na krízu. Treba však zdôrazniť, že množstvo, časový rámc a dôležitosť dokumentov musí odrážať možnosti menších štátov, aby spoločné úsilie nebolo len deklaratóvnou snahou európskych inštitúcií, ale aj každodennou realitou.

Národná banka Slovenska prevezme spotrebiteľský dohľad na finančnom trhu

Roman Fusek

Národná banka Slovenska

Počnúc januárom 2015 Národná banka Slovenska prevezme od Slovenskej obchodnej inšpekcie spotrebiteľský dohľad v oblasti finančného trhu. Prenos tejto kompetencie sa uskutoční na základe zmeny zákona č. 747/2004 Z. z. o dohlade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Národná banka Slovenska bude v súlade s novými kompetenciami vykonávať ochranu finančných spotrebiteľov, teda dohľad nad dodržiavaním práv spotrebiteľa pri ponuke alebo poskytovaní finančných služieb alebo obchodov subjektov, ktoré podliehajú jej dohľadu.

FINANČNÁ KRÍZA A OCHRANA SPOTREBITEĽA

Za jednu z príčin krízy na finančných trhoch, ktorá sa začala v roku 2008, sa vo všeobecnosti považuje aj skutočnosť, že používatelia finančných služieb, najmä bežní obyvatelia, nerozumeli dobre tomu, aké finančné záväzky na seba prevzali a nevedomovali si riziká, ktorých naplnenie mnohých stálo stratu majetku. Naplno to platilo napríklad v Spojených štátoch amerických pri hypotekárnej kríze, ktorá prakticky naštartovala proces oslabenia dôvery v globálny finančný trh. Nízke úrokové sadzby na hypotéky a väčšia dostupnosť týchto úverov, ktorými si riešili svoje bývanie aj skupiny obyvateľstva, pre ktoré bola dovtedy hypotéka nedostupná, spôsobili, že takýto záväzok si zobrali aj ľudia, ktorí následne nemali na jeho splatenie. Prejavilo sa to najmä v čase, keď došlo k zvýšeniu premenlivých úrokových sadzieb hypoték po dobe fixácie. Tento boom hypoték poskytovaných obyvateľom s nižším alebo nestabilným príjmom mal za následok nesprávne ocenenie rizika na finančnom trhu investormi, ktorí nakúpili nové druhy finančných nástrojov, do ktorých boli riziká z týchto úverov

„zabalené“. Ďalším efektom na realitnom trhu bol priebežný rast cien nehnuteľností, kde sa tiež vytvorila cenová bublina. V okamihu, keď veľká časť hypotekárnych dlžníkov strácala schopnosť splácať hypotekárne splátky, začal sa prejavovať negatívny efekt na ceny nehnuteľností, ktorými boli tieto hypotéky zabezpečené. Táto situácia viedla k sekundárnej strate dôvery v cenu finančných nástrojov, ktorých podklad bol odvodený od toho, ako sa hypotéka splácala a aká bola hodnota nehnuteľnosti, ktorou bola zabezpečená. Keďže tieto finančné nástroje boli predmetom obchodovania na finančných trhoch, hypotekárna kríza a prasknutie cenovej bubliny v nehnuteľnostiach sa preniesli na finančný trh.

Príbeh americkej hypotekárnej krízy je známy, no dôležité na ňom je to, čo bolo prvotnou príčinou tejto situácie. Na začiatku stáli klienti, potenciálni záujemcovia o hypotéky, a finanční sprostredkovatelia, ktorí im takéto lákavé hypotéky ponúkali. Klienti nerozumeli tomu, čo znamená zobrať si hypotéku a nerozmyšľali pri tom, či ju budú vedieť splatiť. Sprostredkovatelia mali zasa záujem najmä uzatvoriť zmluvu a mať z nej províziu bez toho, aby zhodnotili riziko spoje-



- 1 Článok 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1095/2010 z 24. novembra 2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre cenné papiere a trhy) a ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie č. 716/2009/ES a zrušuje rozhodnutie Komisie 2009/77/ES, (Ú. v. ES L 331, 15.12.2010, s. 84).
- 2 Článok 9 nariadenia uvedného v poznámke 2.
- 3 Pozri návrh koncepcie ochrany spotrebiteľov na finančnom trhu, [online]. Dostupné na internete: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=23164>, 25. 11. 2014
- 4 Čilliková J.: Ochrana spotrebiteľa v oblasti osobných dôchodkov, in Biatec 5/2014, s. 26 – 28.

né s klientom a vysvetlili mu podstatu a povahu takéhoto záväzku. Na začiatku teda stálo to, čím sa zaoberajú tzv. *conduct of bussiness rules*, čiže pravidlá určujúce spôsob a obsah komunikácie s klientom a jeho hodnotenie najmä vo fáze pred uzatvorením zmluvy a tiež pravidlá ochrany spotrebiteľa. Príbeh americkej hypotekárnej krízy nie je ojedinelý a nejde o jediné systémové zlyhanie v tejto oblasti. Je to však príbeh, ktorý odštartoval najdramatickejší pohyb na finančných trhoch za posledné desaťročia a tiež obrovskú odozvu regulátorov a orgánov dohľadu. Finančná kríza a výsledky analýzy jej príčin a dôsledkov v súčasnosti vedú v Európskej únii k odpovedi, ktorou je jednotný mechanizmus dohľadu, nový systém riešenia bankových kríz, ale aj zásadné zmeny v regulácii kapitálových trhov. O mnohých z týchto vecí sa píše práve v tomto čísle časopisu Biatec.

NOVÁ OCHRANA SPOTREBITEĽA NA FINANČNOM TRHU

Zmeny v oblasti ochrany spotrebiteľa na finančnom trhu sú súčasťou tohto pohybu. Na úrovni Európskej únie sa vytvorili európske orgány dohľadu nad jednotlivými segmentmi finančného trhu, ktoré majú v nariadeniach Európskeho parlamentu a Rady zakotvené, že ich úlohou je prispievať k zvyšovaniu ochrany klientov.¹ Európsky orgán pre cenné papiere a trhy, ktorý je jedným z trojice európskych orgánov dohľadu, má v článku 9 nariadenia, ktorým bol vytvorený, uvedené, že prevezme vedúcu úlohu pri podpore transparentnosti, jednoduchosti a spravodlivosti na trhu so spotrebiteľskými finančnými produktmi alebo službami.²

Diskusia na tému ochrany spotrebiteľa pri finančných službách sa nevedie len v Európskej únii. Problematika ochrany spotrebiteľa na slovenskom finančnom trhu je už niekoľko rokov témou aj u nás. A nejde len o odpoveď na finančnú krízu. Odpoveďou štátu v tejto oblasti bola Koncepcia ochrany spotrebiteľov na finančnom trhu, ktorú vláda Slovenskej republiky prijala uznesením č. 9/2014 dňa 8. januára 2014.³ O schválenej koncepcii sme písali v č. 5/2014⁴ časopisu Biatec. Obsah koncepcie preto nebudeme osobitne predstavovať. Podstatná časť koncepcie sa venuje tomu, že Národná banka Slovenska prevezme od Slovenskej obchodnej inšpekcie s účinnosťou od januára 2015 spotrebiteľský dohľad v oblasti finančného trhu. Realizácia prenosu tejto kompetencie sa vykoná zmenou zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „novela zákona o dohľade“).

Národná banka Slovenska bude vykonávať ochranu finančných spotrebiteľov, teda dohľad nad dodržiavaním práv spotrebiteľa pri ponuke alebo poskytovaní finančných služieb alebo obchodov subjektov, ktoré podliehajú jej dohľadu. To znamená, že predmetom dohľadu bude činnosť subjektov, ktoré dostali od Národnej banky Slovenska povolenie na výkon činnosti, sú registrované v NBS, alebo poskytujú na území Slovenskej republiky finančné služby na základe

notifikácie a jednotného európskeho pasu. NBS v rámci novej kompetencie poskytne tzv. verejnoprávnú ochranu práv spotrebiteľa, teda ochranu prostredníctvom administratívnych nástrojov pred neprijateľnými zmluvnými podmienkami, nekalými obchodnými praktikami, zavádzajúcou reklamou a porušovaním pravidiel pri poskytovaní finančných služieb spotrebiteľovi. Národná banka naďalej nebude môcť rozhodnúť spor vyplývajúci zo zmluvy medzi spotrebiteľom a finančnou inštitúciou, nebude rozhodovať o obsahu zmluvných nárokov. V tejto oblasti musia klienti hľadať riešenie na súdoch, prípadne cestou alternatívneho riešenia sporov, ktorým je mediácia, prípadne rozhodcovské konanie. Národná banka Slovenska však spotrebiteľovi poskytne ochranu pred neprijateľnými obchodnými podmienkami alebo obchodnými praktikami tak, že zakáže poskytovateľovi služby používať takéto zmluvné ustanovenia alebo predajné praktiky. Samozrejme, bude môcť ukladať aj pokuty a iné sankcie. Cieľom takejto kompetencie je zabezpečiť, aby poskytovatelia finančných služieb nezneužívali svoje silnejšie postavenie voči spotrebiteľom, ktorí sú používateľmi ich služieb. Národná banka Slovenska bude môcť pôsobiť aj preventívne a uložiť dohliadanému subjektu opatrenia, aby nevykonával činnosti, ktoré porušujú práva a právom chránené záujmy spotrebiteľov, a to ešte predtým, ako by tak spravil. Treba však poznamenať, že tento typ ochrany sa poskytne spotrebiteľom, teda v zásade fyzickým osobám, ktoré majú záujem o finančnú službu alebo ju požívajú pre osobnú potrebu a nekoniajú v rámci svojho podnikania, zamestnania alebo povolania.

INŠTITÚTY OCHRANY SPOTREBITEĽA V ZÁKONE O DOHĽADE

Na to, aby mohla NBS svoje nové kompetencie efektívne využívať, boli v návrhu novely zákona o dohľade zavedené nové inštitúty. Patrí k nim dohľad na mieste vykonávaný pod utajenou identitou, tzv. *mystery shopping*. V praxi sa to podobá na tzv. kontrolný nákup, ktorý bežne využívajú inšpektori pri kontrole predaja v obchode alebo v reštaurácii. Inšpektor nakúpi ako bežný zákazník a až následne sa preukáže svojim služobným preukazom a predajcovi alebo poskytovateľovi služby oznámi, že vykonáva inšpekciu na mieste. Národná banka Slovenska bude môcť priebeh takého dohľadu na mieste zdokumentovať vyhotovením obrazového, zvukového alebo zvukovo-obrazového záznamu, účelom ktorého je priniesť jednoznačný dôkaz o priebehu uzatvárania zmluvy a komunikácie, ktorá tomu predchádzala. Už v súčasnosti NBS prijíma a vybavuje množstvo sťažností klientov, ktorí tvrdia, že pri uzatvorení zmluvy boli zavedení, že ten, kto s nimi zmluvu uzatvoril, tvrdil niečo iné, ako bolo v zmluve, prípadne, že ich na niečo neupozornil. Tento spôsob dohľadu bude preto účinný práve na preukázanie postupu pri sprostredkovaní uzatvorenia zmluvy.

V oblasti sankčných konaní pri ochrane spotrebiteľa sa tiež zavádzajú skrátené formy konania,



ktorými sú blokové konanie a rozkazné konanie. Ich účelom je riešiť zrejme a drobné porušenia predpisov administratívne jednoduchým postupom. Výsledkom môže byť uloženie pokuty do výšky 2 500 eur v blokovom konaní a 5 000 eur v rozkaznom konaní. Blokové konanie slúži na postihnutie porušenia zákona zisteného dohľadom na mieste, pričom sa použije rovnaký postup ako napríklad pri postihovaní dopravných priestupkov, kde páchatel' priestupku zaplatí pokutu na mieste, dostane blok a tým sa konanie končí. V rozkaznom konaní sa budú riešiť prevažne menšie nedostatky v činnosti dohliadaných subjektov zistené najmä z podaní finančných spotrebiteľov, ktorí sa obracajú na Národnú banku Slovenska. Osoba poverená výkonom dohľadu na mieste bude tiež oprávnená uložiť na mieste dohliadanému subjektu povinnosť bezprostredne vykonať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov vrátane zákazu poskytovať alebo sprostredkovať finančnú službu, a to až do odstránenia zisteného nedostatku. Napokon, Národná banka Slovenska bude povinná v plnom znení zverejniť výroky a odôvodnenia právoplatných rozhodnutí vo veciach ochrany finančných spotrebiteľov, čo považujeme tiež za silný preventívny nástroj.

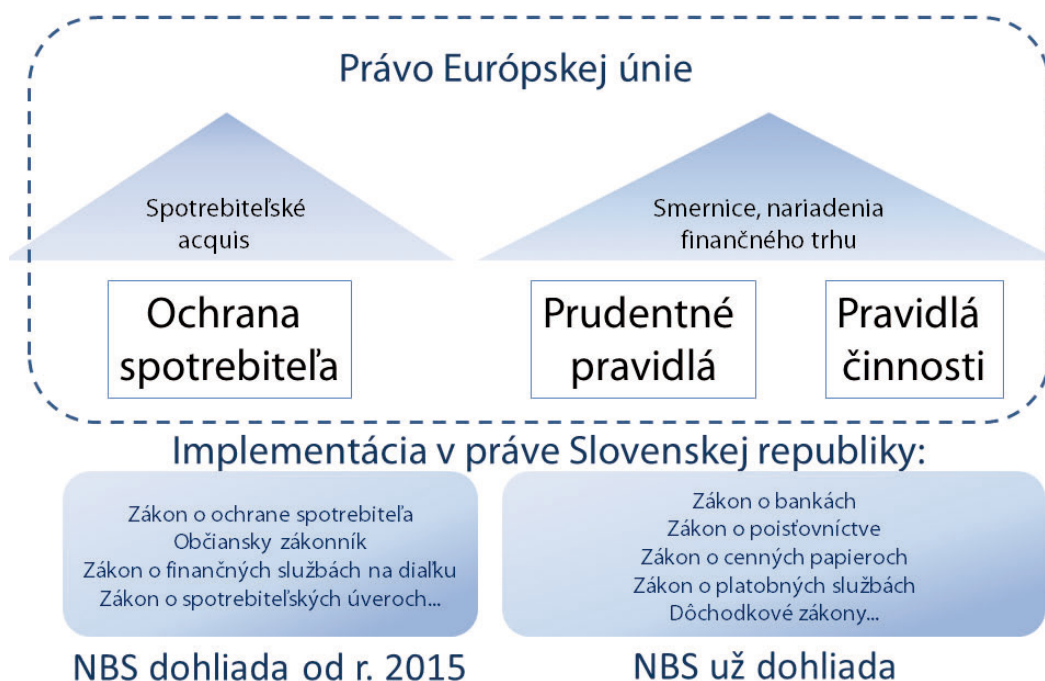
CIELE SPOTREBITEĽSKÉHO DOHĽADU

Cieľom ochrany spotrebiteľa však nie je ukladať sankcie za správanie, ktoré porušuje práva spotrebiteľa. Cieľom je, aby k porušovaniu týchto pravidiel nedochádzalo, resp. dochádzalo v čo najmenšej miere. Vedenie sankčného konania a uloženie pokuty je aktuálne v čase, keď už k porušeniu práv spotrebiteľa došlo. Preto je záujmom centrálnej

banky pôsobiť najmä preventívne. Čo sa týka dohliadaných subjektov, ktoré sú poskytovateľmi finančných služieb, kľúčovou úlohou bude jasne a jednoznačne zadefinovať benchmark ich správania, teda to, čo ako dohliadací orgán považujeme na trhu za dobrú prax a ako si predstavujeme, že by sa mali finančné služby poskytovať. Na tento účel budú slúžiť metodické usmernenia a odporúčania, ktoré budú interpretovať obsah predpisov upravujúcich povinnosti pri ponuke finančných služieb spotrebiteľom. Prevencia na strane finančných spotrebiteľov spočíva najmä v poskytovaní dôležitých informácií spotrebiteľom, aby sa vedeli správne rozhodnúť pri výbere finančnej služby a uzatváraní zmluvy. Kľúčové však je, aby spotrebiteľia informáciám aj rozumeli. Tu hrá dôležitú úlohu zvyšovanie finančnej gramotnosti obyvateľstva, čiže schopnosti porozumieť financiám a správne s nimi zaobchádzať. Národná banka Slovenska vidí svoju úlohu aj v tejto oblasti a má záujem komunikovať so spotrebiteľmi zrozumiteľne a tak, aby im to pomohlo lepšie sa orientovať na finančnom trhu.

Ochranu finančných spotrebiteľov, ktorú prevezme Národná banka Slovenska od roku 2015, považujeme za jednu z jej kľúčových kompetencií. Môže ňou výrazne vplývať na to, akým spôsobom sa spotrebiteľom ponúkajú finančné služby a podporiť tak férovú súťaž poskytovateľov týchto služieb a vyvážiť finančnú a informačnú asymetriu spotrebiteľa voči finančnej inštitúcii. Na podporu tohto cieľa budeme využívať aj stránky tohto časopisu s cieľom informovať odbornú i spotrebiteľskú verejnosť o vývoji v oblasti ochrany spotrebiteľa na slovenskom finančnom trhu.

Prehľad pravidiel v oblasti finančného trhu dohliadaných Národnou bankou Slovenska





Prvé skúsenosti s implementáciou požiadaviek na likviditu

Matej Krčmár, Národná banka Slovenska

Manažment rizika likvidity podľa spoločných európskych pravidiel vstúpil v priebehu roka 2014 do realizačnej fázy. Charakterizovali ho tri kľúčové udalosti – zavedenie spoločného vykazovania podľa nariadenia o kapitálových požiadavkách (CRR)¹, prevzatie výkonu dohľadu nad niektorými bankami ECB, príprava a následné publikovanie delegovaného aktu Európskej komisie o detailnejšom špecifikovaní položiek a výpočtu budúceho ukazovateľa likvidity (LCR). Z hľadiska národnej úrovne bola po konzultácii so sektorom v priebehu roka vykonaná aktualizácia ukazovateľa krytia likvidity s účinnosťou od 1. 12. 2014. Jednoznačne možno povedať, že v kontexte ďalších noviniek z oblasti regulácie je to náročné obdobie zmien tak pre dohliadané inštitúcie, ako aj pre samotný výkon dohľadu, a to nielen z hľadiska metodiky regulácie, ale aj z technického hľadiska. V tomto článku sa chceme venovať prvým skúsenostiam z tohto obdobia a niektorým rozpracovaným zmenám.

1 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investične spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012, označované aj ako CRR – Credit Requirement Regulation
2 Tamtiež, článok 509/1, s. 287.

OBDOBIE PRED ZAVEDENÍM VYKAZOVANIA POLOŽIEK LIKVIDITY PODĽA ŠIESTEJ ČASTI CRR

Pre medzinárodne pôsobiace banky na konsolidovanom základe predstavil Bazilej (GHOS) v roku 2013 ucelenú koncepciu tvorby vankúša likvidity (tzv. LCR – *liquidity coverage ratio*), ktorý prostredníctvom likvidných aktív má pokrývať rozdiel medzi zápornými a kladnými finančnými tokmi počas nasledujúcich 30-tich dní, za predpokladu závažných stresových podmienok. Na tento účel boli pripravené výkazy, aby banky mohli nielen vykazovať triedy aktív a finančných tokov, ale aj vypočítať konkrétnu hodnotu ukazovateľa LCR.

Do európskej legislatívy bol jednotný manažment rizika likvidity zavedený prostredníctvom nariadenia CRR, ktoré sa likvidite venuje hlavne v šiestej časti. Rozsah implementácie v EÚ je základnou odlišnosťou v porovnaní s bazilejskými pravidlami, z čoho vyplýva, že aj obdobie zavádzania zmien je náročnejšie, komplikovanejšie a zdĺhavejšie pre všetkých účastníkov. Pravidlá likvidity podľa CRR/D IV sú záväzné pre všetky banky EÚ bez ohľadu na ich veľkosť, obchodný model či územné pôsobenie, čo prakticky znamená zmenu a zladenie výkazníctva pre približne 4 000 úverových inštitúcií (bez pobočiek) a príslušné orgány dohľadu. V tejto európskej rozmanitosti je práve zložitnosť a výzva nastavenia jednotných pravidiel, bez poškodenia najmenších, resp. inštitúcií s úzko špecifikovaným ochodným modelom. Téma zostáva citlivou aj pre samotné členské štáty, keďže ich inštitúcie, síce malé v európskom rozsahu, môžu byť dôležité pre ich hospodárstvo a zmena ich štruktúry financovania by mohla mať ďalekosiahlejšie dôsledky. Aj preto v zmysle čl. 509/1 CRR má Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA) povinnosť každoročne predložiť správu Európskemu parlamentu a Rade, v ktorej vyhodnotí dopad zavádzania požiadaviek likvidity špeciálne so zreteľom na „závažne škodlivý vplyv na podnikateľský a rizikový profil inštitúcií usadených v Únii, alebo na stabilitu a riadne fungovanie finančných trhov

alebo na hospodárstvo a stabilitu poskytovania bankových úverov, s osobitným zameraním na úvery pre MSP (malé a stredné podniky) a na obchodné financovanie vrátane úverov poskytovaných na základe oficiálnych schém poistenia exportných úverov². Body 2 až 5 toho istého článku ďalej presnejšie definujú, na čo sa má EBA v správe sústrediť. Poverenie na vypracovanie tejto správy o hodnotení dopadu si vyžadovalo dáta a výkazy na ich zber podľa článkov a pravidiel CRR, ktoré v tom čase neboli k dispozícii. Preto v období tvorby a schvaľovania výkazov podľa CRR, tzv. vykonávacieho predpisu (EBA ITS) [5], EBA použila na zber dát a na výpočet LCR výkazy podľa metodiky Bazilej III s pridaním špecifických položiek (QIS – *quality impact study*). Tie od tretieho kvartálu 2012 tvorili základ pre analýzu dopadu požiadaviek na likviditu, ale aj osobitostí európskeho trhu. Okrem bánk na konsolidovanom základe boli na účasť v tomto hodnotení pozvané cez národné orgány dohľadu aj menšie banky na individuálnom základe. NBS participovala na dobrovoľnom výkazníctve na základe dát piatich slovenských bánk.

Ako vidieť z grafu 1, priebeh hodnoty LCR vyvoláva niekoľko otáznikov, keďže v sledovanom období nedošlo k žiadnej dramatickej zmene v štruktúre bilancii daných bánk alebo v kvalite ich likvidných aktív.

Charakteristickou črtou tohto obdobia sú chyby vyplývajúce z neustále sa meniaceho prostredia a učiacich sa inštitúcií. Banky sa zoznamovali so štruktúrou výkazov a požiadavkami na zber dát, čo vo väčšej alebo menšej miere malo vplyv na ich interné systémy a členenie dát, ktoré dovtedy nerobili. Týkalo sa to hlavne vykazovania retailových vkladov a ich delenia na viac a menej stabilné a neskôr na veľmi nestabilné podľa usmernenia EBA pre retailové vklady, ktoré sú vystavené vyšším záporným finančným tokom. Na druhej strane aj EBA reagovala na chyby vo výkazníctve, väzbách medzi dátami alebo na zmeny v medzinárodnej regulácii. V dôsledku toho boli výkazy medzi jednotlivými zbermi aktualizované.

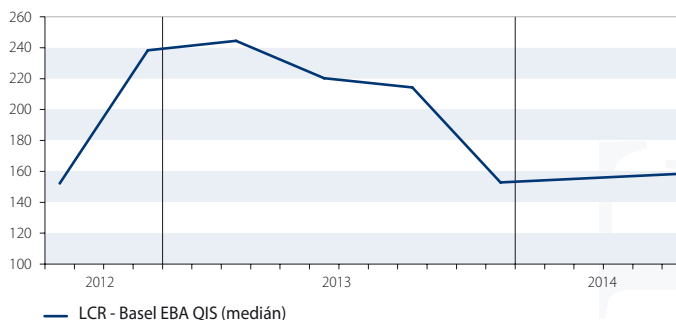


S príchodom ustálenejších definícií niektorých otvorených položiek likvidity dochádzalo aj k ich presnejšiemu vykazovaniu, čo viedlo k zrealeniu hodnoty LCR, a v niektorých európskych prípadoch to dokonca viedlo aj k zmene kvality štruktúry likvidných aktív.

Z hľadiska významu dobrovoľného výkazníctva bolo pre zúčastnené banky prínosom (napriek zvýšenej záťaži) ich reálne oboznámenie sa s triedením a metódikou zberu dát, s výpočtom LCR podľa Bazileja III, a tiež postupná technická príprava na nové európske požiadavky regulácie likvidity. Zároveň získané dáta sa použili na detailnejšiu analýzu a kalibráciu LCR na európske podmienky, ktorá mala ukázať úroveň likvidity na európskom trhu v súvislosti s novou požiadavkou na stanovenie výšky chýbajúcej likvidity v bankovom sektore a získanie skúsenosti s tokom a kontrolou dát. V správe EBA o hodnotení dopadu sa uvádza, že úverové inštitúcie v Únii plnia priemerné LCR na úrovni 115 %. Banky druhej skupiny (menšie banky) mali priemerné LCR na úrovni 134 % [2]. Analýzy sa sústredili aj na definovanie kategórií vysoko likvidných a likvidných aktív a na hodnotenie kvality iných kategórií cenných papierov, ktoré nie sú definované v šiestej časti CRR. Týkalo sa to hlavne dlhových cenných papierov, ako sú napr. štátne dlhopisy, kryté a podnikové dlhopisy, dlhopisy špecifických európskych bánk, ale aj akceptovania niektorých tried sekuritizácie, akcií, záväzných liniek likvidity a pod. Výsledky analýzy sa premietli do finálnej verzie delegovaného aktu Európskej komisie.

Obdobie dobrovoľného vykazovania položiek likvidity bolo ukončené prijatím vykonávacieho predpisu EBA. Technický predpis o vykazovaní na účely dohľadu, v ktorom je zahrnuté aj vykazovanie likvidity, bol s trojmesačným oneskorením prijatý 28. 6. 2014. Jeho oneskorenie je, ako už bolo uvedené, daňou za hľadanie jednoty v rôznosti a mechanizmom prijímania európskej legislatívy. Prijímanie vykonávacích predpisov požadovaných v CRR možno zjednodušene označiť ako dvojstupňový proces. EBA prostredníctvom príslušnej pracovnej skupiny zo zástupcov členských štátov pripraví návrh vykonávacieho alebo regulačného predpisu a po jej vnútornom schvaľovacom procese ho predloží Európskej komisii. Komisia má právomoc prijať implementačné a regulačné technické štandardy ITS/RTS (*Implementing technical standard / Regulatory technical standard*), ak Parlament alebo Rada do troch mesiacov nevyvolá voči nemu námietku. Predpisy prijímané delegovaným aktom pripravuje Komisia v úzkej spolupráci s príslušnými európskymi orgánmi a členskými štátmi, ktoré majú príležitosť ovplyvniť znenie predpisu. Následne konsenzom upravený dokument sa predkladá Parlamentu a Rade, ktoré majú tri, maximálne šesť mesiacov na vyjadrenie námietok. Výsledné znenie predpisu je účinné odo dňa zverejnenia v Úradnom vestníku EÚ. Predlžovanie obdobia prijímania konsenzu ma zvyčajne za následok skracovanie implementačného obdobia, čo je zaťažujúce pre zainteresova-

Graf 1 Vývoj hodnoty LCR (v %) bánk zúčastnených na QIS (podľa štandardov Bazileja III)



Zdroj: NBS, EBA Basel QIS a vlastné výpočty.

né inštitúcie. Z tohto dôvodu je potrebné zobrať do úvahy, že manažment rizika likvidity má nielen odborný (nastavenie štruktúry bankovej bilancie podľa nových požiadaviek) a technický rozmer, ale minimálne v implementačnej fáze aj politicko-regulačné riziko vo forme predlžovania legislatívneho procesu, resp. výsledná verzia sa môže líšiť od pôvodne predloženej (navrhutej) verzie.

Vykonávací predpis zaviedol povinnosť všetkým bankám vykazovať položky likvidity podľa CRR svojim národným orgánom dohľadu na mesačnej báze a položky pre ukazovateľ krytia stabilných zdrojov (*Net stable funding requirements – NSFR*) na kvartálnej báze. Dáta za všetky významné banky sa následne zasielajú do ECB a niektoré sa ďalej vykazujú do EBA na vyššie uvedené ciele. Z hľadiska jednotného výkonu dohľadu boli práve otázky eliminácie duplicitnej záťaže bánk pri zasielaní dát do EBA a ECB, technického zjednotenia distribučných kanálov, formátov a systémov na prenos dát medzi národnými orgánmi a ECB a EBA témou prvého polroka 2014. Ďalšou témou bolo právne zabezpečenie právomoci zbierať a prijímať dáta ECB ešte pred účinnosťou jednotného mechanizmu dohľadu, od 4. 11. 2014. Ako je známe, jednotný mechanizmus dohľadu a teda zasielanie požadovaných dát sa týka šiestich úverových inštitúcií na území SR a dáta troch z nich sa posielajú ďalej do EBA.

Prekvapením pre niektoré inštitúcie bolo, že nové povinné výkazníctvo nevypočítava hodnotu CRR – LCR a dokonca nestanovuje jednoznačné zrážky. Snahy o jeho výpočet podľa vzoru Bazileja LCR alebo porovnávanie vykazovaných dát viedli k neúspechu a k rozdielnym výsledkom. Dôvodom sú rozdiely v detailoch, ktoré spôsobujú, že výsledky nie sú úplne porovnateľné, napriek zhodnej základnej koncepcii oboch ukazovateľov. Kým Bazilej – LCR jasne definoval triedy likvidných aktív na úrovni 1, 2A a 2B s ich zrážkami podľa ratingu a rizikovej váhy, aktuálne výkazníctvo podľa CRR len ukladá povinnosť vykazovať likvidné aktíva. Definuje minimálnu hodnotu zrážky, ale nezaraďuje aktíva do tried mimoriadne vysokej likvidnej alebo vysokej likvidnej a kreditnej kvality s rozdielnou výškou zrážky. Rozdielny prístup v metodike regulácie je pri akceptovaní likvidných aktív, ako



napríklad krytých dlhopisov, nástrojov sekuritizácie, dlhopisov emitovanými bankami a pod. Čo sa týka definovania záporných peňažných tokov, okrem rozdielných koeficientov je v prípade niektorých položiek úplne iná metodika vykazovania. Typickým je rozdielne členenie vkladov. Zatiaľ čo Bazilej ich člení na retailové, MSP a korporátne vklady, CRR pod retailovým vkladom chápe aj vklad MSP. Rozdielny je aj prístup k nečerpaným záväzným kreditným a likvidným linkám v rámci jednej bankovej skupiny.

DELEGOVANÝ AKT EURÓPSKEJ KOMISIE

Práve tieto chýbajúce detaily, ako aj samotný výpočet CRR – LCR prináša delegovaný akt, ktorý je vo fáze vnesenia návrhov zo strany Európskeho parlamentu alebo Rady. Delegovaný akt bol publikovaný 10. októbra 2014 a vzhľadom na legislatívny proces schvaľovania, jeho následné preloženie do národných jazykov a publikovanie v Úradnom vestníku EÚ dáva predpoklad termínu účinnosti koncom roka 2015. Jeho najvýznamnejšie špecifiká sú v definovaní aktív mimoriadne vysokej kreditnej a likvidnej kvality do úrovne 1, kam patria všetky štátne dlhopisy členských krajín EÚ a ostatných aktív do úrovne 2, ktorá sa ďalej člení na 2A a 2B s príslušnými zrážkami. Podiel úrovne 1 je stanovený na minimálne 60 % z likvidných aktív alebo na úrovni 30 % bez krytých dlhopisov. Podiel úrovne 2B môže byť maximálne 15 %. Ďalej definuje, čo je vankúš likvidity, ako aj podmienky stresového scenára pre inštitúciu. Zmenou je aj prístup k definovaniu krytých dlhopisov, ktoré rozdeľuje do úrovne 1 a 2 podľa splnenia definovaných podmienok, ako je napr. veľkosť emisie, rating – ECAI, kvalita zabezpečenia, rozpor či zhoda s článkom 129 CRR. Za pozornosť stojí aj fakt, že ak inštitúcie chcú kryté dlhopisy považovať za likvidné aktíva, musia okrem iného spĺňať aj bod 7 článku 129 CRR, ktorý stanovuje informačné povinnosti emitenta voči investorom na polročnej báze. Okrem iných sem patrí aj informácia o geografickom rozložení a druhu krycích aktív, veľkosti úveru, úrokovej miere a menovom riziku. Podiel krytých dlhopisov mimoriadne vysokej kvality môže byť v extrémnom prípade až do výšky 70 % úrovne 1. Slovenské hypotekárne záložné listy (HZL) vo všeobecnosti spĺňajú požiadavku definovanú v článku 52 ods. 4 smernice 2009/65/ES. Z hľadiska veľkosti emisie a rizikovej váhy však môžu byť akceptované ako likvidné aktíva úrovne 2, ale len za podmienky splnenia vyššie uvedených informačných povinností emitenta. V opačnom prípade sú to nelikvidné aktíva.

Výsledkom európskych špecifik je akceptovanie sekuritizácie mimoriadne vysokej kvality do vankúša likvidných aktív, kde sú podkladovým aktívom autoúvery, spotrebiteľské a SME (MSP) úvery alebo nehnuteľnosti určené na bývanie (RMBS). Podobný prístup sa zvolil aj v prípade kladných peňažných tokov, kde v prípade inštitúcií s úzko špecializovaným obchodným modelom, ako je napr. lízing, faktorig, spotrebiteľské úvery či fi-

nancovanie obstarávania motorových vozidiel, je možné zvýšiť hranicu kladných tokov zo 75 % až na 90 % po splnení ďalších podmienok. Za zdôraznenie stojí aj zahrnutie usmernenia EBA pre retailové vklady, ktoré sú vystavené vyšším záporným tokom s presne definovanými faktormi a výškou koeficientu. Na druhej strane sa vyhovelo požiadavkám použitia ešte nižšieho koeficientu (3 %, podobne ako Bazilej – LCR) na stabilné retailové vklady. Ale možno ho použiť až od roku 2019 za predpokladu, že Komisia potvrdí splnenie všetkých definovaných kritérií. Delegovaný akt taktiež upravuje režim a podmienky preferenčného zaobchádzania vnútrogrupinových cezhraničných tokov zo záväzných línií likvidity.

Z krátkeho exkurzu zmien prinesených delegovaným aktom vyplýva, že majú dopad na formu a obsah výkazov požadovaných položiek likvidity. V dôsledku toho EBA pripravuje aktualizáciu technického štandardu pre vykazovanie likvidity tak, aby bol účinný a implementovaný v čase platnosti delegovaného aktu do konca roka 2015.

NÁRODNÝ UKAZOVATEĽ LIKVIDITY

Poslednou témou pri zavádzaní spoločných – jednotných požiadaviek likvidity bolo uplatňovanie národných ukazovateľov likvidity a skúsenosti s ich vplyvom na daný sektor. Keďže čl. 412 CRR dovoľuje uplatňovať národnú voľbu, štáty ako Belgicko, Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Nemecko, Írsko, Lotyšsko, Luxembursko, Malta, Poľsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, UK využili túto možnosť a naďalej budú podporovať a vyžadovať plnenie vlastného ukazovateľa. Ostatné krajiny, ktoré nemali doteraz zavedenú požiadavku na likviditu budú buď vyžadovať plnenie CRR – LCR na úrovni 100 % od roku 2015, alebo len na špecifické riziká, ako napr. na expozície v cudzích menách, tam, kde je to významné.

Ukazovateľ likvidných aktív, ktorý sa používa v slovenskom bankovom sektore od roku 2008, bol v rovnako sledovanom období zberu dát vybraných bánk pre QIS na nižších hodnotách, ako možno vidieť v grafe 2. Tento obozretný prístup k riadeniu likvidity je jednou z hlavných požiadaviek regulácie a dohľadu NBS. Napriek inej metodologickej koncepcii ukazovateľov možno konštatovať, že z hľadiska nového CRR – LCR postupne dôjde k uvoľneniu likvidity bánk pôsobiacich na území SR oproti súčasnému stavu. Jedným z dôvodov bude aj uvoľnenie požiadavky plnenia ukazovateľa a teda držania likvidných aktív pre pobočky pôsobiace na území SR. V kontexte týchto faktorov vstupuje od 1. decembra 2014 aktualizovaný národný ukazovateľ krytia likvidity, ktorý sa metodicky približuje filozofii CRR – LCR, zostáva však viac obozretný a platný aj pre pobočky patriace do slovenského bankového sektora. Jeho úlohou bude zároveň aj zmiernenie prechodu bánk na úplné zavedenie požiadaviek likvidity podľa CRR od 1. januára 2018.

Zaťaženie inštitúcií z hľadiska výkazníctva v období do úplného zavedenia CRR – LCR je z hľadiska obozretnosti nutne prípustné. Zároveň treba

Zdroje:

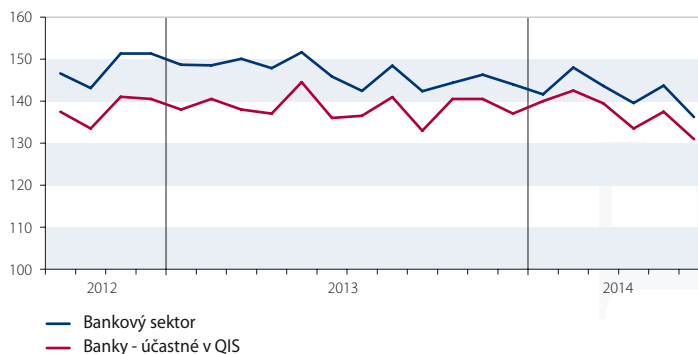
1. EBA, Guidelines on retail deposits subject to different outflows for purposes of liquidity reporting under Regulation (EU) No 575/2013, on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012 (Capital Requirements Regulation – CRR). 2013. Dostupné na <https://www.eba.europa.eu/-/eba-publishes-guidelines-on-retail-deposits-subject-to-different-outflows-for-the-purpose-of-liquidity-reporting>
2. EBA, Report on impact assessment for liquidity measures under Article 509(1) of the CRR. 20 December 2013. Dostupné na internete: http://www.eba.europa.eu/mwg-internal/de5-fs23hu73ds/progress?id=mTc_Jki_-FgOixXnWta0_4Kbq3D-ge3wZJRN7X5qcs20&dI
3. Európska komisia, COMMISSION DELEGATED REGULATION (EU) No .../.. of 10.10.2014 to supplement Regulation (EU) 575/2013 with regard to liquidity coverage requirement for Credit institutions [online], Brusel : Komisia, 2014. Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/internal_market/bank/regcapital/acts/delegated/index_en.htm#141010-liquidity
4. Európska komisia, vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 680/2014 zo 16. apríla 2014, ktorým sa stanovujú vykonávacie technické predpisy, pokiaľ ide o vykazovanie inštitúciami na účely dohľadu podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013. Úradný vestník EÚ L191, zväzok 57, 28. 7. 2014.
5. KRČMÁR, M., Manažment likvidity v kontexte novej regulácie: CRR In: Biatic [online]. 2013, ročník 21, číslo 9. Dostupné na http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUB-LIK_NBS_FSR/Biatic/Rok2013/09-2013/04_biatic13-09_krcmar.pdf
6. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investične spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012, označované aj ako CRR – Credit Requirement Regulation.



vziať do úvahy, že v podobnej situácii sú všetky európske medzinárodne banky pôsobiace na iných trhoch a v inom prostredí regulácie, kde musia plniť LCR podľa Bazileja aj CRR metodiky.

Dnes možno konštatovať, že po počiatkových nedostatkoch je výkazníctvo funkčné a plynulé tak na strane bánk, ako aj na strane orgánov dohľadu. Skúsenosti z predchádzajúceho obdobia ukazujú, že zavedenie ukazovateľa a požiadaviek na likviditu nemá negatívny dopad na poskytovanie úverov alebo iným spôsobom na bankový sektor. Nasledujúce obdobie bude zamerané na kontrolu a skvalitnenie vykazovaných dát a na implementáciu delegovaného aktu, čo prinesie už konkrétne a jednoznačne interpretovateľné výsledky.

Graf 2 Ukazovateľ likvidných aktív (platný do 30. 11. 2014) – vážený priemer v %



Zdroj: NBS, vlastné výpočty.

Európska komisia pripravuje projekt únie kapitálových trhov

Júlia Čillíková, Tomáš Ambra, Adam Nádaský
Národná banka Slovenska¹

„Tak nám cisár pán vyhlásil Unii kapitálových trhov, pani Müllerová.“
„A co to ta Unie je, pane Švejk?“

Počas krízových rokov sa konvergencia v oblasti regulácie a dohľadu ukázala ako vhodný nástroj na posilnenie dôvery v stabilitu finančných trhov. Toto bol jeden zo základných podnetov na vznik Európskeho systému finančného dohľadu (ESFS), ktorý na mikroprudenciálnej úrovni tvoria národné a Európske orgány dohľadu (ESA).² Po jeho vytvorení pristúpila Európska únia k ďalšiemu projektu, a to k bankovej únii, ktorá zjednotila finančný dohľad v bankovníctve. Ako následok toho sa začali objavovať úvahy o presadení podobnej centralizácie dohľadu aj v oblastiach kapitálových trhov a poisťovníctva.

V súčasnom období začína v Európskej únii rezonovať nový projekt – Únia kapitálových trhov (*Capital Market Union, CMU*). Tento pojem prvýkrát na oficiálnej úrovni použil súčasný predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker ešte ako kandidát na túto funkcie pri predstavení svojej vízie na pôde Európskeho parlamentu v júli tohto roku. Zatiaľ však nie je úplne jasné, čo presne by toto označenie malo zahŕňať. Niekedy sa tento pojem prirovnáva k bankovej únii, ktorá v súčasnosti začína fungovať, avšak toto prirovnávanie nie je úplne šťastné a najmä – je skôr predčasné.

Juncker predstavil vo svojom programe úniu kapitálových trhov ako projekt zameraný na rozvoj a ďalšiu integráciu kapitálových trhov v EÚ

s cieľom znížiť náklady na kapitál pre malé a stredné podniky (SME) a znížiť závislosť európskej ekonomiky od bankového financovania.³

Ďalší významný politický signál smerom k únii kapitálových trhov vyslal 6. novembra 2014 Jonathan Hill, nový komisár pre finančnú stabilitu, finančné služby a úniu kapitálových trhov.⁴ Jonathan Hill objasnil, že zámerom novej Komisie je dosiahnuť rovnováhu medzi redukciami rizika finančných trhov a podporou rastu reálnej ekonomiky. Kým minulých päť rokov sa v dôsledku finančnej krízy predchádzajúca Európska komisia zameriavala najmä na posilnenie a sprísnenie regulácie v oblasti finančných služieb, súčasná Európska komisia plánuje orientovať sa na podporu hospodárskeho rastu a zamestnanosti. Ďalším dôvodom pre podporu kapitálových trhov je posilniť alternatívne financovanie ekonomiky oproti bankovému sektoru, a to najmä vo vzťahu k malým a stredným podnikom, ktoré sú motorom ekonomiky EÚ.

Cieľom má byť zavedenie skutočného voľného pohybu kapitálu v EÚ, ktorý v súčasnosti nefunguje efektívne. Zdroje pre úspory sú v značnej miere nacionalizované v členských štátoch, podobne ako aj ich použitie na investície. Jonathan Hill vidí príčinu tohto javu v rôznorodosti pravidiel pre distribúciu finančných nástrojov, vrátane tzv. *private*

- ¹ Názory a postoje autorov v tomto článku nemusia odrážať oficiálne stanoviská a postoje NBS.
- ² ESAs tvoria Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA), Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA) a Európsky orgán pre poisťovníctvo a trhy (EIOPA). Bližšie k architektúre ESFS napr. NEBESKÝ, Š., a kol. Súvislosti vzniku nového usporiadania regulácie a dohľadu nad finančným trhom v Európskej únii. *Biatec*, 2010, roč. 18, č. 10, s. 22 – 26
- ³ „Nový začiatok pre Európu: moja agenda pre zamestnanosť, rast, spravodlivosť a demokratickú zmenu.“ Politické usmernenia pre budúcu Európsku komisiu. Úvodné vyhlásenie na plenárnom zasadnutí Európskeho parlamentu. Jean-Claude Juncker, Štrasburg 15. júla 2014.
- ⁴ „Capital Markets Union – finance serving the economy“ Jonathan Hill, komisár EÚ pre finančnú stabilitu, finančné služby a úniu kapitálových trhov, Brusel 6. novembra 2014.



- 5 „Defining Europe's Capital Market Union“, Nicolas Véron, Bruegel Policy Contribution Issue 2014/12, www.bruegel.org
- 6 Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o fungovaní európskych orgánov dohľadu (ESA) a európskeho systému finančného dohľadu (ESFS), COM(2014) 509 final, Brusel, 8. augusta 2014.

placement (umiestňovania mimo verejnej ponuky obmedzenému okruhu investorov, zväčša z inštitucionálneho prostredia) a *crowdfundingu* (novej formy zhromažďovania finančných prostriedkov od veľkého množstva malých investorov v rôznych formách, či už ide o darovanie, pôžičky alebo investície, využívajúc pri tom najmä rôzne webové platformy). Ako ďalšie príčiny označil rôznu mieru zdaňovania investícií, rozdielnosť v národných právnych úpravách pre úpadok súkromných spoločností a nedostatok informácií, resp. transparentnosti pre súkromných investorov.

Jonathan Hill však vo svojej reči neobjasnil, aké nástroje a opatrenia má nová Komisia v pláne prijať na dosiahnutie vymedzených cieľov únie kapitálových trhov. Podľa jeho slov má byť konkrétny plán pripravený do polovice roku 2015. Jeho súčasťou však určite majú byť krátkodobé ciele v podobe prijatia nariadenia ELTIF – právnej úpravy pre fondy dlhodobých investícií, ďalej návrh jednotného rámca pre sekuritizáciu a napokon aj revidovanie úpravy krytých dlhopisov (*covered bonds*). Tieto tri oblasti, v ktorých je možné urobiť krátkodobý pokrok, majú za cieľ podporiť dlhodobé dlhové financovanie smerované do reálnych rizikových investícií. Je však nutné dodať, že tieto iniciatívy sú už v Európskej únii značne rozpracované, napríklad nariadenie ELTIF po dvoch rokoch rokovanií bolo nedávno schválené v dialógu medzi Európskym parlamentom, Radou a Komisiou a onedlho bude oficiálne vydané.

Okrem týchto krátkodobých cieľov však ostatné nástroje a opatrenia na dosiahnutie únie kapitálových trhov zostávajú naďalej nejasné. Oblasti, ktoré môžu pomôcť väčšej integrácii a efektívnosti kapitálových trhov v rámci EÚ, je viac. Podľa bruselského think tanku Bruegel⁵ medzi ne patria:

- regulácia cenných papierov a špecifických foriem ich distribúcie,
- revízia obozretnej regulácie, najmä v oblasti poisťovníctva a dôchodkových fondov,
- regulácia účtovníctva, auditu a požiadaviek na transparentnosť pre emitentov,
- úprava jednotného dohľadu nad subjektmi infraštruktúry trhu, napríklad nad centrálnymi protistranami,
- čiastočná harmonizácia a zlepšenie právnej úpravy pre konkurz a reštrukturalizáciu,
- čiastočná harmonizácia alebo konvergencia daňovej politiky členských štátov v oblasti zdaňovania investícií.

Sú toto však naozaj tie správne nástroje na hlbšiu integráciu kapitálových trhov a zvýšenie ich dôležitosti pri financovaní ekonomiky ako alternatíva voči bankovým úverom? Je vôbec možné v súčasnosti realizovať niektoré z týchto iniciatív? A sú teda politické ciele únie kapitálových trhov reálne?

V prvom rade, v súčasnom období nízkych úrokových mier a podporných opatrení ECB, bankovníctvo poskytuje veľmi lacný zdroj kapitálu. Náklady na získanie kapitálu na kapitálových trhoch sú značne vyššie a jedným z dôvodov je aj rozsiahla regulácia prinášajúca zvýšené náklady najmä na *compliance*, ktoré sú pre malé a stredné podniky

často neúmerne. Pritom však z úrovne novej Komisie zaznieva, že deregulácia určite nie je v pláne únie kapitálových trhov. Toto je možné hodnotiť ako očividný kontrast medzi proklamovanými politickými cieľmi na jednej strane a nevoľou revidovať kroky z minulých rokov na strane druhej. Z Bruselu dokonca nezaznieva ani to, po čom už dlhšie volajú niektoré členské štáty – snaha o väčšiu proporionalitu a o jednoduchšiu reguláciu pre malé subjekty finančného trhu.

Harmonizácia práva cenných papierov

Pokiaľ ide o možnú harmonizáciu práva cenných papierov, na úrovni EÚ to nie je nová myšlienka. Únia sa snaží o prijatie smernice o práve cenných papierov (*Securities Law Directive*) už od roku 2001. Táto právna úprava mala slúžiť na vznik jednotného trhu pre zúčtovanie cenných papierov a efektívnej kolateralizácie vo forme cenných papierov v EÚ. Jej príprava sa však zatiaľ nepohla z expertnej úrovne a v súčasnosti skôr stagnuje.

Zmeny v obozretnej regulácii finančných inštitúcií

V oblasti obozretnej regulácie poisťovníctva a dôchodkových fondov sa za posledných pár rokov vykonalo mnoho. Regulácia sa však primárne zameriavala na obmedzenie rizika, a teda skôr obmedzovala motiváciu na investovanie do korporátnych cenných papierov bez ratingu. Podobne aj banková regulácia sprísnila prístup k sekuritizácii. Ak sa majú začať naplňovať ciele únie kapitálových trhov, tak napriek vyhláseniam o žiadnej deregulácii si tieto prístupy budú vyžadovať revíziu.

Účtovníctvo a transparentnosť finančných informácií

Jednou z oblastí, v ktorých by mohlo dôjsť k určitému progresu, je účtovníctvo a transparentnosť finančných informácií. Európska únia zaviedla medzinárodné účtovné štandardy (IFRS) pre určitý okruh subjektov už v roku 2002. V rámci budovania únie kapitálových trhov by v blízkom čase mohlo dôjsť k rozšíreniu tohto okruhu. Tieto zámery však môžu naraziť na odpor členských štátov, ktorý sa ukázal v tejto oblasti už aj pri zavádzaní bankovej únie, keď členské štáty výrazne trvali na ponechaní svojich národných právnych úprav a diskrecií. Ďalším z krokov by mohla byť centralizácia vynucovania IFRS na európskej úrovni. Už v minulosti existoval plán preniesť túto právomoc na Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA) a tento zámer sa objavil aj v správe Európskej komisie Európskemu parlamentu a Rade o fungovaní európskych orgánov dohľadu (ESA) a európskeho systému finančného dohľadu (ESFS).⁶ Aktuálna môže byť aj alternatíva nového osobitného úradu EÚ, v takom prípade je dôležitá otázka financovania takejto novej európskej inštitúcie.

Jednotný dohľad nad subjektmi trhovej infraštruktúry

Po zavedení právneho rámca v podobe nariadenia európskeho parlamentu a Rady o mimobur-



zových derivátoch, centrálnych protistranách a archívov obchodných údajov (EMIR) je regulácia trhovej infraštruktúry v EÚ takmer úplne harmonizovaná. Avšak subjekty trhovej infraštruktúry, ako napríklad centrálna protistrana, sú stále pod národnými orgánmi dohľadu, v rámci národných úprav pre poskytovanie likvidity a riešenie krízových situácií. Vzhľadom na globálny charakter podnikania týchto subjektov by však ideálnym riešením bol vznik globálneho orgánu pre dohľad a riešenie krízových situácií centrálnych protistrán na základe medzinárodnej zmluvy. Tento cieľ je však ťažko dosiahnuteľný a skôr je možné očakávať vznik takéhoto orgánu dohľadu len na úrovni EÚ.

Harmonizácia insolvenčného práva

Insolvenčné právo je v Európskej únii nejednotné najmä z historických dôvodov, zväčša smeruje k zvýšenej ochrane štátu a štátom kontrolovaných dlžníkov a veriteľov. K tomu je potrebné pridať problém neefektívneho fungovania konkurzných konaní pred súdmi a neexistenciu alebo nevyužívanie obdobných mimosúdnych mechanizmov. Vzhľadom na povahu týchto problémov je značne naivné očakávať rýchlu harmonizáciu v tejto oblasti. Krok k harmonizácii v tejto oblasti predstavoval druhý pilier bankovej únie – jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií (BRRD)⁷, ale táto iniciatíva nie je porovnateľná so širšou harmonizáciou insolvenčného práva, keďže ide o mechanizmus výhradne pre banky a obchodníkov s cennými papiermi a jeho ciele sú odlišné ako dosiahnutie právnej istoty pre súkromných investorov. Avšak práve zavedenie vysokej miery právnej istoty v tejto oblasti je kľúčové pre zavedenie cezhraničného pohybu kapitálu na financovanie reálnej ekonomiky.

Daňová harmonizácia v oblasti zdaňovania investícií

Otázka zdaňovania a harmonizácie priamych daní ako oblasti explicitne mimo základných zmlúv EÚ bola vždy v Únii citlivá. O to viac je v súčasnosti problematická vzhľadom na Pakt stability a rastu a fiškálne opatrenia členských štátov z posledných rokov. Preto nemožno očakávať, že podpora kapitálových trhov prostredníctvom spoločnej iniciatívy smerujúcej aspoň ku konvergencii v zdaňovaní investícií bude reálne dosiahnuteľným opatrením pre úniu kapitálových trhov.

ZHRNUTIE A ZÁVER

Nová Európska komisia prichádza s projektom únie kapitálových trhov, ktorý má podporiť hospodársky rast a zamestnanosť v EÚ prostredníctvom hlbšej integrácie a zvýšenej efektívnosti kapitálových trhov. Avšak ani samotná Komisia zatiaľ nemá úplne jasno v tom, aké konkrétne kroky by mohli tento cieľ naplniť. Je zrejmé, že roztrieštenosť kapitálových trhov v EÚ má hlbšie dôvody, ako je možné prekonať prostredníctvom centrálnych iniciatív najmä legislatívneho charakteru z Bruselu.

Kým banková únia predstavuje projekt zavedenia spoločného rámca dohľadu pre európske bankovníctvo, ktoré bolo vzhľadom na cezhraničný charakter podnikania bankových skupín už integrované, únia kapitálových trhov predstavuje opačný prístup. Týmto projektom sa Európska komisia snaží prostredníctvom zavedenia väčšej harmonizácie docieľiť väčšiu integráciu kapitálových trhov, ktorá v súčasnosti neexistuje.

Mnohé ciele z oblastí, ktoré boli identifikované, sú v súčasnom fungovaní Európskej únie značne ambiciózne až nedosiahnuteľné. V takom momente je reálna úvaha, či pojem únie kapitálových trhov nebude spojený len s krokmi smerujúcimi k prenosu ďalších kompetencií z národných úrovní na úroveň EÚ, napríklad k posilneniu funkcií a právomocí ESMA. Keďže revízia fungovania ESA má byť predmetom činnosti novej Komisie, únia kapitálových trhov môže byť vhodnou zámenkou práve pre takéto záujmy. Podľa názoru autorov to však nie je cesta pre ozajstnú podporu cezhraničného toku kapitálu podľa proklamovaných politických vyhlásení členov novej Komisie.

Najbližší polrok bude prebiehať diskusia, do ktorej pravdepodobne budú zapojené aj členské štáty. Ak Slovensko môže do tejto diskusie niečo ponúknuť, tak sú to niektoré z opatrení, ktoré boli prijaté v rámci koncepcie rozvoja kapitálového trhu, najmä tie, ktoré sú zamerané na zníženie nákladovosti a administratívnej záťaže. Či však budú tieto opatrenia relevantné a politicky prijateľné aj na úrovni EÚ, je otázne. V každom prípade bude potrebné túto diskusiu pozorne sledovať, pretože jej výsledkom bude legislatívny plán Európskej komisie pre kapitálové trhy na ďalšie roky. A po schválení tohto plánu – či už bude smerovať k dosiahnutiu proklamovaných cieľov alebo nie – únia kapitálových trhov: *coming soon to your local market...*

⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/59/EÚ z 15. mája 2014, ktorou sa stanovuje rámec pre ozdravenie a riešenie krízových situácií úverových inštitúcií a investičných spoločností a ktorou sa mení smernica Rady 82/891/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EÚ, 2012/30/EÚ a 2013/36/EÚ a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1093/2010 a (EÚ) č. 648/2012.



Odporúčanie NBS k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov

Pavol Jurča, Národná banka Slovenska

Vývoj na trhu retailových úverov je jedným z najvýznamnejších faktorov vplyvajúcich na stabilitu slovenského bankového sektora. Týka sa to najmä úverov na bývanie, ktorých tempo rastu bolo v predchádzajúcom období jedno z najvyšších v EÚ. Výraznejšie tiež stúpol význam refinancovania už existujúcich úverov. Pri analýze súčasného vývoja však bolo identifikované nedostatočne obozretné nastavenie parametrov poskytovania úverov v bankovom sektore. S cieľom podporiť finančnú stabilitu preto Národná banka Slovenska vydala odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014 v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov. Hlavným účelom tohto odporúčania je pôsobiť preventívne proti ďalšej kumulácii týchto rizík, hoci negatívne vplyvy materializácie týchto rizík na banky a ich klientov sa ešte nestihli výraznejšie prejavíť.

TRENDY NA TRHU ÚVEROV VÝZNAMNE OVPLYVŇUJÚ BANKY, ICH KLIENTOV AJ CELÚ EKONOMIKU

Poskytovanie retailových úverov na bývanie je jedna z najvýznamnejších aktivít slovenských bánk, a to z hľadiska štruktúry ich aktív aj tvorby zisku. Retailové úvery na bývanie tvoria približne štvrtinu celkových aktív bankového sektora, samotné retailové úvery vrátane spotrebiteľských úverov a ďalších typov úverov dokonca až tretinu. Hoci úroveň zadlženosti domácností zostáva pod priemerom eurozóny, uvedený podiel úverov na bývanie na bilančnej sume bankového sektora je jedným z najvyšších v rámci krajín eurozóny. Vzhľadom na tento podiel vplyvajú trendy na trhu retailových úverov bánk výrazným spôsobom na zmeny ziskovosti bankového sektora, a to prostredníctvom zmeny úrokových marží, objemu poskytnutých úverov aj prípadných nákladov vyplývajúcich z kreditného rizika.

Vývoj na trhu retailových úverov na bývanie vrátane úverových podmienok zo strany bánk a parametrov poskytovaných úverov však má výrazný vplyv aj na samotných klientov bánk. Úver na bývanie predstavuje pre mnohých klientov najväčší finančný záväzok v živote. Prípadné riziká spojené s úverom, napr. v dôsledku straty príjmu alebo výraznejšieho zvýšenia splátky, môžu mať preto na klientov výrazný negatívny dopad.

Trendy týkajúce sa úverov retailu majú zároveň významný vplyv na makroekonomický vývoj v domácej ekonomike. Z tohto hľadiska je najdôležitejším dopad na trh nehnuteľností, ktorý je najvýznamnejším trhom aktív na Slovensku. Hlavným rizikom je, že v prípade príliš uvoľnených úverových štandardov bánk, ktoré by nedostatočne zohľadňovali riziká, by mohol nastať príliš veľký rast úverov spojený s neudržateľným zvyšovaním cien nehnuteľností. Dostupnosť retailových úverov však vplyva aj na výšku domácej spotreby, ako

aj na úroveň ekonomickej produkcie, najmä v sektore stavebníctva. Z týchto dôvodov je vývoj na trhu retailových úverov spolu s vývojom finančnej situácie domácností a s vývojom na trhu nehnuteľností jednou z najvýznamnejších oblastí pre finančnú stabilitu.

Pri hodnotení vývoja na trhu retailových úverov a pri jeho porovnaní s vývojom na tomto trhu v zahraničí, najmä v ostatných krajinách eurozóny, je potrebné zobrať do úvahy viaceré špecifiká slovenskej ekonomiky. Okrem vysokého podielu úverov na bývanie v bilančiách bánk ide najmä o vysoký podiel domácností vlastniacich nehnuteľnosť, pričom táto nehnuteľnosť zároveň predstavuje významnú časť majetku domácností, čo zvyšuje negatívny dopad prípadnej neschopnosti klientov splácať úver a následnej potreby odpredať nehnuteľnosť. Odlišný je aj historický vývoj. Výrazný rast retailových úverov v poslednom desaťročí bol podmienený najmä nízkou zadlženosťou domácností na začiatku tohto obdobia.

IDENTIFIKÁCIA RIZÍK SPOJENÝCH S AKTUÁLNYM VÝVOJOM

Vzhľadom na význam retailových úverov pre banky, klientov, finančnú stabilitu aj pre ekonomický vývoj, vystupuje do popredia potreba obozretného prístupu pri ich poskytovaní, najmä v prípade úverov na bývanie. Konkurenčný tlak na trhu úverov podporený možnosťou splatiť hypotéku v jednej banke hypotékou z inej banky bez poplatkov v čase refixácie úrokovej sadzby je možné vnímať pozitívne. Zároveň je však potrebné podrobne analyzovať parametre poskytovaných úverov a najmä skutočnosť, či v dôsledku konkurencie nedochádza k podhodnocovaniu rizík zo strany bánk. Takéto správanie, ktoré bolo možné zaznamenať na slovenskom trhu najmä v období rokov 2007 a 2008, môže podnietiť nárast systémového rizika. To v prípade negatívneho vývoja v sektore domác-



ností môže viesť k prehĺbeniu negatívneho dopadu na stabilitu slovenského finančného systému.

Jedným z najvýznamnejších rizík je skutočnosť, že pri relatívne významnej časti nových úverov na bývanie dosahuje hodnota LTV¹ úroveň 100 %. To môže viesť k zvýšenému riziku tvorby nerovnováh na trhu nehnuteľností s možnými negatívnymi dôsledkami na banky, ich klientov a ekonomiku ako celok.

Pre finančnú stabilitu je zároveň dôležité, aby banky adekvátne vyhodnocovali schopnosť retailových klientov splácať svoje záväzky voči bankám. Osobitne v období nízkych úrokových sadzieb je dôležité hodnotiť schopnosť klientov splácať úvery dostatočne konzervatívne aj vzhľadom na riziko budúceho zvýšenia úrokových sadzieb, a tým aj splátok úverov.

Jednou zo špecifických charakteristík slovenského retailového trhu v porovnaní s inými krajinami je pomerne výrazný vplyv finančných sprostredkovateľov. S týmto vývojom môže súvisieť najmä riziko zvýšeného tlaku na ďalšie uvoľňovanie úverových štandardov bánk, ktoré je potrebné detailne monitorovať.

Zvýšené riziko môžu predstavovať úvery, pri ktorých dochádza len k veľmi pomalému spláca-

niu istiny úveru. Ide najmä o úvery s neprimerane vysokou dobou splatnosti úveru, ako aj o úvery, pri ktorých banky presúvajú zataženie klienta na neskoršie obdobie. Hlavným dôvodom tohto rizika je, že klientom sa pri rastúcej zadlženosti znižuje možnosť ďalšieho predĺženia splatnosti alebo odkladu splátok v prípade finančných ťažkostí so splácaním úveru v budúcnosti.

Podrobnejší prehľad uvedených rizík identifikovaných na slovenskom trhu s retailovými úvermi je v tab. 1.

PREHĽAD ODPORÚČANÍ NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA

S cieľom podporiť stabilitu bankového sektora z perspektívy obozretnosti na makroúrovni a prispieť k zmierneniu vyššie uvedených rizík, ako aj zachovať zdravo fungujúci trh retailových úverov, vydala Národná banka Slovenska niekoľko odporúčaní. Zámerom Národnej banky Slovenska je predovšetkým zabezpečiť udržateľnosť úverového rastu, nie jeho obmedzenie. Opatrenia sú preto zamerané predovšetkým na podmienky poskytovania retailových úverov. Predmetom odporúčaní je najmä implementácia obozretných zásad zodpovedného poskytovania úverov do procesov a štan-

¹ Ukazovateľ LTV (loan to value) vyjadruje pomer medzi výškou úveru a hodnotou zakladanej nehnuteľnosti.

Tabuľka 1 Prehľad rizík identifikovaných na trhu retailových úverov

Riziko	Popis rizika
Vznik nerovnováh na trhu nehnuteľností	Poskytovanie úverov s hodnotou LTV blízkou alebo prevyšujúcou 100 % zvyšuje pravdepodobnosť vzniku cenových bublín na trhu nehnuteľností, keďže vlastný vklad klientov do transakcie kúpy nehnuteľnosti je nízky. Trh nehnuteľností sa tým dostáva do nerovnováhy a zvyšuje sa riziko strát pre banky.
Zvýšené vystavenie klienta aj banky voči volatilitie cien nehnuteľností	V prípade poklesu ceny nehnuteľnosti sa pri vysokej hodnote LTV banke zvyšuje strata v prípade zlyhania dlžníka. Klientovi nemusí v prípade problémov so splácaním úveru a následného predaja nehnuteľnosti stačiť výnos z tohto predaja na pokrytie celého záväzku voči banke, čím sa vystavuje exekučnému konaniu.
Nárast úrokových sadzieb a nezamestnanosti	Pokiaľ sa pri nízkych úrokových sadzbách zároveň zvyšuje podiel klientov, ktorým po vynaložení všetkých nevyhnutných výdavkov a odpočítaní splátok zostáva z ich príjmu len veľmi malá časť, môže zvýšenie úrokových sadzieb, nárast nezamestnanosti alebo dokonca ich kombinácia predstavovať výrazné riziko pre klienta aj pre banku.
Koncentrácia dlhu pri už zadlžených klientoch	Hoci celková zadlženosť slovenských domácností je v porovnaní s inými krajinami nižšia, navyšovanie objemu úverov existujúcim klientom alebo pri ich refinancovaní zvyšuje koncentráciu zadlženosti už zadlžených klientov. V súčasnosti sa pri navyšovaní objemu úverov banky spoliehajú najmä na modely založené na doterajšom splácaní úverov. Treba si však uvedomiť, že tento typ modelov sa vyvíjal pri celkovej nižšej zadlženosti klientov a v súčasnosti preto môže pri výraznejšie zadlžených klientoch podhodnocovať riziko.
Kumulácia doteraz nepodchytených rizík	Poskytovanie úverov s príliš dlhou splatnosťou a úverov s odloženými alebo rastúcimi splátkami vytvára nové riziká, ktoré neboli v domácom bankovom sektore výraznejšie prítomné. Neboli preto implementované ani v systémoch riadenia rizík a v oceňovaní úverov. Navyše ide o riziká, ktoré majú systémový rozmer, keďže výrazne zvyšujú procyklický charakter finančných cyklov a postihujú aj tie banky, ktoré tieto úvery neposkytujú.
Riziká plynúce z vystavenia bánk voči finančným sprostredkovateľom	Možným rizikom je aj výrazná previazanosť bánk a finančných sprostredkovateľov pri poskytovaní nových úverov. Snahou finančných sprostredkovateľov je úver poskytnúť, pričom nie sú vystavení možným stratám z týchto úverov. V prípade, ak sprostredkované úvery tvoria významnú časť poskytnutých úverov, zo strany sprostredkovateľov môže vzniknúť tlak na znižovanie úverových štandardov v banke. Takéto správanie môže predstavovať v konečnom dôsledku zvýšené riziko pre banky aj pre klientov.

Zdroj: NBS.



2 FSB Principles for Sound Residential Mortgage Underwriting Practices, apríl 2012.

dardov bánk. Ide najmä o povinnosť vyžadovať istú mieru spolufinancovania vlastnými prostriedkami zo strany klienta pri kúpe nehnuteľnosti, zodpovednosť banky za overenie dostatočnosti príjmu klienta na schopnosť splácať úver vrátane nárastu úrokových sadziieb a obozretný prístup k poskytovaniu úverov prostredníctvom externých sietí predaja vrátane finančných sprostredkovateľov. Prehľad jednotlivých odporúčaní je v tab. 2.

Účelom odporúčaní je predovšetkým predchádzať zvyšovaniu týchto rizík ešte v čase, keď situácia nevedla k výraznejším stratám pre banky, čo je v súlade s hlavnou úlohou politiky obozretnosti na makroúrovni. V bankovom sektore zatiaľ nebolo zaznamenané výraznejšie zrýchlenie nárastu zlyhaných úverov retailu. Negatívne trendy sa neprejavili ani na trhu nehnuteľností, kde nebola identifikovaná tvorba cenových bublín ani zhoršenie dostupnosti bývania. Viaceré banky poskytujúce retailové úvery navyše disponujú vysokým objemom vlastných zdrojov nad rámec minimálnych kapitálových požiadaviek, čo zvyšuje ich odolnosť voči prípadným rizikám. Z tohto hľadiska možno

vnímať vydanie odporúčaní predovšetkým ako preventívne opatrenie štruktúrneho charakteru. Dôsledkom uvedených rizík totiž môže byť vyššia citlivosť portfólií retailových úverov v prípade nepriaznivého vývoja.

REGULÁTÓRNE PRINCÍPY PRIJATÉ NA MEDZINÁRODNEJ ÚROVNI A V ZAHRAŇIČÍ

Odporúčania Národnej banky Slovenska sú do veľkej miery založené na legislatívnych dokumentoch a regulatórnych princípoch, ktoré boli v nedávnom období prijaté na medzinárodnej úrovni.

Jedným z dôležitých dokumentov sú základné princípy poskytovania úverov na bývanie,² ktoré vydal Výbor pre finančnú stabilitu (Financial Stability Board, FSB) v roku 2012. Tieto zásady by sa mali v jednotlivých jurisdikciách postupne implementovať. FSB sa v tomto dokumente sústreďuje najmä na nasledujúce základné princípy:

a) Pri poskytovaní úverov by mali veritelia vychádzať z dôkladného hodnotenia príjmu klienta a jeho variability v čase.

Tabuľka 2 Zjednodušený prehľad jednotlivých odporúčaní

Odporúčanie	Popis odporúčania
Dodržiavanie limitov týkajúcich sa hodnoty LTV pri nových úveroch na bývanie	Podiel nových úverov s LTV medzi 90 % a 100 % by sa mal do roku 2017 postupne znižovať z 25 % na 10 %. Hodnota LTV by pri žiadnom úvere nemala presiahnuť 100 %. Banky by mali zachovávať obozretný prístup pri ocenení založenej nehnuteľnosti.
Stanovenie a dodržiavanie vnútorného limitu na ukazovateľ schopnosti klienta splácať úver	Interný systém banky by mal obsahovať záväzný limit na interný ukazovateľ schopnosti klienta splácať úver. Banky by mali vyžadovať predloženie dokladov o príjme klienta a overovať ich z nezávislých interných alebo externých zdrojov.
Zachovanie limitu na ukazovateľ schopnosti klienta splácať úver aj v prípade nepriaznivých podmienok	Interný limit na schopnosť klienta splácať úver by mal zostať zachovaný aj pri predpoklade nárastu úrokových sadziieb o 2 percentuálne body a pri predpoklade najdlhšej odporúčanej doby do splatnosti.
Vykonávanie stresového testovania portfólia na nárast sadziieb a zvýšenie nezamestnanosti	Banka by mala vykonávať stresové testovanie portfólia na nárast úrokových sadziieb a na zvýšenie nezamestnanosti. Výsledky by sa mali zohľadňovať pri úprave interných limitov na schopnosť klientov splácať úver.
Neposkytovanie retailových úverov s dlhou dobou splatnosti a s presunom zaťaženia klienta na neskoršie obdobie	Pri úveroch založených nehnuteľnosťou, medziúveroch a stavebných úveroch by splatnosť nemala presiahnuť 30 rokov (s výnimkou 10 % nových úverov). Pri ostatných úveroch by splatnosť nemala presiahnuť 9 rokov v období od 1. marca 2015 do 31. decembra 2015, resp. 8 rokov v období od 1. januára 2016. Banky by nemali poskytovať úvery, pri ktorých je v čase poskytnutia dohodnutý (čiastočný) odklad splátok úroku alebo istiny, postupne sa zvyšujúce splátky alebo dočasné zníženie úroku.
Zachovávanie obozretného prístupu pri refinancovaní úverov spojenom s významným navýšením istiny	Pri refinancovaní úverov spojenom s navýšením istiny o viac ako 2 000 € alebo 5 % by banky mali dodržiavať limity na LTV a najdlhšiu splatnosť, vyžadovať doklady o príjme a overiť interný limit na ukazovateľ schopnosti klienta splácať
Zachovávanie obozretného prístupu k poskytovaniu úverov prostredníctvom sprostredkovateľov	Banky by mali samostatne monitorovať, posudzovať a riadiť kreditné riziko z úverov poskytnutých prostredníctvom finančných sprostredkovateľov vrátane dodržiavania uvedených odporúčaní. Podiel týchto úverov by mali udržiavať na takej úrovni, aby neboli vystavené tlaku na zmierňovanie úverových podmienok.

Zdroj: NBS.

Poznámka: Popis jednotlivých odporúčaní v tejto tabuľke je zjednodušený. Plné znenie odporúčaní je uvedené vo Vestníku NBS a obsahuje podrobnejšiu metodikú a viaceré výnimky.



b) Veritelia by mali vhodným spôsobom posudzovať schopnosť dlžníkov splácať úvery, a to bez nutnosti realizácie kolaterálu a aj v prípade nepriaznivého ekonomického vývoja (napr. nárastu úrokových sadzieb).

c) Veritelia by mali mať obozretne nastavenú politiku týkajúcu sa limitov na LTV a oceňovanie nehnuteľností.

Na tieto princípy FSB nadväzuje dokument Európskeho orgánu pre bankovníctvo (European Banking Authority, EBA) zverejnený v roku 2013.³ V rámci tohto dokumentu ich EBA ďalej rozvíja, a to prostredníctvom 17 nezáväzných odporúčaní adresovaných orgánom dohľadu a bankám.

Európska únia prijala a ďalej rozvinula základné princípy FSB v rámci smernice o úveroch na bývanie,⁴ ktorá bola zverejnená v Úradnom vestníku EÚ dňa 28. februára 2014. Členské štáty majú povinnosť transponovať túto smernicu do 21. marca 2016, v záujme finančnej stability je však vhodné zaviesť niektoré princípy čím skôr. Okrem základných princíпов FSB smernica obsahuje ustanovenia o cezhraničných aspektoch poskytovania úverov v EÚ, činnosti sprostredkovateľov a ich odmeňovania, informovania klienta, najmä prostredníctvom štandardizovaného formulára ESIS, reklamy, výpočtu RPMN a ďalšie.

Z hľadiska prijatých odporúčaní je podstatná najmä skutočnosť, že smernica zavádza povinnosť posudzovať bonitu klienta, ktorá sa nesmie zakladať na hodnote zabezpečenia úveru, a to aj v prípade významného zvýšenia úveru. Členské štáty by mali mať možnosť stanoviť pravidlá posúdenia bonity klienta, napr. prostredníctvom LTV a LTI⁵ limitov. Zároveň je potrebné zabezpečiť, aby sprostredkovatelia konali vo výhradnom záujme spotrebiteľov a aby transparentne oboznamovali klientov so škálou produktov a veriteľov, s ktorými spolupracujú, a s províziami, ktoré inkasujú.

Odporúčanie, aby členské štáty mali možnosť stanoviť LTV a LTI limity, obsahuje dokument ESRB.⁶ V tomto dokumente ESRB zároveň odporúča, aby členské štáty zabezpečili pravidelný monitoring hodnôt ukazovateľov LTV a LTI.

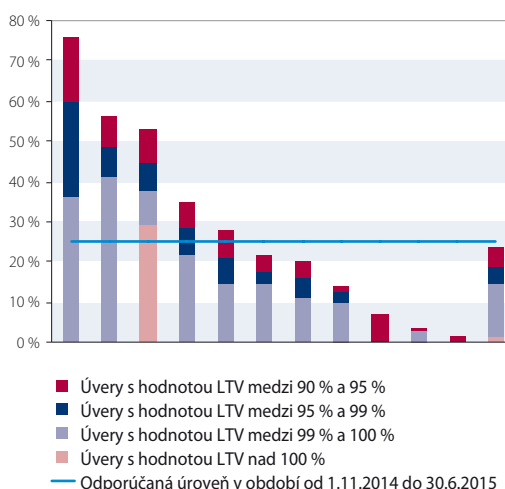
Okrem iniciatív na medzinárodnej úrovni pristúpili k regulácii limitov na hodnoty ukazovateľov LTV a LTI aj viaceré štáty. Z krajín západnej Európy prijala tieto opatrenia napr. Holandsko, Nórsko, Švédsko a Taliansko, zo susedných krajín Poľsko a Maďarsko.

DOPAD ODPORÚČANÍ NA TRH RETAILOVÝCH ÚVEROV

V prípade niektorých odporúčaní je väčšina bánk už v súčasnosti v zhode s princípmi stanovenými v týchto odporúčaníach a ich účelom je predovšetkým zachovať aktuálnu situáciu bez ďalšieho uvoľňovania parametrov poskytovania úverov, ktoré by mohli viesť ku kumulácii rizík. Na druhej strane, viaceré odporúčania by mali viesť k úprave úverových štandardov vo väčšom počte bánk. Ide najmä o tieto odporúčania:

- Odporúčanie týkajúce sa limitov na LTV sa bude na začiatku týkať iba niektorých vybraných bánk. Ako však ukazuje graf 1, nemalo by výraznejšie

Graf 1 Podiel nových úverov na bývanie s hodnotou LTV > 90 % a ich štruktúra podľa výšky LTV



Zdroj: NBS.

Poznámka. Údaje sú za obdobie druhého štvrťroka 2014.

ovplyvniť trh ako celok, keďže stanovený podiel úverov s LTV nad 90 % vo výške 25 % približne zodpovedá trhovej situácii v druhom štvrťroku 2014. Postupné sprísňovanie tohto limitu na hodnotu 10 % v roku 2017 by však postupne malo viesť aj k obozretnejšiemu poskytovaniu úverov zo strany ostatných bánk.

- Druhou požiadavkou s potenciálne najvýznamnejším dopadom je odporúčanie neposkytovať úvery klientom, ktorí by ani pri maximálnej odporúčanej dobe splatnosti neboli schopní splácať úver pri prípadnom náraste úrokových sadzieb. Toto odporúčanie môže viesť k zníženiu objemu poskytovaných úverov tým klientom, ktorí nemajú dostatočnú kapacitu splácať aj potenciálne zvýšenú splátku pri náraste sadzieb. Odporúčania by však mali prispieť k celkovo zdravšiemu a udržateľnému rastu úverov.

Banky, ktoré sa v súčasnosti pri refinancovaní úverov spojených s významným navýšením istiny spoliehajú len na údaje o doterajšej platobnej disciplíne klienta, by mali pri tomto refinancovaní hodnotiť aj aktuálny príjem klienta a jeho schopnosť splácať navýšený úver, čo väčšina bánk v súčasnosti nerobí.

Viaceré banky, ktoré majú v súčasnosti vysoký podiel úverov poskytnutých prostredníctvom finančných sprostredkovateľov, by sa mali snažiť tento podiel obmedziť a obozretne riadiť s tým súvisiace riziká.

Odporúčania obmedzujúce poskytovanie úverov s neštandardnými podmienkami, najmä pri úveroch na bývanie s príliš dlhou splatnosťou a odkladom zaťaženia klienta na neskoršie obdobie, by nemali mať na trh úverov výrazný dopad. V súčasnosti je podiel týchto úverov nízky a cieľom odporúčaní je najmä predísť nárastu tohto podielu v budúcnosti. Na druhej strane výraznejší dopad môže mať odporúčanie týkajúce sa maximálnej splatnosti pri nezabezpečených úveroch, ktoré by sa do roku 2016 malo postupne znížiť na osem rokov.

3 Opinion of the EBA on Good Practices for Responsible Mortgage Lending, June 2013.

4 Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2014/17/EÚ zo 4. februára 2014 o zmluvách o úvere pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie a o zmene smerníc 2008/48/ES a 2013/36/EÚ a nariadenia (EÚ) č. 1093/2010.

5 Ukazovateľ LTI (loan to income) vyjadruje pomer medzi výškou úveru a príjmom, resp. úverovými splátkami.

6 The ESRB Handbook on Operationalising Macro-prudential Policy in the Banking Sector, 2013.



COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF BANKS

Peter Hintoš, Národná banka Slovenska

Before assuming prudential supervision responsibilities, the ECB in cooperation with the National Competent Authorities (in Slovakia it is Národná banka Slovenska) carried out a comprehensive assessment of banks. Its aim was to review asset quality and capital available of the banks included in the assessment. The stated objectives of this exercise were to (i) strengthen banks' balance sheets by repairing the problems identified through the necessary remedial actions; (ii) enhance transparency by improving the quality of information available on the condition of the banks; and (iii) build confidence by assuring all stakeholders that, on completion of the identified remedial actions, banks will be soundly capitalised. At the same time, the comprehensive assessment represents a basic stage achieved within the ECB's preparation for the Single Supervisory Mechanism. (p. 4)

SINGLE SUPERVISORY MECHANISM AND THE ECB ORGANISATIONAL STRUCTURE

Katarína Barčová, Linda Suchanová, Národná banka Slovenska

By setting up the Single Supervisory Mechanism (SSM), the ECB took over certain tasks related to supervision of credit institutions. This new function required some changes and internal reorganisation of the ECB's structure in order to ensure separation of the ECB's monetary policy function from its supervisory tasks. Within the organizational structure of the ECB, special bodies have been established necessary for the decision-making process and new units created that ensure execution of the supervisory tasks in relation to credit institutions. Among the important elements is also cooperation between the ECB and national competent authorities. It aims at ensuring effective and consistent functioning of the SSM, with the purpose of maintaining the sound and stable banking sector. (p. 8)

NATIONAL RESOLUTION AUTHORITY AND ITS POWERS

Petra Satinová, Zuzana Slezáková, Národná banka Slovenska

The article informs about the creation of a new resolution authority to deal with crisis situations, which will become operational once the new law on dealing with crisis situations comes into effect, i.e. from 1 January 2015. This article presents basic tasks, scope and powers of the Resolution Council. Special attention is paid to its authorisation to encroach upon the property rights of shareholders and creditors, which the Resolution Council may apply only in exceptional cases. This means the cases when it is not possible, within a reasonable time, to ensure the continuation of critical functions of selected institutions by other measures in order to prevent a failure of any of these institutions and its negative impact on the financial market. An analysis suggests that the power to enter upon the property rights of shareholders and creditors may be provided for in the Constitution of the Slovak Republic and analogous with powers regulated by other generally binding legislation. (p. 11)

NEW ARCHITECTURE OF SUPERVISORY AUTHORITIES ENTERS ITS FOURTH YEAR OF FUNCTIONING

Vladimír Dvořáček, Júlia Čillíková, Adam Nádaský, Matúš Medvec

Regulations creating new supervisory architecture in the EU, that have also anchored the creation of the European Supervisory Authorities, lay down a duty for the European Commission to submit a report on functioning of these authorities in 2014. More than three years after the establishment of the ESAs in January 2011 the Commission submits an evaluation report on them to the European Parliament and the Council. The first part of this article aims to summarise the report's most important parts, findings and plans for further path of the European Supervisory Authorities in the medium term, whereas its second part offers the authors' views on the future functioning of these authorities. (p. 14)

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA TAKES OVER CONSUMER PROTECTION SUPERVISION ON THE FINANCIAL MARKET

Roman Fusek, Národná banka Slovenska

As from January 2015 Národná banka Slovenska takes up the duties of the Slovak Trade Inspection in the area of consumer protection supervision on the financial market. Transfer of this competence is based on the amendment of Act No 747/2004 Coll. on supervision of the financial market and on amendments to certain laws. In accordance with the new competences, Národná banka Slovenska will be responsible for the protection of financial consumers, i.e. supervision of compliance with consumer rights by entities subject to its supervision when offering or providing financial services or transactions. The article deals with the tasks and objectives of consumer protection supervision and specifies the tools which will be used for this purpose. (p. 19)

FIRST EXPERIENCE WITH THE IMPLEMENTATION OF LIQUIDITY REQUIREMENTS

Matej Kačmár, Národná banka Slovenska

In the course of 2014, liquidity risk management under common European rules entered its implementation phase. It was characterised by three key events: (i) the introduction of common reporting under the CRR, (ii) the ECB taking over supervision of some banks, and (iii) preparation and subsequent publication of the European Commission's delegated act on the more detailed specification of items and future liquidity coverage ratio (LCR) calculation. At the national level, following sector consultation, the liquidity coverage ratio was updated in the course of the year with effect from 1 December 2014. Clearly, it can be said that – in the context of other innovations in the area of regulation – this period of changes is very demanding both for supervised institutions and the conduct of supervision itself, not only in terms of regulation methodology but also from a technical point of view. In this article we would like to describe the first experiences gained in this period and some of the changes in progress. (p. 22)

EUROPEAN COMMISSION PREPARES A PROJECT ON CAPITAL MARKETS UNION

Júlia Čillíková, Tomáš Ambra, Adam Nádaský, Národná banka Slovenska

The European Commission led by the new president, Jean-Claude Juncker, has introduced a fresh topic in the area of financial market regulation – the Capital Markets Union. Its creation is currently in the preparatory stage and in the mid-2015 the new EU Commissioner for Financial Stability, Financial Services and Capital Markets Union, Jonathan Hill, should present specific steps towards the Union's establishment. This article describes certain areas to be tackled by the Commission while drawing up a legal framework regulating the Capital Markets Union, and tries to assess the usefulness of the considered measures. (p. 25)

NBS RECOMMENDATION ON RISKS RELATED TO DEVELOPMENTS IN THE RETAIL LENDING MARKET

Pavol Jurča, Národná banka Slovenska

The situation in the retail lending market is one of the principal factors affecting stability of the banking sector in Slovakia. This relates mainly to housing loans, since their recent growth rate has been among the highest in any EU country. Loan refinancing has also had a significantly increasing impact. However, the analysis of current developments has shown that parameters for lending in the banking sector are insufficiently prudent. In order to promote financial stability, Národná banka Slovenska issued Recommendation No 1/2014 of 7 October 2014 on risks related to market developments in retail lending in the area of macroprudential policy. The main aim of the Recommendation is to prevent further accumulation of these risks, although the negative impacts of these risks on banks and their clients have not yet been significantly manifested. (p. 28)

